

Fêtes galantes

Paul Kenis

bron

Paul Kenis, *Fêtes galantes*. L.J. Janssens en Zonen, Antwerpen 1924

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/keni001fete01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

De laatste ontmoeting met Manon Lescaut.

Over den staalgrauwen herfsthemel, waarop tegen het bleeke goud der Westerzon aan den eenen kant de karteling der Louvre-daken en aan den anderen kant de ronde Nèfle-toren donker afstaken, dreven als strak gespannen zeilen de talrijke wolken naar het Oosten toe. De hevige wind die de lindenkruinen verstreuvde van den 'Pré-aux-Clercs' joeg gele en gouden bladeren het water in en werkte saam met de snelle strooming der Seine om het den schippers die de rivier afzakten onveilig te maken. Eene platboomde schuit die met een lading hooi van het Zwaneneiland kwam werd bijna tegen een der pijlers van van den 'Pont-neuf' aangedreven, zoodat schipper en knecht alle moeite hadden om met roer en gaffel te beletten dat het vaartuig onder hunne voeten verbrijzeld werd.

Van boven op de brug keken de voorbijgangers een oogenblik naar dien strijd van de schuit met den door talrijke regens hoog gezwollen stroom; - dan

spoedden zij zich weer voort, ieder zijn eigen zaken achterna.

Een paar toch was langer het schouwspel blijven gade slaan; de man ten minste, want de dame die hem vergezelde had slechts voor ééne stonde over de leuning naar beneden geblikt om daarna zich weer naar de voorbijgangers te wenden. Geduldig wachtte zij tot haar gezelschap den weg zou vervolgen.

Zij was geen 'fille galante', niet een vrouw uit de lichte wereld; daarvoor was haar uitzicht te bescheiden, schoon sierlijk en hoofschoon, waren hare kleederen te eenvoudig schoon keurig en van goeden snit. De haren waren behoorlijk gepoederd en het kapsel was niet zoo hoog dat de menschen zich omkeerden om haar achterna te zien. Zij droeg slechts een paar 'mouches' in het gezicht: ééne in den mondhoek en ééne langs het oog om den gloed van lippen en blikken te verhoogen. De jurk met geene al te groote strikken was van paarsch gebloemd bombazijn, om de schouders droeg zij een sjaal van geborduurde tulle.

Evenmin was zij eene dame uit de hoogere burgerij en minder nog uit den adelstand. Dergelijken hadden zich nooit zonder draagkoets in volle gedrang van den Pont-Neuf gewaagd, en zich nog veel minder in het openbaar vertoond aan den arm van een man die haar echtgenoot niet was.

Veeleer was zij een vrouw uit de deftige tooneelwereld, of beter nog behoorde zij tot het gezelschap van hen die verkeerden in de litteraire salons en in de 'bureaux d'esprit'. Zeker was zij een geleerde dame, een halve blauwkous, die de hoge wereld nadeed en er een letterkundige krans op nahield zooals mevrouw de Tencin, maman Geoffrin of mevrouw du Deffand.

De man die haar vergezelde was dan ook de beroemde schrijver Antoine Prévost d'Exiles, het sieraad van het kransje der dame, die om deze kennis met zoo'n doorluchten man door vriendinnen en mede-dingsters niet weinig werd benijd... Zij was er fier over zich in zijn gezelschap te kunnen vertoonen om zoo hare 'liaison' kenbaar te maken met den schrijver van 'Les Mémoires d'une Homme de Qualité' en van 'Le Doyen de Killerine'.

Terwijl deze droomend in het water bleef staren kon men merken hoe oud en afgeleefd hij er reeds uit zag: hij droeg niet meer het keurige korte manteltje van een galant abbé noch het zwierige kostuum van den krijgsman die hij beiden was geweest. Een effen zwarten rok slechts met bescheiden kanten manchetten en helder wit jabot; een zwarten steek op de korte pruik.

De pijnlijke jaren zijner woelige jeugd die hij had doorgebracht in het noviciaat der Jezuiten, in het klooster der Benediktijner-monniken, als krijgs-

man in de Nederlanden en als pamfletten-schrijver in Engeland, steeds zwervend als een avonturier, kwamen hem voor 't geheugen terwijl hij zoo in 't vloeiende water - een beeld van zijn eigen leven - staren bleef. Want reeds sedert lang was de hooischuit voorbij en dreef de Seine af naar den Pont-au-Change toe.

Een woord zijner vriendin wekte hem uit zijn gemijmer. Beiden gingen naar de Samaritaine toe, waarop het klokkenspel zoo juist vijf uur had geklept. Ondanks den fellen wind bleef het zooals altijd erg druk op de groote brug. Goochelaars, tandentrekkers en liedjes-zangers hielden de voorbijgangers staan tot zij zich het middenpunt zagen van een luisterenden kring. Ronselaars voor het leger, herkenbaar aan hun kostuum van sergeant der 'garde-française' klopten de jongelui vertrouwelijk op den schouder, hen met luide stem en breede gebaren trachtend te bewijzen hoeveel eer en profijt er te rapen vielen in 's konings dienst. Leurders duwden de voorbijgangers hun kraampje onder den neus, roepende hunne waren: 'des rubans, des lacets pour les biaux Messieurs!'

Met moeite baanden de twee wandelaars zich door dat alles een weg; hij, nog immer verstrooid en afgetrokken peinzend aan den dag van weleer; zij, koket en een weinig pedant, hopen de een kennis te ont-

moeten die haar in dit beroemde gezelschap herkennen zou.

Daar plots schrikte de abbé Prévost.

Hen voorbij, komend van den Samaritaine-kant, stapte haastig eene vrouw. Zij was eene ‘fille’, eene meid van lichte zeden, van de armste soort. Heel jong was zij niet meer; men bemerkte aan haar gelaat hoe zij eens heel mooi moest zijn geweest, doch nu leek het oud en vertrokken door veel ellende en levensleed. Ondanks het gure jaargetijde droeg zij slechts een heel dun uitgerafeld en verschoten kleedje waar de scherpe wind bijtend door moest snijden; de muiltjes waren scheef getrapt en de roze kousen waarvan er een smal strookje zichtbaar was, waren met slijk bespat.

Toch bleef er ondanks al die ellende iets liefs in de gestalte, iets sierlijks in de houding, wijl zij door de menigte haar weg baande, soms even schuw opkijkend naar den voorbijganger of hij haar niet had gelonkt. Men voelde pijnlijk hoe die vrouw eens een vroolijk en luchtig jong meisje was geweest dat onbekommerd het leven had ingestvaard.

- Neen, het was onmogelijk; zij was het niet... En toch, die gelijkenis, die gang...

De abbé Prévost had zich half gewend om haar met den blik te volgen, als zij ging verdwijnen in het drukke gewoel. Een naam stierf op zijne lippen: ‘Manon!’

Hij was weer achttien jaar, een stille bedaarde knaap die geestelijke worden zou. In gezelschap van zijn meester reisde hij naar het seminarie van Saint Sulpice te Parijs. Het was in een kleine afspanning te Amiens; zoo juist was de postkoets binnen gereden en een postiljon in rooden rok met gulden tressen schepte aan het wit steenen bronbekken de zware houten emmers voor zijn paarden vol. Het was in 't begin van den herfst; 'n bronsbruin lindeblad dreef op het nog rimpelende water; twee musschen trippelden onder de pooten der paarden door. Daar had hij haar voor 't eerst ontmoet, de kleine Manon die naar het klooster ging, juist zooals hij zelve naar het seminarie moest.

- Neen, het kon dezelfde Manon niet zijn. Had hij ze niet gevolgd op haar laatsten tocht met de schandelijke kar die de lichte vrouwen naar Le Hâvre voer, waar zij voor de overzeesche bezittingen werden ingescheept? Een troep schutters vergezelde de kar: zij zat daar zoo stil en zachtmoedig op het bundel hooi, met de zware keten om het midden, dat de menschen, waar de droeve stoet voorbij trok, haar dadelijk opmerkten in dat gezelschap van gemeene vrouwen en meiskens van plezier.

Van af de poort van het 'Hôpital' te Parijs, had hij haar gevolgd tot aan het schip. Daar was het dan het afscheid geweest, want zooverre had hij de avonturen beleefd van 'Ridder Desgrieux en Manon Les-

caut', die hem beroemd hadden gemaakt toen hij ze later in een roman had verteld. Hoe had hij verder achter Manon gezocht, vruchteloos overal achter haar vernomen, het hart nog steeds vervuld van die ééne vrouw, wier herinnering hem nimmer verlaten moest.

En nu had hij haar duidelijk herkend; minder nog aan het verouderde en vermagerde gezichtje dan wel aan gansch haar liefelijk uitzicht zoo zacht en teer. Zeker moest zij het zijn; toen zij voorbijkwam had zij even opgeblikt en met dezelfde groote donker-glanzende oogen van vroeger hem aangekeken. Had zij hem herkend? misschien niet; wellicht ook had zij hem niet durven aanspreken nu zij hem in gezelschap dezer dame zag.

O! hij vergat weer alles voor haar! Weer wilde hij alles opofferen, alles verlaten. Eens had hij om haar ellende en schande gekend; vrienden en ouders verlaten, dwalingen en misdrijven zelfs begaan. De kleine bedeesde seminarist van Saint Sulpice was een gewetenlooze avonturier geworden. Nog voelde hij hoe om haar weer te volgen, hij alle banden verbreken kon.

Hij voelde hoe ondanks alles hij haar alleen altijd had liefgehad, aan haar steeds had gedacht en haar overal gezocht, hoe hij in het klein verhaal van ridder Desgrieux, gansch zijn leven, gansch zijn hart en zijne ziel had gelegd.

Hij wilde terug naar haar; haar vragen een nieuw leven te beginnen; nog altijd had hij haar lief. Haastig keerde Prévost zich om om op zijne stappen terug te keeren; nog even achter 't standbeeld van Henri IV zag hij de roze kleur schemeren van haar kleed dat in de drukte der voorbijgangers verdwijnen ging.

Daar voelde hij eene hand op zijn arm en moest opkijken.

Het was de dame die hem vergezelde en die, hem nu al zoo lang verstrooid ziende dat hij er zelfs aan dacht haar te verlaten, hem bescheiden haar aanwezigheid herinnerde.

Een oogenblik aarzelde de abbé Prévost, weerhouden door eenig opzicht voor die dame. Eene windvlaag die weer opstak over den stroom deed hem naar zijn hoed grijpen en even naar eene andere richting zien. Maar dan dacht hij slechts aan Manon, die ginder heenstapte naar het onbekende, arm en verlaten. Haastig stamelde hij eene verontschuldiging om dan voort te ijlen in de richting waar hij haar zoo juist nog had gezien. Zijne gezellin bleef hem nastaren verwonderd en ontstemd over dit onbegrijpelijk gedrag.

Maar het roze kleed was verdwenen: een kleine handdruk die hem aan de werkelijkheid herinnerde, eene windvlaag die hem eene andere richting uit deed kijken waren voldoende geweest om de herkende heelemaal te doen verdwijnen.

Snel liep hij de lange brug over hopend haar nog in te halen, maar aan het einde gekomen aarzelde hij. Reeds was het te laat. Was zij rechts of links langs de kaai gegaan of wel had zij recht door, de Dauphine-straat genomen?

De angst neep hem pijnlijk beklemmend den adem af. Had hij haar dan slechts voor een oogenblik mogen terug zien om ze voor altijd weer te verliezen Nog keek hij alle kanten uit doch vruchteloos; nergens ontwaarde zijn blik de bekende gestalte. Hij liep eenige stappen door, de straat in, maar kwam dan weer aan zij-steegskens die zij telkens kon zijn ingeslagen. Zag hij ginder in de halve duisternis niet de roze schemering van een kleed tegen de donkere huizenrei? Neen toch, zij was het niet, niet de lichte gestalte, de zwevende gang.

Langs hier was zij niet gegaan, had misschien de kaai gevolgd. Prévost ging langs de Saint-André-des-Arts-straat tot aan de Sint-Michelbrug om dan de Seine te volgen. De hoop haar nog terug te vinden verminderde bij iederen stap. Reeds werd het heelemaal duister; de stroom werd donkergrauw. In de Dauphine-straat trok men over een piepend katrolletje den flikkerenden straatlantaarn op.

Weer kwam hij aan den Pont-Neuf; heelemaal ontmoedigd ging hij nog verder tot aan de Mazarinplaats, dwaalde verder zoekend langs allerlei straten tot aan den 'Carrefour de Buci'. De duisternis daal-

de snel bij regenachtig weer, zoo vroeg in den herfst.

Was zij het dan toch geweest, Manon, of wel eene begoocheling van hart en hoofd die nog immer met haar beeld bleven vervuld? Dit zou stellig wel de laatste maal zijn dat hij haar had ontmoet. Zou hij haar nog ooit weervinden in dit groote Parijs?

Hij bleef ronddwalen in de buurt; de voorbijgangers werden zeldzamer, de winkeliers deden de blinden voor de ramen. Weer bereikte hij de brug en bekeek daar opmerkzaam ieder voorbijganger. - Misschien keerde zij nu weer langs denzelfden weg; misschien behoorde zij tot het soort vrouwen dat iederen avond naar het Palais Royal liep.

De nacht daalde over den stroom; hier en daar pinkte er een rood licht aan den voorsteven of op den mast eener schuit en de weerschijn ervan liep met de trage rimpelingen van het water voort.

Geen mensch kwam meer over de eenzame brug; in de verte bengelden de ontstoken lantaarns, ginder verre waar misschien eenzaam en hulpeloos de lang gezochte Manon rond doolde.

De abbé Prévost mijmerde; hij herleefde weer al de uren eens met haar doorgebracht, uren van wellust en uren van pijn. Hij boog over de leuning heen om in het zwarte water te kijken dat voorbij schoof onder de hooge pijlers der brug... voorbij, voorbij... de laatste ontmoeting van ridder Desgrieux met Manon Lescaut.

Theodoor de Beuzekom.

Theodoor de Beuzekom.

Er omzweeft me bij dien naam een geur van lavendel en heidekruid, en uit de grijze verte der herinnering doemt weer op lijk het was toen ik er speelde als kind, het oude jachtpaviljoen der heeren van Beuzekom met drooge sloot en verweerd leien dak. Ver uit den weg lag het langs de Ravensweerter hei, maar bij zomer-zondag kwamen wij wel eens tot daar en speelden er dan tusschen de hazelaars en het schrale spaansche groen. - Toen reeds was het nog slechts eene ruïne die bij de eerstkomende najaarsvlagen dreigde in te storten: pleister viel van den muur, blinden hingen uit hunne hengsels en een verroeste windwijzer lag gebroken op het dak. Sedert lang was de tuin verwilderd: de pachter wiens hoeve door eene wilgengordijn van het heerengoed was gescheiden plantte magere aardappelen op het vroegere grasperk voor het kasteel.

Toen Theodoor de Beuzekom nog leefde, al was het ook reeds in verval, zag het er nog goed verzorgd uit, want het hield den naam hoog van een oud geslacht. Achter de goud-gepuntte tralieën der poort kronkelden, met palm omzoomd, zorgvuldig opgeharkte paden rond een hei-groen grasplein voor smetteloos witten gevel; nevens den arduinen trap lagen twee zand-

steen en leeuwen wier opgeheven klauw rustte op een schild met het onbevleete wapen der Beuzekoms, dat droeg: gevierendeeld, het eerste en vierde deel van sabel met liggende pal van zilver, het tweede en derde deel van lazuur met klimmenden leeuw van goud. Twee reien bolrond geschoren oranjeboompjes stonden in wit en zwart gestreepte kuipen aan den ingang. En eveneens wit en zwart gestreept, sloot een slagboom de beukendreef die naar den landweg voerde waarvan goud-gele karresporen tusschen zandheuvelds en turfvennen door de Ravensweeter heide slingerde.

Hij, was een bleeke vijf - en - twintigjarige jongeling die zijne zwaaroedigheid door de verlaten kamers van het kasteel sleepte.

's Avonds, aangeleund tegen een pijler van de poort, wyl zijn verlengende schaduw zich met het spelen der deemstering over de heide uitstreckte, keek hij hoe de zon onderging in purperen glorie op de donker wordende verte en hoe haar laatste gloed in de tintelende ruiten glom. Zoo was ook zijne geschiedenis: eene avondschemering en een laatste gloed. Dan, langzaam, keerde hij terug; gonzend danste ene muggezwam om zijn hoofd, met zacht gebaar weerde hij hem van zich af, trad door den koud marmere gang naar de kleine hoekkamer waar 't serafien-orgel wegdonkerde en speelde een menuet van Lulli of van Rameau. De duisternis nevelde door 't open raam, de

kanten der van ouderdom gepolijste meubelen verdoezelden in den nacht.

Zijne vingers, blanker dan het geel geworden ivoor, gleden streelend over de toetsen en zacht verklonk de muziek over de slapende hei. Het was als lag er tusschen de vergeelde bladen van het notenboek nog een aroom van haar die eens op dezelfde toonen hadden rondgezweefd, en die geur steeg hem nu bedwelmend naar het hoofd... Lichtblonde schaduwen dansten weer op het grasperk in blauwen maneschijn: markiezen met bepoeierde pruiken bogen met edelen zwaai van gala-degens voor nobele dametjes die met breed ruischenden rokkenzwaai de valenciennes toonden van witte jurken en een mooigevormd voetje onder roos-zij den kous. Ze reikten elkander de vingertoppen, bogen weer langzaam en statig sierlijk de knie plooiend, en de witte hoog-gehakte muiltjes zweefden in een fladdering van linten over het kort geschoren gras. Hand in hand gleden licht deinend de paren op maat van het menuet: voetje vooruit, lichaam achterover, schenen ze nauwelijks den bodem aan te raken en golfdn als bloemen op den avondwind of waterleliën op den rimpelenden vloed. Er lag zoo'n bevalligheid in die zachte maat; de eindelooze weemoed van een gestorven wereld vol schoonheid en verval, nu weer eens oplevend in vroegere heerlijkheid.

Daar lag niet langer het kleine park der Beuzekoms met dunne grasperken tusschen magere dennen en berkeboomen: het was het park van Versailles met Lenotres rechte beuken- en kastanjedreven. Aan het einde van het reuzenbreede ‘tapis-vert’ schemerden de wit marmeren terrassen van het paleis, terwijl langs beide kanten op donker groenen achtergrond een blank marmeren wereld vlette van goden en godinnen; tusschen de boschjes door glimden staalblauwe vijvers en in het zachte geruisch van water dat uit bronzen vazen over marmeren trappen vloeide, versmolt het gegons van den verren bijenzwerm, de rumoerende schaar hovelingen rond het paleis, Verder en verder strekte het park zich uit; achter bleven de breede ovalen watervlakte door de zwitsersche lijfwacht gegraven, de fontein van Latona waar bronzen hagedissen reusachtige waterstralen naar elkander spuwen en verder de fontein van Apollo en het breede recht-lijnende kanaal; ‘quinconces’ en ‘bouligrins’ werden zeldzamer, de boomen stonden dichter en in rijker pracht. Hier en daar kruisten de wegen; eindelooze vergezichten strekten zich uit over dalende terrassen waarop de verschillende tinten van teer-geel tot donker groen de schaduw merkten van golvende boomenkruinen; naar alle richtingen straalden donkere dreven door wier dichte bladerdak stofgoud zeefde dat in de verte alles vervaagde tot vioolblauwe schemering van schaduw en zonneschijn; nu

eens lijnden de rechte beukenstammen evenwijdig als eindeloze zuilengangen, dan weer plooden zij zich open tot eenen reusachtigen waaier of volgden de zachte buiging eener halve maan.

Op de met fijn en kleur-rijk zand bestrooide wegen, tusschen vijvers, gras- en bloem-perken, bewoog de wit bepoeierde wereld der achttiende eeuw: de Regent, liefvallig en pervers midden zijne schaar minaresjes; de zachte, gevoelige Phalaris met smachtenden blik, de guitig fijne Sabran, en van allen de mooiste de Parabère met git-zwarte haren en zwevenden gang, of van allen de meest beminde, zijn eigen dochter en minnares de hertogin van Berry, nevens Riom in keurig kostuum van officier der garde: witte broek en parelgrijze jas met roode opslagen en dito vest.

La Pompadour ruischte voorbij in zijde en fluweel, omgeven van een stoet hovelingen en kunstenaars: hare twee dichters, den bevalligen Gentil Bernard en den mooien abbé Bernis, haar beeldhouwer Guillaume Coustou voor wien ze zelf pozeerde, haar schilder den precieusen Boucher. Dan was het de blonde Du Barry die den langen sleep van het bebloemde kleed in het mollig handje, trippelend over het nog vochtige gras, het ronde mondje tot een glimlach geplooid een of ander guitig gezegde riep tot 'Louis-le-Bien-Aimé', die bedaard stemmig voortwandelde over het effen pad.

Theodoor kende ze allen, al die mooie figuurtjes met lachenden mond en groote droom-oogen, vioolblauwe bloempjes der onbestendigheid, allen zusjes van Manon Lescaut, lieve zondaresjes wien men alles vergeeft omdat ze zoo veel hebben lief gehad. Verre van de werkelijkheid leefde hij in hun wereld van teere gracie, waar markiezinnnetjes met herderstaf roos en blauw bestrikte schaaapjes hoeden, en hem bleef noch moed noch verlangen te overleven aan het midden waarin hij had thuis gehoord.

Hij zag niet hoe het magere erfdeel dat de omwenteling den laatsten afstammeling der Beuzekoms slechts had overgelaten, met den dag nog meer en meer inkromp; hoe van hunne uitgestrekte landerijen hem slechts dit jachtpaviljoen overbleef en enkele pachterjien waarop de heide stap voor stap den grond terug won dien de dorpelingen ééns voor de machtige heeren van Beuzekom hadden ontgonnen; hoe zijn personeel zich beperkte tot de oude zorgzame huishoudster en een half geschoolde boerenslungel in uitgerafeld verschoten livrei.

Langs hem gleden de dagen voorbij in kleurlooze eentonigheid. Slechts de herfstavonden die in hunne pracht reeds den weemoed dragen van naderenden dood bekoorden hem door hunne zwaarmoedige stemming, waarin hij die van zijn eigen gemoed wedervond. Tusschen witte en gele zandheuvels be kroond met door den wind gekromde denneboomen, langs

donkere waterplassen omzoomd met vochtig mos, - dwaalde hij eenzaam en droefgeestig over de heide, voelend als een webbe dat hem omweefde de versmeltende tinten van het avondlicht. Malve en purpere nevels stegen uit de drassige gronden en weefden een droomkleed voor den nacht die geruischloos nederzeeg. Heel in de verte slechts klonk het geklingel eener late kar, schokkend door den zandweg. Dan werd alles stil, heel stil. De vochtige grond zuchtte onder den stap; een plots opgeschrokken haas snorde voorbij, de lange lepels in den nek en het witte stompstaartje omhoog als een pluim in het manelicht.

Soms nochtans, bij zondag-achternoen, bezocht hij op het twee uur afgelegen dorp de nobele heeren van Ravensweerd; de neven konden moeilijk hun spot verbergen voor dien zonderling in verouderd kostuum: korte hemelblauwe broek gesespt op wit zijden kousen en lage schoenen, lange rood en geel gestreepte pandjas met kanten lubben en fijn geplooid jabot dat hel-blank op het bronskleurige paarsch-bebloemde vest viel; zoo zag hij er bijna uit als een elegante uit de lagen van Marie-Antoinette, maar hij droeg de lange bruine lokken ongepoeierd lijk een 'incroyable' van onder het Directoire en de groote halve-maanvormige steek.

Maar degenen die nog 'den goeden ouden tijd' hadden gekend, vonden in hem iets weer van de heer-

lijkheid dier vervlogen dagen; vooral de oude dames, wanneer hij met sierlijke buiging hun verdroogd en verrimpeld maar toch nog immer zoo fijn gevormd handje zoende, vonden in hem de edele hoofschheid van het vroeger geslacht, terwijl nog ééns in hun verdoofden blik weer voor een stond het pijnlijk lachende beeld opleefde hunner voorbijgegane jeugd.

De jonge meisjes vonden hem lief om zijn fijn besneden regelmatig gelaat waar in ivoor-bleeke matheid twee donkere koortsoogen brandden; om zijne hoffelijkheid die hen omhulde met eene streelende wierookwolk van vrouwen-vereering, als voelden zij met hunne fijnere meisjes-natuur iets van den teeren droom die heel en gansch hem vervulde. Lijk mooie vlinders fladderden zij behaagziek rondom hem in hun wuivend witte kleederen en met een strik in de haren, zweefden door de donkere dreven van den tuin waaruit zij hem den hoog-gegordden schoot vol rozen brachten: zware fluweel-donkere in vollen bloei of pas ontloken maagdeknopjes met fijn gekrulde blaadjes lijk porcelein, blank lijk sneeuw, ivoorgeel of licht-roos als schemerde er in het eerste licht van den dageraad. Of zij leunden droomend tegen de oude bemoste knotwilgen van den donkeren vijver waar met gouden hart de witte waterleliën rustten, soms slechts ter sluik opkijkend of de verstrooide Theodoor hun koket gedoe niet in 't oog had.

Als hij die slanke gestalten zoo zag, lichtend wit op donker groen, welke in hem soms een groot verlangen innig omstrengeld met eene te wandelen door donker-blaauwe dreven in maneschijn. Voor haar knielde hij neer op den zachten bodem van gedroogde bladeren om de kleine geparfumeerde hand te zoenen. Op eene der roos marmeren banken van het park bij een bemoste Amor, zaten zij neer en terwijl zij smachtend achterover leunde sloten zijn lippen de blauw-doorschijnende oogschelen der Chloris of Cydalise.

Maar de begoocheling verdween spoedig voor de werkelijkheid van frisch blozende dochters van den land-adel; zij leken hem zoo veel grover dan de vermoeide gepoederde figuurtjes van markiezinnen met al te brandende oogen, nog vergroot door een koket geplaatste 'mouche'. En hun slechte fransch hinderde hem meer dan het gemaakte gelispel eener 'précieuse' uit den galanten tijd: 'Ah zevalier, comme c'est zentil, c'est adôable'.

In die wereld, waarvan de grofheid hem pijn deed voelde hij zich eenzamer dan ooit, zoodat hij door den mullen zandweg weer treurig naar zijn kasteeltje reed in de ouderwetsche berline op wier paneelen een onbekend leerling van Boucher of van Carl van Loo bolwangige Kupidootjes had geschilderd rond het wapen van zijn stam. Slechts op zijn kamer waar het behangsel door elkaar slingerende roze en groene fes-

toenen droeg, tusschen de tengere pompadour-meubels in gebogen rozenhout ingelegd met sierlijke kronkels van paarlemoer, leefde Theodoor opnieuw ten volle in de atmosfeer zijner achttiende eeuw. Hier was alles even zuiver en zacht: de blank marmere schouw met gulden bloemen en vruchtfestoenen, de penduul van Saksisch porcelein met hel blauw en rooden herder en herderinnetje, tusschen de vergulde luchters in rokoko-stijl. Een verkleurd pastel in den aard van Latour lachte met bloedlooze lippen uit een ovalen lijst, en over het lichaam eener Venus van Coysevox liepen nog de rillingen der schuimende golven waar de godin uit geboren werd.

De kleuren waren verbleekt en het verguldsel was afgeschilferd, het behangsel toonde den draad en het rozenhout was door den tijd gebarsten, maar Theodoor de Beuzekom voelde in dat alles de schoonheid der vervlogene dagen... Zinnelijk streeleend gleden zijne vingeren over de herinneringen aan zooveel vergane heerlijkheid: fluweelen of satijnen kistjes waaruit nog een bedwelmende vrouwengeur opsteeg, gebroken waaiers teer lijk een rozenblad of schitterend van goudpoeder lijk een vlindervleugel, goudleeren muiltjes met roodgekleurden hak en een roosje vergeelde tulle op den voet, met malve peluche of zilvergrijs fluweel gevoederd en door een rei verdoofde parels of koralen afgezet; doosjes voor poeder of ‘mou-

ches', linten en strikken, medaljons op ivoor of op roomkleurige 'biscuit de Sèvres'.

Vergeten figuren herleefden: prinsesjes en koninginnen van het opera, groot door hunne kunst, bemind om hunne zwakheden, beroemdheden van één dag, vroeger vergeten dan hunne stem die verklonk: Mademoiselle Guimard of Clairon, of de Camargo die zoo mooi danste dat Parijs om haar in opstand kwam, of de groote Adrienne Lecouvreur, de eens overal bewonderde en aanbeden opvolgster der Champmêslé, en wier lijk als komediante slechts de laatste rustplaats vond op den hoek der Bourgogne en Grenellestraten.

Theodoor ontknoopte de linten van satijnen portefeuilles om daarin te bewonderen de fijne gravuren op korrelig dik en vergeeld papier: tooneelspelers of maskeraden en dansen van Watteau, Pater of Lancret, paren die inschepen voor de vaart naar Cythere, anderen die verrast worden bij het herders-uurtje; ondeugende dingetjes van Boucher of Fragonard: 'Les Hasards de l'Escarpolette. - Dédié à la marquise de Pompadour, Dame du Palais de la Reine', herbergtafereelen van Lantara, familiestukjes van Greuze, ouderlingen en landlieden van Chardin; eene sentimenteele 'Rêverie' of 'Mélancholie' van Prudhon, portretten door Vigée-Lebru, zoo teer in hunne gracie-volle fijnheid dat men het zacht roze der wang door het witte poeder heenschemeren zag.

Achter de met watergroene zijde bekleede raampjes der boekenkast, stonden de kleine verzorgde bandjes in kalfsleer met gulden band en snee; besluiteloos gleden Theodoor's vingers over de bruin en gouden ruggen: guitige vertellingen van galante abbé's Grécourt en Voisenon; vergeten operateksten door den pastei-bakker dichter Favart voor zijn gloeienden oven gerijmd; fijne en galante opmerkingen van de geestige Ninon de Lenclos; vrooljike liedjes van Dufresny en Collé, licht lijk schuimenden wijn; of, in kleurrijke visch-vrouwentaal een 'Bouquet des Halles' van Vadé. - Terwijl hij een 'conte moral' doorbladerde van den jongen Crébillon dacht hij glimlachend aan die 'moralité' van verhaaltjes lijk 'Le Sopha' of 'Le Hasard du Coin du Feu' en bewonderde, spelend met de franjes van het zijden leesteeken, de breed klare letter van Didot.

Maar liever nog las hij die andere 'Jeux de l'Amour et du Hasard' van den fijnen en teederen Marivaux of de idyllisch zeemzoete verzen van den abbé de Bernis:

Déjà la colombe amoureuse
Vole du chêne sur l'ormeau
Et mêle sa voix langoureuse
Au frémissment du rameau.

Au bruit des faunes qui se jouent
Sur le bord tranquille des eaux

Les chastes naiades denouent
Leurs cheveux tressés de roseaux.

Bien qu'une pudeur ingénue
Donne du lustre à la beauté,
L'embarras de paraître nue
Fait l'attrait de la nudité.

... of de nog zoetere verzen van Bernard, zoo lief dat de Pompadour hem Gentil Bernard noemde. En toch, er lag in die gezochte wendingen de geur eener verdroogde bloem waarvan kleur en schoonheid zijn vergaan, maar die nog immer haar aroom als haar zieltje behouden heeft:

Au jardin des roses captives
Celle dont mon coeur est blessé...

Zijn geest zweefde op de klanken der strelende versjes die wellicht eens het harte van zoo menig bepoeierd markiezinnetje hadden doen sneller slaan; arme vergeten poezie eener eeuw waarin alles even zacht was en kunstmatig en freel.

Liefst wijlden de droomen van Theodoor de Beuzekom nog in de laatste jaren, in de zware atmosfeer van voor het onweder dat deze lichte opera-wereld zoo ruw uiteen zou blazen. Verre van de ijdele geruchten der straat, waar boven het rumoer van een op-

stootje de stem van een of ander volksredenaar uitklonk, dwaalde hij door de dreven van Klein Trianon. Hier, waar eens de toekomstige Roi-Soleil zijn jonge liefde verborg voor de blonde Lavallière en later 'Louis le Bien Aimé' in verloren uurtjes aan botaniek had geliefhebberd met Bernard de Jussieu, - waar de echos den lichtenden lach hadden weerkaatst der Du Barry, waar alles geheiligd was door zooveel herinneringen, maakten Lenôtre's dreven plaats voor de kronkelpaadjes van 'n engelschen tuin met rotsen, fonteinen en watervallen, met prieeltjes en donker bemoschte grotten. Tusschen het dichte groen schemerde de blanke gevel van 't paleis waarin hoge vensters tusschen marmeren zuilen rankten. Wit vleurde tegen het donker der vijverwilgen, ondersteund door twaalf korinthische zuilen de rotonde van den 'Tempel der Liefde', terwijl verderop, schilderachtig rond het watervlak, de hutten lagen van het zwitsersche dorp waar Marie-Antoinette in rondliep, met een eenvoudig wit kleedje, een strooehoed met korenbloemen en fladderende linten op het blonde haar.

Het was een vroolijk gezelschap sentimenteele opera-herders: - de lustige graaf van Artois voor wien de koningin misschien wel wat meer dan zusterliefde mocht hebben gevoeld; Lauzun, de mooie Lauzun, wiens naam alleen reeds eene beroemdheid was in dien wereld van galanterie, de oude vinnige

Pruis Besenval en de ridderlijke Zweed Hans Axel van Fersen.

Zoo kende Theodoor de Beuzekom Klein Trianon slechts als het teere herderspel, en van al de herderinnetjes de meest beminde was de prinses van Lamballe met zachte oogen en golvende weelde van grijsblond haar dat lijk eene aureool rond haar kopje zweefde. Hij nam haar mooi portret door Vigée-Lebrun, en over het koude papier gleden zijn lippen langs den slanken zwanenhals en het treurige bleeke gezicht; hij zoende haar, die slechts geboren om lief te hebben, zich zelf heelemaal op-offerde voor de grillige Marie-Antoinette.

Hij had haar zoo lief, de arme, kleine prinses; met haar leed hij onder de onverschilligheid der koningin die haar vergat voor nieuwe gunstelingen, voor de Polignac, en met haar trok hij zich terug in het Penthievre-hotel te Passy waarvan de oude dreven aan Trianon's tuinen herinnerden, tot later bij de eerste beproevingen de koningin hare vriendin terug zou roepen. Voor Theodoor de Beuzekom was zij 't allerteerste beeld van al zijn markiezinnetjes; als eene vreemde bloem ontlook in hem de liefde die hij had leeren kennen uit sentimenteele boekjes van dien tijd: minder de vluchtig lachende uit Crébillon's 'Hasard du Coin du Feu' dan wel de smachtende liefde uit de 'Nouvelle Héloïse' en uit de romans van Madame de Riccoboni' of liever nog uit

de zeemzoete ‘Bouquets à Chloris’ der talrijke navolgers van Dorat. Dan lispelde hij weer Gentil-Bernard's verliefde versjes:

Au jardin des roses captives
Celle dont mon coeur est blessé...

Die rozentuin was het niet Klein Trianon met als roosjes de koningin, de gezusters de Polignac, de prinses van Tarente, en ‘zij die mij 't herte heeft deurwond...’ was het niet de prinses van Lamballe met zachte oogen en asch-blond haar.

In de zonnige stilte dier wonder omgeving waande hij weer te leven. Met de beminde dwaalde hij door de dreven, de boorden volgend der beek die van hooge rotsen daalde en verder in kronkelende bochten de lage grasperken omsloot, de bonte uitgestrekte bloemenvelden voortkomende uit de Haarlemmer tuinen van de beroemde Woorhelm en Schmewogh, dan, na heel 't park te hebben doorkronkeld zich voor den gevel van het paleis uitspreidde tot een effen grijsgladde vlak omlijst met donkerblauwe boschjes wier takken op het water dreven.

Daar lagen de roode huisjes van het Zwitsersch dorp zich te spiegelen in 't heldere water, ieder met een net geharkt tuintje en bloeienden boomgaard omgeven, echt opera-dorp waar ‘Monsieur’ schoolmeester en de koning zelf molenaar was. Aan den voet van

den Marlborough-toren wachtte een zilvergrijs geschilderde boot dat men zou inschepen ter vischvangst of liever nog voor een tocht naar het eiland Cythere. Een weinig verder lag de melkerij door wier groote zaal met marmeren tafels waarop de roomschotels stonden, een helder klaterend beekje vloeide. Op de met vlinders en madeliefjes blank bebloemde weide hoedde Marie-Antoinette met bestrikten herderstaf wit gewasschen en net gekamde schaapjes en lammeren; met fijne lange vingers molk zij zelf de zware bonte koeien om dan voorzichtig het gespitste mondje aan de wit en blauw porceleinen kom te zetten en met zerp tongetje den dikken room weg te likken die in den mondhoek was gestold.

Theodoor kende heel de omgeving, ieder hoekje van het park, ieder figuurtje dat er in had rondgewandeld. Met de koningin en de prinses van Lamballe zat hij in het licht-blauwe 'boudoir', het nestje der vorstin, met lage hemelsblauwe sofas van eiderdons en langs den muur een festoen van vergeet-mij-nietjes vastgehouden door trekkebenkende tortels afwisselend met bloemenkransen en overvloedshoornen.

Bij het eerste morgengloren wanneer over alles de zware wolken jasmijngeur gleden wandelde hij met haar onder de hooge laan uitheemsche boomen - trots van hovenier Richard - door wier kruinen het licht zijpelde van teer-geel tot donker smaragd en cinober-groen, waarboven het zonlicht schitterde in de

gulden daken en bronzen klokjes der chineesche paviljoenen of hunne visscheschubben en drakenstaarten glinsteren deed. Links de grotten latend in hun donkere koelte van vochtig mos, bestegen zij den onder een sneeuw van dwerggroezen verdwijnenden heuvel die naar den door acht marmeren sfinxen bewaarden Belvedere voerde. In het klein met trophoeën en jachtafereelen versierde vertrek, ontbeten zij daar in gezelschap der koningin op de grijs-marmeren tafel met bronzen voet.

Zoo ging hij meer en meer verdwaald in een gedroom waaruit geen mensch hem op kwam schrikken. Niemand bezocht het eenzame jachtpaviljoen; op de grenzen der heide stierf alle geluid van de wereld weg. In zijn droomleven bemerkte Theodoor noch de wisselingen der jaargetijden die de heide van groen tot roos en van roos tot bruin, en dan grijs en dan wit deed worden, noch hoe de tijd die over alles zijn verkleurenden adem liet gaan, overal zijne diepe rimpels groef: hoog op schoten langs het grasperk waar de wilde klaver in woekerde nevens thymus en heidekruid, de bessen- en de sierstruiken in het wilde, verdrongen nog door de fijngele klokjes vratige brem.

Droomend ging hij door het leven zonder het te zien; zelfs wanneer de herfstavenden bloeiden in volle pracht sloot hij zich op bij al zijn doode dingen, zoodat eindelijk zijn gelaat, waarin nog slechts de donkere gloed der oogen laaide, dezelfde verbleekt

gele kleur kreeg van 't oude ivoor. Nu voelde hij zich niet langer meer als de laatste afstammeling van een uitstervend geslacht, maar meende werkelijk te leven in de volle heerlijkheid van zijn droom. Hij zelf was een dier bepruikte roman-helden, sneed ineengestrengelde harten en naamletters op de gladde beukenbast en rijmde gevoeligerige versjes in den maneschijn. Nog slechts zijne doode dingen konden hem belang inboezemen, en wanneer hij in vergeten hoeken van laden of kasten weer een dier oude herinneringen had ontdekt, een lintje, een halssnoer of een vrouwenportret, dan laaide er in zijn blik een heller gloed; streelend gingen zijne vingers over de kostbare relikwie, en onder die liefhebbende aanraking was het als trilde er weer een ziel in het herlevend ding.

Maar donkere wolken van naderend onweer trokken samen aan den teerblauwen hemel van de wereld die hij voor zich zelf had gevormd. Pijnlijke schimpschriften op alles wat hij lief had gingen rond in het 'Palais-Royal' waar in de 'Caveau' nieuwsgierigen luisterden naar de geestigheden van Rulhières en van Chamfort. In de tuinen van Trianon wachtte de kardinaal van Rohan met een fonkelend halssnoer op de koningin, en ginder in het afschuwelijke gevang, in de Salpêtrière, kwam de prinses van Lamballe, kwam zijne mooi-reine prinses het stilzwijgen afsmeeken van eene verdachte gevangene, om de eer te redden van hare vriendin. Haar salon was niet meer de ver-

zamelplaats der geestige eleganten van het oud regiem, zelfs niet meer van de niets ontziende filozofen en Encyclopedisten, nu verdrong er zich een wereld rumoerige advocaatjes, verdachte handlangers van het ‘Palais-Royal’ en wellicht omkoopbare afgevaardigden der ‘Etats Généraux’.

Tusschen de vroeger door Didot zoo zorgvuldig gedrukte boekjes vond Theodoor nu soms een der werkjes, slordig uitgegeven bij Mérigot, Duchène of Maradan, duodecims in lohangenden grijs en gelen band, vuil beduimeld door grove haastig bladerende handen, niet meer de vertellingen van ondeugende abbés en galante salonhelden, maar somber gloeiende bladzijden van Choderlos de Laclos of Louvet de Coupvray; door de donkere straten slopen bij nacht de twee gestalten van Restif de la Bretonne en Sebastien Mercier, met scherpen blik het leven doorziend om het aanstonds neer te schrijven; onheilspellend schemerde in de verte de roode schaduw van een heusche markies, piekfijn en met gepoederde pruik... de roode ‘marquis de Sade’.

Aarzelend doorbladerde Theodoor die verdachte boekjes waaruit telkens zulke donkere wolken zich over zijn herderswereld verspreidden, maar telkens weer was nog machtiger zijn verlangen om toch alles te weten, ook op vrees van pijnlijke ontgoochelingen.

Weer doorbladerde hij op een droeven herfstdag, toen uit grijzen nevelmantel op de ruiten een fijne

regen drevelde om er in dikke tranen af te biggelen, een dier vuile loshangende boekjes en volgde gespannen de in onregelmatige reien dansende letters. En lijk hij las walmde hem uit de bladzijden warm het leven tegen: op donker-rooden achtergrond bewoog hel gekleurd en scherp omlijnd eene rumoerende menigte; het wemelde voor zijne oogen, een wereld vol drift en haat waaruit boven walmen slijk en bloed de woedekreten in de hoogte stegen; het waren de opstormende golven eener woelige volkszee opgestuwd uit nauwe steegjes door maar immer aangroeiende massas donkere gestalten met bloederige pieken en bijlen boven de roode mutsen waaronder donker oogen brandden van honger en haat.

Het boekje valt Theodoor de Beuzekom uit de hand; als uit een droom ontwaakt voelt hij eene rilling van afkeer voor 't giftige bandje dat op den grond was gegleden waar het nu vuilvlekte op het roze tapijt; een oogenblik meent hij het in den haard te werpen waar het vuur helder opflakkerde bij iederen windstoot in de schouw, maar hij kan zich niet losmaken van de betoovering die de donkere bladzijden op hem uitoefenen en moet verder lezen. Een evennachtstorm was opgestaan en de wind die in de populieren huilde zwiepte tegen de klikkerende ruiten, - plakkend tegen het glas de afgerukte bladeren die voorbij dreven lijk zwarte vleermuizen in donkeren nacht. Op den luchter - een bronzen Kupidootje dat

'n liefdefakkel omhoog hield - ontstak hij de gele waskaarsen wier vlammetjes een roze gloed op zijne wang vlekten en flinkerend danstten in zijn oog.

Heet koortste zijn bloed; voor zich uit staarde hij in de lucht waar nog de beelden schemerden van alles wat hij had gelezen, en afweerend stak hij de hand uit als wilde hij zijn freelen droom tegen die woeste gestalten beschermen. Maar de wilde dwarreljacht had alles verbrijzeld en medegevoerd: zijn mooie droom was dood.

Hij stond recht, zocht dronken tastend zijn weg door den gang llangs het bordès af naar den tuin; zijne hand gleed over de natte leuning, even rustend op 't zandsteen leeuwje met het blazen der Beuzekoms; in den hoek eener trede kraakte onder zijn voet een hoopje dorre bladeren die de wind er had bijeen geveegd en dit deed hem denken aan zijne droombeelden, medegevoerd door den storm. - Nu streek hem 't vochtige loover langs het gelaat maar hij voelde 't niet; doelloos dwaalde hij langs de naakte paden. In een ontblaard prieeltje zakte hij neer op de vochtige bank, leunde moe het hoofd in de hand... en weer stond daar voor hem het akelige tafereel uit het sombere boekje, helder scherp belicht door eene roode Septemberzon.

Van uit het gevang van den tempel wiens opdonkerende muren dreigend drukken op de sjacherende menigte aan zijn voet, wordt de prinses van Lamballe

overgebracht naar het stadhuis waar Billaud-Varennes, den zwaren scherp geteekenden kop onder zijne groote rosse pruik, haar de 'Force' tot nieuw gevang aanwijst. Tusschen naakte, groenig-wit gekalkte muren zit zij nu dagen lang reeds, en de fijne vingers die Theodoor in zijn droom slechts had gezoend, naaien grove hemden voor de soldaten der republiek; smal en vochtig is de cel, maar sedert de prinses het gevang had gezien van Marie-Antoinette in den Tempel, mag zij zich zelve nog gelukkig achten; peinzend prikt de naald door het grove linnen.

Maar dien dag had er iets de eindeloosheid onderbroken der uren die nog trager kropen door de angstvolle, onrustvolle afwachting van wat er komen ging, een ongewoon leven krielt rond het gevang, het dof klotsend geluid der aanspoelende menschenzee waarboven soms een kreet: het geluid eener stad in oproer. In angstig wachten sluipt de nacht voorbij tot plots tegen den morgen enkele mannen binnenkomen, dan weer heengaan na den naam der gevangene te hebben gevraagd. Ongerust klimt de prinses op een stoel en de handen aan de ijzeren staven geklemd bereikt zij juist 't kleine venster om beneden de woelige tierende menigte te zien die zich rond het gevang verdringt; een uit den hoop daar heeft plots het bleeke gelaat achter de tralieën bemerkt en een aangelegde geweerloop doet haar gillend achteruit springen, zich neerwerpen op het arme bed waar zij

het hoofd onder de dekens begraven niets meer zien of hooren wil van het akelige rondom haar.

Tegen elf uur dringen de mannen opnieuw de cel binnen en gebieden ruw hen te volgen. Door lange gangen, met eene verdachte menigte gevuld, bereiken zij het binnenplein, waar overal het volk zich verdringt. Een reuk van zweetende lijven en vochtige kleeven walmt haar tegen; ruwe gezichten onder roode mutsen kijken haar vijandig, haatvol aan. Tusschen de hobbelige ongelijke steenen glimmen vies glibberige bruine plekken, kronkelen roode riviertjes kleverig vocht. Een oogenblik wacht hier de prinses onder de haar nieuwsgierig onderzoekende blikken, dan weer voort met de bewakers, dringend door de menigte waaruit zich dreigende wapens verheffen boven het hoofd, dat zwijgend buigt onder zoo veel onverdienden haat; tweemaal verliest zij het bewustzijn, eer zij tot de poortierskamer komt waar men een ‘tribunal révolutionnaire’ heeft opgericht.

Als in een verren nevel verdoofd klinken de vragen die zij zelfs niet begrijpt: ééne enkele slechts: ‘Jurez l’Egalité, la Liberté et la Fraternité, la haine du roi, de la reine et de la royauté...’ striemt haar als een scherpe zweeps slag door het gelaat, ‘la haine du roi et de la reine...’ slechts heeft zij begrepen, en de verontwaardiging trillend door heel haar lichaam bij het denkbeeld haat te zweren aan hare vriendin, springt zij achteruit, roepende: ‘nimmer, nimmer-

meer!...? - Maar onverschillig voor dien plotsen weerstand beveelt reeds de voorzitter haar terug naar het gevang te voeren... het doodvonnis, want buiten wacht de woedende menigte der Septembermoorders.

Nauwelijks heeft zij dan ook den dorpel overschreden of een sabelhouw treft haar in den nek waaruit roodpurper bloed golft langs de blonde haren; struikelend over een lijk dat voor de deur ligt, valt zij, en de tot nu toe ingehouden driften vallen plots losgelaten met sabel en piek op het warm trillende lichaam aan, verwenschingen huilend tusschen de schunnige beschuldigingen door van den 'Père Duchène'. Uit aan flarden gescheurde kleeren rollen enkele laatste voorwerpen: assignaten, een zilveren potlood, toiletartikeltjes, eene Imitatio Christi met heiligenbeeldjes, en van haar vinger rukt men een ring met de vroeg vergrijsde haren der koningin, dragende voor randschrift de woorden dier ander onthoofde koningin Maria: 'Ils sont blanchis par les malheurs'.

Nu een dwarreling van hoofden en van bebloede armen rond het lijk: grove gezichten met dampende wijn-adems buigen obsceen lachend over het lijk dat in blanke naaktheid vlekt op het modderige rood der steenen. Op den hoek der straat - de 'Rue du Roi de Sicile' - schrijvende geleund op den bornpaal het vuil slordig boekje, een kort ineengedrongen man van somber uitzicht wiens scherpe oogen onder den grijzen steek geen enkele bijzonderheid verliezen van

gansch het tooneel: ‘On lui coupa’, schreef Sebastien Mercier, ‘la tête et les mamelles, son corps est ouvert, on lui arrache le coeur, sa tête est ensuite portée au bout d'une pique, et promenée dans Paris; à quelque distance on traînait son corps... lorsque les assassins se furent partagés les morceaux sanglants, l'un de ces monstres lui coupa la partie virginale et s'en fit des moustaches...’

Zoo zet de stoet zich in beweging, vooraan het hoofd op den piek, dan het arme verminkte lichaam bij de beenen voortgesleurd over de hobbelige straatsteenen van den ‘Faubourg Saint-Antoine’ waar bij een wijnverkooper het hoofd op den toog wordt geplaatst en op zijne gezondheid geklonken. Dan naar den winkel van ‘Léonard, coiffeur de la Reine’, waar de bevende kapper onder allerlei bedreigingen het hoofd op zijn beste tooit: hij wast de met bloed besmeurde lokken, legt langs weerszijden drie reien krullen volgens de allerlaatste mode, doet roodsel op de wangen en op de bloedige lip, poeiert en plaatst nog even eene koket provokante ‘mouche’ in den hoek van den mond.

Weer gaat de stoet met het nu opgesierde hoofd vooraan door de straten der stad naar het ‘Palais-Royal’ waar Philippe Egalité aan 't balkon verschenen, huiverend achteruit schrikt -; dan weer terug naar het gevang van den tempel waar de koningin in zwijm valt bij 't zien van het beminde hoofd dat wag-

gelend op een piek aanstoot tegen de tralieën van het venster...

Theodoor voelde 't koude zweet op het voorhoofd; nu eerst was hij ontwaakt uit zijn droom die heenvloog in de roode nevels der Septembermoorden, en verder, verdwenen in denzelfden storm al de lieve figuurtjes die hij zoo zeer had bemind, één voor één gegrepen door de bloedige armen der 'fille à Guillotin'. Van af de fiere Marie-Antoinette, met de haren vroeg vergrijsd lijk die harer zuster in het ongeluk Marie Stuart, tot de nu oud versleten eens zoo vroolijke Du Barry met blondlokkig kinderkopje, nu de 'citoyenne Bécu, ci - devant Jeanne de Vaubernier, comtesse Dubarry. Door de lange Saint-Honoréstraat, schokt zij op de kar der veroordeelden den mode-winkel voorbij waar zij als winkelmeisje hare loopbaan begonnen was; zoo vreeselijk bang van de dood, op 't laatste oogenblik alle vezels trillend bij 't zien van het akelige tuig dat tusschen zijn hoog ten hemel gestrekte armen den blauw-vlijmenden meshoek droeg, dat zij zelfs het medelijden inroept van Sanson: 'Un moment encore, mon cher Monsieur Sanson, un petit moment, s'il vous plaît...'

Nogmaals streek Theodoor de Beuzekom de hand over het brandend voorhoofd om al die vizioenen te verjagen; dan, reeds in de grijze schemering van den herfstmorgend die in 't Oosten begon te grauwen, verlaat hij het prieel om naar de groote zaal te gaan

waar de oude jachttrofeeën prijken tegen het houten beschoot. Daar kiest hij zich peinzend een pistool met vuursteen, poederpan en langen houten kolf. Hij gaat naar zijne kamer waar al zijn dingen uit den ouden tijd rooskleurig beginnen te schemeren in het morgenlicht, en nog eenmaal glijden zijne vingers langs hunne slanke vormen. Koud voelt hij den loop wanneer hij er de lading op doet, dan stampet hij de prop, steekt er den kogel voor, doet het poeder op de pan en slaat vuur. En in 't roze licht van den herfstmorgend schemerden in de nog half duistere kamer, de teer weemoedige gracie van al de met Theodoor Beuzekom stervende oude dingen.

Een lied van Fabre d'Eglantine.

Een lied van Fabre d'Eglantine.

Zijn naam, zoo helder als de pinksterklokken die men hoort luïen langs de paadjes waar het wilde roosje bloeit, weerklinkt door de breede gangen van het Luxemburg-gevang. Een soldaat der sanskulotten van generaal Henriot, het stroo uit de klompen en de roode muts op het hoofd, de witte bandeliers gekruist op de borst, duwt met den kolf van het geweer de deur open waarvan hij zoo juist den grendel heeft weg geschoven.

Een oogenblik nog blijft de hooge slanke gestalte van Fabre, nu een weinig gebogen door de langdurige ziekte, daar staan te midden van den groep vrienden waar bovenuit de machtige kop straalt van Danton; nevens hem blik het geestige spotters gezicht van Camille Desmoulins omkransd met lange bruine lokken die achteloos op de schouders vallen; dan de lange ietwat magere gestalte van Hérault de Séchelles; verder Lacroix, Phélippeaux, Westerman... heel de Dantonisten-groep.

Door de gangen stommelt het voetgeklots der soldaten, het wapengkletter en het bonzen van geweerkolven op den vloer, het rammelen van weggeschoven grendels, de dreun van geopende en weer dicht geslagen deuren. Van beneden op straat stijgt ver-

vaagd een gedruisch: het geluid der menigte die de beroemde beschuldigten van af de gerechtszaal tot hier is gevolgd.

Fabre neemt afscheid van zijn vrienden: hij drukt hen allen de hand. Morgen zien zij elkander weer voor het 'Tribunal Révolutionnaire'; voor Robespierre streng en onbewogen in zijn onberispelijken, steeds denzelfden olijfgroenen rok; voor den apostel die geene aandoennig kent, den pril-jongen Saint-Just met meisjes-teer aangezicht en hemelblauw kostuum; - voor den zwakken verlamden Couthon dien men op zijn leunstoel moet binnen dragen doch wiens hart even ijzig koud blijft als dat zijner gezellen. In hun aller naam spreekt de stroeve, onverbiddelijke aanklager Fouquier Tinville.

Achter Fabre d'Eglantine valt de zware deur dicht; de grendel wordt voorgeschoven. In den gang verdooven de slagen der in 't slot geworpen deuren, het gekrijsch van hengsels: al de vrienden zijn terug gekeerd in hunne cel. De zijne is heel klein en wit gekalkt: een bed, een stoel en eene tafel waarboven een getralied raam; op de tafel liggen boeken en vellen papier ordeloos rond een zwaren looden inktkoker en aangesneden ganzenpennen.

Een tijdje lang draalt de gevangene: zal hij verder arbeiden? De vellen waarop hij zijne verdediging heeft neergeschreven vertoonen regelmatige lijnen mooi krullend schrift, zorgvuldig verbeterd en met

talrijke zwarte doorhalingen voorzien. Neen, het is nutteloos. Hij weet hoe het besluit van Fouquier Tinville luidt: men zal hem zelfs niet toelaten zich te verdedigen; allen zijn op voorhand reeds veroordeeld. En dan, hij is ziek, hij is zwak en moe, te lusteloos om dit onnuttige werk nog voort te zetten.

Toch betreur hij niets: in den laatsten tijd, sedert den val der Girondijnen, zijn zoovelen hem voorgegaan op het schavot, zijn ingeslapen zonder vrees in de roode armen der 'fille à Guillotin', dat hij geleerd heeft ook die dood onbevangen in het aangezicht te zien. Men heeft zooveel levens doorleefd; zoo veel gevoelens hebben in zoo korten tijd elkander verdrongen dat ook bij die gedachte het harte niet meer sneller klopt. Eerst zijn het de Girondijnen geweest: Brissot, Gensonné, Vergniaud, dan Sylvain Bailly, mevrouw Roland, Philippe Egalité. Pas enkele dagen geleden, op vierden Germinal, verlieten ditzelfde Luxemburg-gevang Hébert, 'le père Duchène' lijk men hem noemde om zijn berucht pamflettenblad, zijne vrienden Vincent, Roncin en Momoro, de goede Anacharsis Clootz, 'l'orateur du genre humain' en zijn vrienden de filantroop Chaumette, lid der commune.

In zijne enge kamer wandelt Fabre d'Eglantine; wat late namiddagzon valt door het hooge venster; daarbuiten bloeit de jonge lente en uit den Luxemburg-tuin stijgen aromen van bottend groen. - Hoe

lang reeds kwijnt hij tusschen die benauwende muren. Pas een drietal maanden, maar wat is er niet alles gebeurd in dien tijd? Zijne vijanden, de Hebertisten, die hem hadden aangeklaagd in de Jakobijnenklub zijn gevallen; ze zijn hem komen vervoegen in het zelfde gevang om nog voor hem op het schavot te stijgen. Daarna waren het de vrienden, Danton en zijne makkers; enkele dagen geleden toen hij ziek en kermend te bed lag heeft hij hooren kloppen aan den wand der cel en Camille Desmoulins herkend die, zijn gebuur geworden, hem al de gebeurtenissen der laatste dagen heeft verteld: de aanhouding van Danton en zijn vrienden.

Nu is het proces begonnen: al te samen worden zij beschuldigd en noch de machtige stem van Danton, noch de bijtende spot van Camille, noch de bittere ironie van Héroult de Séchelles noch de geestigheden van Fabre zelf, vermogen iets tegen den wrok van Robespierre. Weer denkt hij aan de verdediging. - Morgen, overmorgen is het wellicht te laat. De vellen papier liggen daar beschreven, nog steeds wil hij meer klaarte en duidelijkheid er aan bij zetten; hij schuift den eenigen stoel voor de tafel, doopt de ganzenpen in den inkt en mijmert.

Daar plots trilt een wondere andoening hem door 't gemoed; hij vergeet al het tegenwoordige; zijn gevangenschap, zijne vijanden, de beschuldiging van omkooprij en hoogverraad. Hij legt de pen neer en

luistert, het hoofd in de hand. Beneden uit den tuin der gevangenis, stijgt, gedragen op eene warme jonge meisjes-stem, een eenvoudig lied; het weemoedige wijsje zweeft tot hem over op de luwe atmosfeer van dezen eersten lentedag.

Il pleut, il pleut bergère;
 Presse tes blancs moutons.
 Là bas sous la chaumière,
 Bergère, vite allons.
 J'entends sur le feuillage
 L'eau qui tombe à grand bruit.
 Voici venir l'orage!
 Voilà l'éclair qui luit!

Het is zijn eigen lied, het meest bekende der talrijke sentimenteele romancen en balladen die hij vervaardigde toen hij als onbekend komediant het land doorreisde. Nog herinnert hij zich den ouden klavecimbel waarop hij voor het eerst aan zijne jonge vrouw het lied hooren liet. Het was te Maastricht, waar de rondreizende tooneelgroep was aangeland, komende uit het zonnige zuiden van Frankrijk langs Avignon, Parijs, Straatsburg en Luik naar deze kleine hollandsche stad. Een jaar geleden had hij zijne vrouw leeren kennen, in een dier plaatsjes waar zij op een opgetimmerd tooneel de verliefderollen vervulden in eene operette waarvan Fabre zelf de weeke

koepletjes had gerijmd. Zij was verliefd geworden op den mooien dichter dien zij op al zijn zwerftochten had gevolgd.

Beneden zong de stem:

Bonsoir, bonsoir ma mère,
 Ma soeur Anne bonsoir.
 J'amène la bergère
 Près de vous pour ce soir.
 Va te sècher, ma mie,
 Auprès de nos tisons.
 Soeur, fais lui compagnie;
 Entrez, petits moutons.

Toen was hij slechts een onbekend komediant met wat vage glorie rond een mooi klinkenden naam. Hij dacht aan niets anders dan het hof te maken aan al de mooie dames die verliefd werden op den dichter van die teedere herdersliedjes. Zij waren zoo talrijk geweest, de vrouwen die hij gekend had in die onbezonnen jeugd: nauwelijks herinnerde hij zich een donker of blond figuurtje, een koketten glimlach of een smachtend oogenaar in een wit bepoederd gelaat. Hoe verre reeds lag dat alles nu achter den rug; hoe lang was het geleden sedert hij voor het eerst het liedje zong, ginder aan den gehuurden clavecimbel eener herbergkamer.

Soignons bien, o ma mère!
 Son tant joli troupeau.
 Donnons plus de litière
 A son petit agneau...

O! hij heeft het zoo dikwijls gehoord: iedereen heeft het gezongen, zoo veel mooie monden hebben de gevoelerige herdersklacht herhaald. Maar nu, in dit somber uur, in deze pijnlijke oogenblikken, krijgt het wijsje een weemoediger melodij, krijgen de woorden een teerder beteekenis. Waar zijn de versjes van voorheen? bijna heelemaal vergeten in deze laatste maanden van strijd en verwarring. De rondreizende komediant is een machtig politieker geworden: hij is lid van de Jakobijnen-klub, lid van de Commune, lid van de Konventie waar hij met Danton de dood des Konings heeft gestemd, - lid van de gevreesde 'Commission du Salut Public'.

Toen was hij de vriend van Robespierre met wien hij de Girondijnen ten val heeft gebracht; met Danton en Desmoulins zat hij in het ministerie van oorlog; zijn broeder deed hij bevelhebber benoemen van het leger dat in Vendee den opstand bekampen moest. Maar in den hartstochtelijken republikein leeft nog immer iets van den sentimenteelen herdersdichter van voorheen, en deze vindt de mooie benamingen voor de dagen en maanden van het republikeinsche jaar: de namen van Germinal en Floréal en Messidor,

even welluidend als de verliefde verzen van voorheen:

Eh bien! voilà ta couche;
Dors y jusques au jour.
Laisse moi, sur ta bouche,
Prendre un baiser d'amour...

Heel de jeugd, heel het vroeger leven, zweeft daar heen op dat lied; hij vergeet de benarde tijden, de donkere toekomst; hij is weer de hoofdsche Fabre d'Eglantine, de dichter door wiens naam reeds een geur der jonge lente vaart. Eventjes wil hij de vrouw zien die zoo veel herinneringen in hem wekken komt: zeker een gevangene even als hij hier opgesloten in het Luxemburg-paleis. Later wellicht zal hij haar weerzien; zoo de gevangenen ook afzonderlijk zijn opgesloten, bij de wandeling kan men elkander ontmoeten en binnen het gebouw wordt volle vrijheid gelaten; de korte uurtjes zullen voldoende zijn om nog eene laatste kennis aan te knopen.

Even gauw als hij er heeft aan gedacht schuift Fabre den stoel achteruit, wipt voor het venster om op de teenen naar beneden te kijken door het getraliede raam. Tusschen de hooge donkere muren vlekt het klein binnentuintje: slechts een paadje van hobbelige keien dat kronkelt langs wat magere plekjes groen rond een linde wiens bladeren stellig last heb-

benom te kunnen ontluiken daar in de schaduw dier hooge gevels.

Wie is het die daar juist het liedje zong? aan de waterstraal die valt in het bassijn te midden van het tuintje is een meisje een paar waterkruiken aan het vullen. Zij is geen gevangene: slechts de dochter van een bewaker, de naakte voetjes steken in een paar ruwe klompen, onder de roode muts golft een vloed goudblond haar, boven het korte jurkje draagt zij de ronde carmagnole waaronder het witte halsje zichtbaar wordt.

Gespannen volgt Fabre ieder harer bewegingen; hij kent het meisje wel, een paar malen heeft hij haar ontmoet in de gangen of op de binnenplaats, maar nooit heeft hij haar zoo lief gevonden. Had hij haar vroeger nauwelijks eenige opmerkzaamheid waardig gekeurd, nu is zij als eene zonnige verschijning die de grauwe nevels doorbreekt. Maar de kruiken zijn gevuld zoo dat zij heen gaat, nog het liedje neurieënd eer zij in de donkerte van het portaal verdwijnt.

De gevangene is haar blijven nastaren tot hij eindelijk van 't venster weg gaat om, heen en weer in de kamer, de vier stappen af te meten die de enge muren hem toelaten. Het zonnestraaltje dat boven over de daken heen tot aan het venster doordringen kon

is nu ook verdwenen om plaats te maken voor het koude avondlicht van een prillen voorjaarsdag. Fabre schikt de tafel om te genieten van dit laatste streepje licht; dan doopt hij weer de ganzenpen in den inkt en kiest een mooi vel groot papier. Maar hij werkt niet om zich rein te wassen van Fouquier-Tinville's beschuldiging. De fijne magere hand, nog doorschijnenden sedert de zeikte, schrijft met sierlijke bewegingen korte en langere regels op het witte blad; de lange vingers trommelen aarzelend over de tafel als zochten zij weer op de klavecimbel naar een teedere wijs. Straks neuriet hij het nieuwe liedje dat wellicht ook het laatste zal zijn.

Eenige oogenblikken later komt men hem de cel openen voor de avondwandeling: uit oorzaak zijner ziekte heeft men hem die enkele oogenblikken vrijheid toegestaan. De andere vrienden: Danton, Phélippeaux, Desmoulins, blijven opgesloten, afgezonderd zoolang hun procès nog duren zal; die ziet hij eerst weer morgen op de banken voor het 'Tribunal Révolutionnaire'. Slechts Hérault de Séchelles die ook reeds langer gevangen zit en niet aan hetzelfde regiem onderworpen is, zal hij ontmoeten met zijn vriend Thomas Payne, den Amerikaan die naar hier zijne vrijheidsgedachten heeft overgebracht.

Heden echter denkt hij niet aan de vrienden die hetzelfde lot met hem deelen; aarzelend volgt hij den

bewaker door de lange gangen waar hij vroeger wel eens meer het meisje heeft gezien... Dralend, of hij ze niet meer ontmoeten zal, wandelt hij door, doch het lot is hem niet meer gunstig: hij heeft goed het tuintje op en neer te dreutelen; hij heeft goed voortdurend de deur in 't oog houden, die naar het verblijf der bewakers voert, geen cipier verschijnt met den zwaren sleutelbos in de hand om de logge traliepoort voor eene vlugge waterdraagster te openen. Na het vruchteloze wachten, komt men hem spoedig weer terugvoeren naar de enge cel.

Daar doorwaakt hij den langen slapeloozen nacht; moedeloos is hij en ziek, zieker nog dan voor eenige dagen toen Desmoulins hem ontdekte van uit de naburige cel. Eene vage schemering slechts weifelt aan het einde van den gang; op heel het gebouw drukt eene zware stilte, nu en dan slechts onderbroken door eenig gerucht in de een of andere naburige kamer. Nevens zich hoort hij de stem van Camille die luidop Young's Nachtgedachten leest; anders werkt die aan zijn blad 'Le vieux Cordelier' of denkt aan zijne vrouw Lucile. Ook Fabre kent de jonge vrouw die hij wel eens met rood-bekreten oogen door den Luxemburg-tuin heeft zien dwalen; maar nu wordt zijn geest afgetrokken door de luchtige liedjes-zangster, - het meisje met de roode muts en de carmagnole dat hem den vorigen dag uit de sombere gepeinzen wekken kwam.

Doch morgen vroeg zal hij gelukkiger zijn: gedurende zijne wandeling heeft hij inlichtingen genomen, de andere gevangenen ondervraagd, de welwillende bewakers gepolst; nu kent hij het uur waarop, regelmatig een paar keeren daags, het meisje komt water scheppen aan de bron.

Zonder veel moeite is hij er in geslaagd het uur zijner wandeling een poosje vroeger te stellen; zoo wacht hij nu, gezeten op de steenen rustbank achter het bassin waarin de waterstraal eentonig neerzippelt. Voor enkele oogenblikken slechts ontsnapt Fabre aan de cel, doch zoo lang is hij de galante dichter, de tooneelspeler die zooveel vrouwenharten bekoorde door zijn verliefde lied. Hij vervult weer den minnaars-rol in een opera van Sedaine, of zingt de liedjes van Bernis en Chaulieu. Weer eens heeft hij zich mooi gemaakt voor dezen dag: het is niet meer lijk in de woelige sanskulottendagen toen een slordig en wanordelijk toilet mode was. Bijna ziet hij er uit lijk in de gelukkige dagen toen Greuze hem maalde met vrouwelijk verteederd penseel: den keurig zittenden zwarten rok met hoogen kraag en omslagen, het lichtbruine vest waarop de met zorgvuldige achteloosheid geknoopten das in sierlijke plooiën nedervalt.

Zoodat, als enkele oogenblikken later de lieve waterdraagster hare kruiken vullen komt, zij zeker moet meenen dat het een 'ci-devant' is die daar aan

de bron de dagen van voorheen betreurt. Ook als Fabre haar aanspreekt kijkt ze daarom niet verwonderd op; het is niet de eerste maal dat een gevangene haar met een boodschap voor de buitenwereld belasten wil.

Maar het gesprek is van anderen aard; de waterdraagster heeft meer tijd nodig dan gewoonlijk om de kruiken te vullen: men luistert immers graag naar de zoete woorden van een hoffelijk vleier, vooral wanneer deze dichter is, een beroemd man wiens lot door het ongeluk zoo roerend is geworden. De waterkruik staat on-aangeraakt op den rand van het bronbekken; glimlachend fluistert Fabre d'Eglantine zijne complimentjes, terwijl zijne oogen over het naakte tuintje dwalen als zocht hij daar eene bloem om het meisje aan te bieden. Nog is de lente zooverre niet gevorderd; tusschen deze hooge muren blijft het tuintje langer kaal. Daarom haalt hij met sierlijk gebaar het gedichtje te voorschijn dat hij den vorigen dag nog geschreven heeft. Met dezelfde handigheid waarmede hij vroeger op het tooneel de liefdebriefjes overgaf aan Thémire of Philinte, drukt hij nu de liefdeboodschap in de hand, haastig opdan geen al te ijvervolle bewaker het merken zou.

Een oogenblik schrikt het meisje wel, doch de handelwijze van Fabre toont genoeg dat het zich hier om wat anders dan eene geheime boodschap handelt. Bekoord door den mooien kavalier en zijne zoete vleitaal, weet zij niets beters dan zoo vlug mogelijk 't in

vier geplooid papier onder de carmagnole te doen verdwijnen.

Doch daarna gaat ze nog niet heen: zoo verlokkelijk klinkt de dichtertaal dat zij er niet toe besluiten kan afscheid te nemen, tot men Fabre verwittigen komt dat het tijd is; het uur is daar waarop zij weer voor het gerecht worden gebracht.

Wel stellig moeten de verzen nog altijd de vrouwenharten ontroeren; want van af dit oogenblik, telkens de sanskulotten hem en zijne vrienden naar de gerechtszaal voeren of weer terug brengen naar het gevang, en verder gedurende het paar uren wandeling die hem worden toegestaan in den engen tuin, ontmoet hij nu ieder maal het mooie meisje met de donkere oogen onder het korenblond haar. En terwijl de toekomst reeds donker en donkerder dreigt, terwijl Fouquier Tinville, en Herman en Vadier lagen en listen spannen, de aanklachten opeenstapelen en de verdediging in het duister laten, wanneer men na die sombere uren hem terugbrengt naar het gevang, weet hij dat in de gangen een paar medelijdende oogen zijn blik ontmoeten zullen.

Doch de idylle is van korten duur: nog slechts een enkelen avond treffen beiden samen bij 't zachte gefluister der bron, onder het oog van bewakers, van gevangen aristokraten en ci-devants: een beetje intiemer toch dan de eerste maal bekennt zij hoe mooi zij het gedicht heeft gevonden; even slechts kunnen

zij samen wandelen onder den bottenden lindeboom om voor den volgenden dag af te spreken. Doch dien morgend reeds, op vijftienden Germinal, worden onverwacht de Dantonisten van het Luxemburg naar het Conciergerie-gevang gebracht.

Dit is het laatste: daaruit is er slechts één weg die voert naar de Place de la Révolution', daar waar op het voetstuk van het vroegere standbeeld van Louis XV men nu het tooneel heeft opgericht voor de 'fille à Guillotin. Maar men kent geen vrees meer voor den dood; als langs de Condé-sstraat en zoo verder tot aan de Seine de gevangenen naar hun nieuw verblijf worden gevoerd, denkt hij minder aan het lot dat hem wacht dan aan de oogen der lieve waterdraagster wier vroolijke verschijning hij voortaan missen zal.

Op de nog ruime luchtige zalen van het Luxemburg-gebouw zijn nu gevolgd de enge duistere kamers van de Conciergerie, achter zware muren en dubbele ijzeren deuren; in plaats van het kleine tuintje waar de gevangenen konden samenkomen en vrij met elkander omgaan zijn het de sombere gangen achter de dikke traliën die ieder oogenblik aan de verloren vrijheid komen herinneren. In plaats van de gediensigheid van den ouden portier Benoît, is het de brutaliteit van bewakers die nog harder de gevangenschap voelen doen.

Het proces is van korten duur geweest; het vonnis is uitgesproken: ondanks de sympathie van het publiek die groeide bij iedere zitting is Danton gevallen en met hem zijne vrienden. De soldaten van generaal Henriot zijn daar geweest om het spreken te beletten, om de reuzenstem van Danton te versmachten onder het tromgeroffel, en het 'Tribunal Révolutionnaire' te beschermen tegen de verontwaardiging van het volk dat tracht zijn geliefden spreker te redden. Behendig alle licht ontwijkend heeft men het proces gevoerd, het doodvonnis geveld.

Nu is het de laatste nacht der Dantonisten: lijk pas enkele maanden geleden, in dezelfde muren, de Girondijnen hunne laatste uren doorbrachten, pratend en lachend, onbevangen den dood voor oogen ziend, wachten nu ook dezen de dood. Fabre de luchthartige, geestige d'Eglantine praat met zijn vrienden; de hooge sterke gestalte van Danton verheft zich te midden van de groep; nevens hem hebben de generalen Lacroix en Westermann het nog over de laatste gebeurtenissen, over hun veldtocht tegen de opstandelingen in Vendée.

Slechts Camille Desmoulins denkt aan zijn vrouw die in de laatste dagen onder de muren van het gevang heeft rondgezworven. - Hérault de Séchelles denkt aan zijne moeder die dagelijks aan de deur haar zoon heeft opgewacht.

Slechts Fabre d'Eglantine voelt zich gelukkig; hij begrijpt zelf niet hoe het mogelijk is dat tot in deze laatste oogenblikken een eenvoudig meisje hem zoo heeft bekoord, dat hare verschijning reeds een vreugdezonnnetje was in de donkerte van het gevang. Want hij heeft haar weergezien, zelfs na het korte afscheid in het Luxemburg-gevang dat hij het laatste dacht. Toen, den vorigen avond, de afdeeling sanskulotten de veroordeelden terug naar de Conciergerie bracht, stond zij daar, in een hoek der gevangenispoort tegen den deurpaal verscholen. En dan plots - hij wist niet hoe het zwakke meisje er de macht toe gevonden had - nog voor een der soldaten het had kunnen beletten was zij toegesneld om zich even tegen hem aan te drukken en even vlug, ongemerkt, hem het liefdebriefje in de hand te duwen dat hem gelukkig maakte tot voor de dood.

Een oogenblik slechts heeft het geduurd; dan heeft men ruw het meisje terzijde gedrongen en was de zware poort opengegaan om weer dicht te vallen.

In den strijd van iederen dag waar de ontroeringen zoo vlug op elkander volgen, waar men zoo intens leeft als wilde men in de weinige oogenblikken die overblijven nog alles genieten, was hij de kleine waterdraagster reeds half vergeten. Voor hem was dit avontuurtje slechts eene verpoozing geweest die even vlug voor andere ontroering had moeten wijken; - voor hem was zij slechts een der talrijke vlinders die

werden aangelokt door zijne zachte liefdeversjes en zijne mooie figuur. Maar voor het meisje was die liefde meer, zoo diep was zij ontroerd door het lot van den dichter die sterven ging en die zoo zorgeloos de dood in het aangezicht keek.

En de trouw van de mooie waterdraagster, die hem zoo verre volgen bleef, had hem dieper ontroerd, als de laatste zonnestraal die hem vergezelde ook warmer lichtte op zijn pad. Nu, weergekeerd in het gevang, terwijl rondom hem de vrienden blijven praten over het lot der Republiek die weldra vallen zal nu de reuzenschouders van Danton haar niet langer schragen kunnen, leest Fabre het beduimelde met onbeholpen vingers gekrabbelde briefje; in het weifelend licht van een lantaarn wiens schemering op de naakte gevangensmuren valt strengelt hij om de vingeren het krullend lokje goudhaar dat zij als laatste herinnering gezonden heeft. Het is het bloempje wiens frisschen geur hem tegenwaait aan de laatste kromming van zijn weg; voor het laatst een weerklank uit de onbezorgde jaren toen hij die liedjes dichtte en operas schreef. Morgen zal hij even onbekommerd, met denzelfden glimlach de zonne rijzen zien.

Den volgenden dag worden Danton en zijne vrienden onthoofd. Het is een mooie lentemorgend: over de gevels der huizen spreidt de jonge zon haar eerste warmere tinten; op de freele takjes der boomen

ontzwachtelen de dikke knoppen zich tot een teer groen blad.

Langs de lange Sint-Honoréstraat, den gewonen weg, rijdt de kar met de veroordeelden voorbij de Jakobijnen-klub waar enkele maanden geleden hunne stem nog overheerschend klonk, voorbij het strenge stemmige huis van schrijnwerker Duplay, waar achter de gesloten blinden Robespierre waakt over het heil der Republiek. In de straten is het woeliger, onrustiger dan ooit; de menschenzee spoelt samen lijk in de onweersdagen van Oktober of van 10den Augustus, zij omstuwt de kar zoodat deze schijnt te drijven op de baren der menigte. Ware het niet om de talrijke soldaten die de veroordeelden bewaken, wellicht ware Robespierre's triomf niet volledig geweest dien dag. Ieder oogenblik wordt de toeloop grooter: het misnoegen, de woede groeien aan; het volk herkent den grooten man uit den klub der 'Cordeliers' en uit de Konventie waar zijne stem van op de hoogten der 'Montagne', gansch de vergadering beheerscht; men herkent den geestigen schrijver van 'le vieux Cordelier'; de generalen die men nog korten tijd geleden zoo triomfantelijk onthaalde nadat zij in Vendée den opstand der koningsgezinden hadden uitgeroeid.

Weer rijst de geestdrift voor al de groote mannen die men zoo dikwijls heeft bewonderd. Lijk op de hoeken der straten de volksmenigte, zoo stijgt ook de

verontwaardiging tot men ieder oogenblik meenen zou de gevangenen te zien verlossen, telkens de stoet wordt tegen gehouden en de kar moet wachten eer zij zich door de massa een doortocht banen kan.

De veroordeelden toonen geene vrees voor de dood; hun gelaat behoudt denzelfden glimlach waarmede zij hunne tegensprekers wisten uit te dagen op de tribuun. Eens slechts, als de kar weer blijft staan, wil Danton nogmaals het woord richten tot het volk; - doch de bevelhebber Henriot heeft het gemerkt en op zijn teeken smooit tromgeroffel weer eens de machtige stem die de volkszee in beweging zetten of ze tot bedaren brengen kan. Dan wendt Danton zich met een glimlach tot de vrienden om verder te praten.

Eindelijk bereikt de stoet de 'Place de la Révolution' waar het roode schavot van Monsieur Sanson is gebouwd; de soldaten scharen zich er rond, hun aanzienlijk getal is nauwelijks voldoende om het volk in bedwang te houden. Men moet haast maken want de tocht heeft langer geduurd dan te verwachten was; nog vreest men dat eene beweging onder het volk de gevangenen verlossen zou.

Zonder ontroering stappen zij uit de kar; zonder aarzelen bestijgen zij de zes treden waarboven Sanson hen wacht. Fabre d'Eglantine is luchtig en onbeschroomd; hoofsch reikt hij de hand aan zijn vriend Camille om hem bij het stijgen behulpzaam te zijn; voorzichtig stapt hij over de ruw geschaafde planken

om niet uit te glijden over de glibberige roode plasjes die hier en daar zichtbaar zijn. Hij is keurig gekleed voor deze laatste vertooning; achteloos leunt zijne hand een oogenblik tegen den stijl waarboven de staalblauwe driehoek flitst in de zon. Eene korte poos, zij nemen afscheid, het is het laatste oogenblik der Dantonisten: een vlugge beweging waarmede de eerste op de bank wordt uitgestrekt, een vlijmschittering van het mes, een doffe slag die zenuwachtig opschrikken doet. Dan hasatig wordt het lijk verwijderd, want heden zijn er velen aan de beurt.

Slechts bij den eersten slag is Fabre d'Eglantine even opgeschrikt om zich daarna weer te wenden tot Desmoulins. Terwijl deze op het laatste oogenblikje blijft praten over zijne vrouw Lucile, denkt Fabre aan het liefdesavontuur dat hem deze donkere dagen ophelderen kwam.

Eene lange stonde kijkt hij over de talrijke hoofden der dicht opeen gepakte menigte als zocht hij daar het blonde kopje van uit het Luxemburg - gevang; met verteederden glimlach neemt hij het lokje goudblond haar en zijne lippen neurieën nog eens het bekende lied:

Il pleut, il pleut bergère.
Presse tes blanc moutons...

Maar de beurt is aan hem: eene korte worsteling met ruwe handen die hem vastgrijpen, hem vast rie-

men op de nog warme plank; nog even een glimlach voor de mooie waterdraagster en dan de doffe slag.

Toen de helpers van Sanson het lichaam ter zijde schoven, terwijl het mooie gepoederde hoofd dat zooveel vrouwenmonden had gezoend in de mand was gevallen, bemerkte een der knechten hoe rond den wijsvinger van het lijk, nog het ringetje gewonden was van een lok goudblond haar. Ruw schoof hij het waardeloze ding van den vinger en terwijl men het lichaam weg bracht, gooide hij achteloos het strengetje op den grond waar het bleef kleven in een klein plasje bloed.

Zoo stierf, een glimlach op de lippen, op 17den Germinal van het jaar II der Republiek, de zorgeloze Fabre d'Eglantine, dichter van zoo menig sentimenteel herdersliedje en van het mooie 'Calendrier Républicain'.

Clitander's liefde.

Dédié à la mémoire de
demoiselle Antoinette Poisson
depuis Madame Lenormant d'Etioles
depuis Marquise de Pompadour

‘Monsieur le vicomte Clitandre de Saint Ildefonse’ gedroeg zich op een wijze die zijn ouden magister bedenkelijk het hoofd had doen schudden, waren dezès rheumatieke beenen niet reeds sedert lang bevreesd zich zoo laat bij herfst-avond in het nevel-vochtige veld te wagen. Door braam- en doornstruiken rende de jonge heer lijk een wildeman de heuvelhelling af, als hadde men hem nooit de strenge regelen uit de ‘Civilité puérile’ voorgehouden; nu waren zijne perzik-kleurige zijden kousen gescheurd, hingen de groote malve strikken op de lage parelgrijze schoenen met hoogen hak, besmeurd en beslijkt door zoo'n dollen loop in vochtig gras, en zijne kleederen... ja, die konden na zoo'n ganschen langen namiddag dwaaltochten door heide en woud nimmer de kritiek doorstaan der strengs mevrouw moeder die hen iederen avond in oogschouw nam.

Maar de haren dan! o die haren! wanhoop van Marinette wanneer zij den volgenden dag het hoofd van

Clitander weer onder handen zou moeten nemen opdat deze ten minste fatsoenlijk aan zijne moeder den morgendkus zou kunnen geven. Want de jonge heer wilde ondanks zijne reeds vorderende jeugd er nog maar altijd niet in toestemmen de deftige pruik te dragen, ondanks den welmeenenden raad aller weldenkende lieden, zoodat dan ook als rechtmatige straf, zijn haartoilet nog immer onder het beheer viel van mevrouw's kamermeisje, wanneer anders de dorpsbarbier zelve iederen morgen het heelemaal opgetuigde hoofdtooisel hadde gebracht.

Of dit nu kwam uit een natuurlijken afkeer voor de deftige pruik, of eer uit een heimelijk genoegen zich zoo lang mogelijk door de zachte handen der mooie Marinette het haar te laten opmaken, hadde Clitander zelf misschien niet kunnen bestemmen. - Maar ondanks hare dagelijksche wanhoop, vond stellig Marinette het veel aangenamer deze verwarde lokken volgens alle regelen der kunst te krullen en te bepoeieren, dan wel de steeds strak zittende kurkentrekkers van mevrouw de gravin. Al vond zij het soms toch wel spijtig dat de 'vicomte' zoo bedeesd bleef als ware hij nog immer de kleine jongen die braaf stil moest zitten; terwijl veel ondernemender, zijn even jonge neef zich reeds op de teenen stelde om haar bewonderend in de kin te knijpen, telken male hij op bezoek kwam.

Clitander holde dus onbetamelijk den heuvelrug af. Wat hem daartoe tot aanleiding strekte bleef immer verborgen achter het kleine dennenboschje dat hij nog juist moest omloopen om het uiterste punt van den heuvelrug te bereiken, waar een vergezicht zich opende over 't gansche dal waardoor de groote baan slingerde naar het dorp wiens groenig-witte huisjes en grijsgrauwen toren men in de verte onderscheiden kon. Zijn steek waaide weg, de strik die zijne haren bond ging los zoodat hun laatste poederaroom verstierf in de daar welig tierende lavendel en mariolijn; maar toen de wind verder poetsen spelen wou, de rood marokijnen tasch die Clitander onder den arm hield wegrukkend, er de lila- en hemelblauwe vierkantjes papier uit weg blies naar allen kant, of ophing tegen schaarhout en braamstruiken, toen eerst staakte de jongen zijn dollen loop om nu jacht te maken op die fladderende vlinders, tot hij ze één voor één weer had terug gevangen en, bevuild en verkreukeld toch had opgeborgen in 't rood marokijn.

In die jacht had echter zijn kostuum zooveel verdere schade geleden dat, minder bekommerd met de geheimzinnige oorzaak van zooveel onmanierlijke haast, hij stellig een ongerust pruilgezicht zou getrokken hebben bij de gedachte aan het duchtige sermoen dat zijne mevrouw moeder hem zeker lezen zou over de plichten van deftigheid die een vicomte de Saint Ildefonse jegens zich zelf diende in acht te-

nemen. De schoenen hadden allen luister verloren; het amaranth-kleurig wambuis met gouden galon droeg groenige mos-sporen van oude dennenstammen; de roomkleurige fijn kanten kraag was verscheurd, en zijn roos verhit lachend gezichtje zag er uit als dat van een dier jonge dorperen die des zondags onder de linden van het kerkplein speelden, en waar de gravin met zooveel verachting op neer keek wanneer het vierspan met gegalonneerden koetsier en lakei haar ter hoogmis bracht.

Maar de jonge edelman had zelfs geen tijd om over zulke vernederende vergelijking na te denken en dus ook niet om zich eenig zelfverwijt te maken. Want nu was het uiterste punt van den heuvelkam bereikt.

Een heerlijk vergezicht vertoonde zich aan zijn blik: over de glooiende heuvelruggen golfden tot in de verte van den gezichteinder groote bosschen lijk de baren eener geweldige zee: bronsgroen de eikenwouden, purper-blauw de beuken, groenig zwart de dennen, geel en grijs de berken, ieder nog met verschillende tinten en kleuren volgens zij op een helling of in een dal, in de schaduw of in de zonneschijn stonden, of zij bedekt lagen of blootgesteld aan den wind die spelend door de bladeren ze van nieuwe kleuren en weerglansen schemeren deed. Hier en daar boven een plooi van den grond, blonken lijk witte dobbelsteenen de gekalkte huizen van een gehucht, soms

beheerscht door een klokkentorentje dat rozig glinsterde in de avondzon. Nog bleef Clitander blind voor zooveel pracht, slechts bekommerd om den vreemden stoet die daar ginder onder de olmen van 's konings baan naar het dorp afdaalde, en binnen eenige minuten juist het punt voorbij zou moeten waar een paar honderd ellen hooger de vicomte languitgestrekt in het gras hen te bespieden lag.

Inderdaad voor Clitander, die den 'roman comique' van Monsieur Paul Scarron gelezen had, en dus onmiddellijk kon bemerken dat die stoet uit een troep reizende kommedianten bestond, die stellig in het dorp eenige voorstellingen zou geven, had dit gezelschap eene uiterst gewichtige beteekenis. Niet slechts omdat een dergelijk bezoek een zeer zeldzaam voorval was, maar dit feit kreeg voor hem zoo'n bijzonder gewicht wanneer men bedenken zal dat al die rozen en azuren vierkantjes papier die de wind daar straks zoo ontijdig had beetgesnapt, eene vijf-bedrijvige tragedie bevatten, door Clitander zelf geschreven in rijmende hexameters, getiteld 'Cyrus' en getrokken uit zijn laatste lievelingsroman van denzelfden naam door Mademoiselle de Scudéry; in welks treurspel schier in elk tooneel de helden van het hof van Perzië aan elkander liefdesverklaringen aflegden in den in Clitander's tijd reeds verouderden stijl van het Hotel de Rambouillet.

Dat Clitander aan zijne treurspel-helden eene zoo beschaafde taal deed spreken kwam omdat hij het zoo gevonden had in het boek der schrijfster zelf, en doordat hij, veel liever dan naar de lessen te luisteren van magister Janotus die hem de latijnsche verbuigingen en vervoegingen trachtte aan te leeren en verder wilde inwijden in de 'Science du Blason' en de 'Secrets de Vénerie' van messire Gaston Phoebus comte de Foix, zijn tijd doorbracht in de slotbibliotheek waar hij, buiten die van de juffer van Scudéry nog de verdere romans las van Honoré d'Urfé, van Thomas de la Calprenède, van Madame de Lafayette en anderen. Wat dan natuurlijker wijze uitlegde hoe hij zich aan vijf-bedrijvige treurspelen bezondigde. Daar ook had hij Scarrons 'roman comique' gevonden, - wiens lezing hem nu zoo nuttig bleek te zijn om de hoedanigheid der reizigers te herkennen; want moeilijk ware het geweest iets te vinden dat beter geleet op de groep die in het eerste hoofdstuk van dien beroemden roman wordt beschreven, dan het gezelschap dat over de groote baan naar het dorp kwam afgezakt.

Het waren eerst twee karren, wel niet met één merrie en met vier ossen bespannen lijk in het boek van den geestigen kreupele, maar de eerste met een paar magere paarden wier ribben bijna evenzeer door hunne huid zichtbaar werden als de hoepels door het zeildoek dat de huifkar overdekte. Deze diende tot

voertuig aan het vrouwelijke gedeelte van 't gezelschap, zooals genoegzaam bleek aan het gekakel dat opsteeg van onder de huif waarachter de tooneelspeelsters zelven verborgen waren, dit tot groot displezier van Clitander. Eéne slechts, de soubrette, vond het aangenamer te voet te gaan; zij liep een weinig het gros van den troep vooruit, als moest zij op verkenning, en kauwde daarbij een paar graspijltjes terwijl zij telkens van den weg afweek om ergens eene bloem of een hazelaartakje af te rukken waarmee zij een lang-opgeschoten slungel in scharlaken kazak op afstand hield daar hij haar op onbescheiden manier het hof scheen te maken. Clitander vond hem onmiddellijk een ongemanierd man, om zoo bij 't hof maken aan deze mooie juffer niet al de hoofsche manieren in acht te nemen lijk het de helden deden uit zijne arkadische romans.

Dergelijke onwetendheid te ontmoeten bij een tooneelspeler, die als vertolker van het hooge kunstschoon toch op de hoogte aller hoofschheid diende te zijn, schokte dan ook zijn innigste dichtersgevoel. Doch zijne aandacht werd reeds afgetrokken door 't verdere bewonderen van den groep wiens leden er bijna even kleurrijk uitzagen als de heeren Destin en La Rancune en de juffer L Caverne uit den gemelden roman.

Na het koppel dat de voorwacht vormde kwam de huifkar, de paarden bij den teugel gevoerd door een

reeds rijpend man met deftigen buik die hem het eerbiedvolle uitzicht gaf dat hem betaamde als hoofd van de komediantengroep. Ook noemde hij zich zelf 'Messire Bellegarde', directeur de la troupe des comédiens de Monsieur le duc de Nevers' en droeg plechtstatig een azuren jas met groote gele bloemen, bombazijnen ondervest en witte broek, aan de knieën rijkelijk voorzien met citroengele linten en strikken, die hij, daar zij hem in minder plechtstatige houdingen deerlijk in zijne bewegingen belemmerden, tot een ganschen bundel op zijn kuiten had vastgeknoopt.

Aan 't hoofd van den tweeden wagen, deze slechts met muilen bespannen en bevattende de koffers met reisgoed en tooneelbenodigheden, - waaronder de bordpapieren kroon en schepter des Keizers van Turkomanië en het zevenkleurige kleed dezès echtgenoote - stapte een lange donkere kerel met pikzwarten snor, wat hem, met een roestig rapier op de heup en eene groote reigerpluim op den hoed een zeer barbaarsch en krijgshaftig uiterlijk gaf.

Twee verdacht uitziende guiten sloten den troep dien zij in geval van nood beschermen moesten, want de één was bewapend met een hellebaard, de andere met eene verouderde pertuizaan die aan haar vorm te oordeelen nog den krijg der Nederlanden moest hebben medegemaakt onder de vorige regeering van den zonnekoning. Beiden aldus bewapend stelden op de planken beurteling 't leger voor van den Keizer van

Turkomanie en van den Groot-Mongool, de hovelingen der schoone Sophonisbonia, en de horden wilde woestijnroovers die op last van den vuigen mongool, de turkomeensche prinses moeten schaken. Wat de mannelijke tooneelspelers bracht tot het getal van vijf, het getal vrouwen latende gissen aan de scherpzinnigheid van Clitander die hen na bleef oogden tot zij bij een ommedraai van den stoffigen weg voor goed uit het gezicht verdwenen.

Nog een tijd lang bleef hij liggen, uitgestrekt in het geurende heidekruid; droomend zijn vijf-bedrijvigen Cyrus opgevoerd te zien door 't gezelschap dat de hemel hem daarvoor zond; makende met hen een triomfantelijken tocht door gansch het land, om eindelijk Cyrus ook vertoond te zien aan het hof van den jongen koning en van den regent Philippe d'Orléans, met een bijval waarbij zouden verbleeken dien behaald door Le Cid van monsieur Pierre Corneille, of door Esther van monsieur Jean Racine, pas enkele jaren geleden opgevoerd onder de hooge bescherming van mevrouw de Maintenon, gunsteling van den zonnekoning en weduwe van denzelfden Paul Scarron wiens 'roman comique' Clitander zoo zeer had vermaakt.

Als zijn dichterdroom zoo stralend genoeg was geworden, en hij in verbeelding alle tooneelspelsters verliefd zag op den dichter die zoo'n hartstochtelijke liefdesverklaringen in den mond zijner helden wist te

leggen, maakte de jongeling voor wien zoo'n glanzende toekomst was weggelegd aanstalten om heen te gaan en den eersten steen te leggen tot het optrekken van dit grootsche kasteel in de lucht.

Zonder te letten op den vallenden avond die om het lang uitblijven van haren zoon mevrouw de gravin den angst op het lijf ging jagen, besloot hij rechtstreeks naar het dorp te gaan om met de komedianten kennis aan te knopen. Hij bracht orde in zijn niet weinig gehavend toilet; wreef met zijn zakdoek het stof van de schoenen waarvan hij de linten in een flinken knoop trachtte vast te snoeren; trok de 'pointe d'Alençon' van zijn halskraag recht en zoo, voldaan over zich zelf, daalde hij het heuvelpunt af om langs een zijweg de dorpsplaats nog tijdig te bereiken. Met dit gevolg dat toen hij daar hijgend kwam aangelopen, zijn kostuum weer in zijn eersten toestand verkeerde.

Dit scheen echter geenszins den eerbied te verminderen der dorperen die, weergekeerd van het landwerk, nu de twee karren stonden te bekijken die voor de afspanning der 'Drie Koningen' hadden halt gehouden, en waaruit, geholpen door den stalknecht, de eene helft van het leger van Turkomanië de koffers naar binnen droeg; terwijl de andere helft, nu in een verschoten purperen tabbaard gehuld, zijne pertuizaan verwisseld had met eene groote koperen trompet waarmee hij op de vier

hoeken der dorpsplaats en dan nog in de drie straten al de bewoners had bijeen geschetterd om hen te verkondigen dat nog denzelfden avond in de herberg de ‘Drie Koningen’ het gezelschap komedianten van den doorluchtigen hertog de Nevers, de eer en het genoegen zou hebben de achtbare burgers te vergasten op 't splinternieuwe treurspel der schoone Sophonisbonia, erfprinsesse van het rijk van Turkomanië, - wreedelijk geschaakt door den Groot-Mongool.

Eerbiedig weken de nieuwsgierigen ter zijde voor den nobelen jongen heer, wiens vader over hen allen ‘croquants et vilains’, hoog en laag recht uitoefende; in dit uitoefenen zijn baljuw zelf vervangend wanneer 't er op aan kwam een armen drommel te doen opknoopen die te kort was gebleven aan den eerbied dien ieder edel heerschap zich schuldig achtte. Ook de dikke Pierrotin, hotelier uit de ‘Drie Koningen’, verliet haastig zijn spit om, de witte muts draaiend tusschen zijne vingers die hij terloops aan zijn schort had afgevaagd, op den drempel zijner woning den jonker welkom te heeten die hem de eer aandeed zijne nederige taveerne te bezoeken.

In de ruime gelagzaal waar, van de zware balken die de zoldering schraagden, talrijk de hespen en worsten naar beneden hingen, terwijl de achterwand heelemaal was ingenomen door een eiken schenktafel, rijkelijk voorzien van tinnen en aarden bier- en wijnen cider - kannen, zat rond een paar groote tafels

waarop nog wat vale licht door de groenachtige ruiten scheen, het komediantengezelschap te beraadslagen hoe de voorstelling van den avond zou worden ingericht. De vrouwelijke leden waren reeds bezig hunne natuurlijke schoonheden nog te verhoogen door de middelen die de kunst hen daarvoor ten dienste stelde, eene bezigheid die nog veel meer belang in hunne oogen kreeg toen meester Pierrotin hen het bezoek van den jongen vicomte had aangekondigd.

Bij dit heugelijk bericht stond ook de man recht met de citroengele linten die Clitander daar straks aan het hoofd van den wagen had gezien, om in naam van al zijne gezellen den doorluchtigen heer van Saint Ildefonse dank te zeggen voor de eer die hij hun gezelschap aandeed. Het was, zoo vervolgde hij met sierlijke buiging volgens alle regelen der kunst - linkerhand op de heup, rechterhand zwaaiend den breedten pluimhoed in grooten kring en dan naar beneden tot twee duim boven den grond, terwijl hij het linkerbeen keurig een halven voet achteruit plooid - eene groote eer zoowel voor hem zelve als voor zijn gezelschap, kennis te maken met een edelman die, zoo jong nog, reeds zoo rijkelijk door de godin der wijsheid was begaafd om de schoone kunst van Melpomene hoog te schatten en te beschermen, wanneer, helaas! zoo veel anderen slechts smaak vonden in de wufte vermaken der jeugd.

Met verder, wel wat verstrooid, dit ingewikkelde compliment toe te luisteren, vernam Clitander dat de spreker zich sieur Bellegarde noemde; dat de rijpende dame die vruchteloos trachtte hare weelderige schoonheden in een engspannend keurs te dwingen, zijne rechtmatige echtgenoot dame Sibylline was, en beiden op het tooneel respectievelijk de nobele rollen van keizer en keizerinne vervulden. De lang opgeschoten juffer van wie het op de haren kwistig gebruikte poeder dezer rosbruine kleur nog niet heelemaal verbergen kon, en wier blauw-grijze oogen ter sluik een paar vurige blikken hadden gezonden naar den vicomte die daardoor aanstonds in liefde had moeten ontbranden, was hunne wettige dochter juffer Alcydora, op de planken natuurlijk niemand minder dan de schoone Sophonisbonia in hoogst-eigen persoon; en haar broeder Messire Cléophas, bleek niemand anders dan de jongeling in rooden kazak, dien Clitander reeds zoo onuitstaanbaar geoordeeld had. De man met zwarten snor en groot rapier was afwezig om in de herbergschuur de tooneelschikking te regelen; hij vervulde de matamorenrollen legde Bellegarde uit; en in het bijzonder dien van Groot-Mongool. Hij beweerde een kadet van adellijken huize te zijn; daarom droeg hij het krijgsmanshaftig rapier, en deed zich ook noemen Messire d'Ambleteuse.

Nog bleven er over twee jonge nichtjes van dame Sibylline: juffers Zerbinette en Cydalise, achttien en

negentienjarige schoonen, waaraan de tante slechts weinig belang scheen te hechten, doch die Clitander des te meer opmerkzaamheid waardig keurde toen hij in de jongste onmiddellijk het guitige ding had herkend dat daar straks zoo speelsch den komediantentroep vooraan liep. Aan haar groenzijden keursje verwelkten nog de windebloemen die zij onderweg had geplukt; terwijl Bellegarde haar voorstelde als: demoiselle Zerbinette, blikten hare schalksche oogen zedig op het elzenwischje waarmee ze daar straks messire Cléophas op afstand hield, om eventjes verstolen naar den vicomte op te blikken en zich daarna weer te verdiepen in de studie harer vingertoppen die, hoe vuil zij er ook uit zagen van het pellen der elzenschors, Clitander wel graag zou hebben gezoend. Zoo kwam haar, de donkere schalksche, jongste, ook dien speelsch en naam toe van Zerbinette; terwijl de oudste die blond was met donkere viooltjes-oogen, den zachteren droomerigen naam droeg van Cydalise. - Verder bestond Bellegarde's personeel nog uit het twee-tallige leger van Turkomanië: de figuranten Larive en Jolifleur, van te weinig belang om aan een vicomte de Saint Ildefonse te worden voorgesteld.

Wel had Clitander het aangenamer gevonden met het lieve zusterpaar nader kennis aan te knopen, doch daar hij een dichter en dus een bedeesde jongen was, nam hij natuurlijk plaats aan tafel nevens Bellegarde om, terwijl Pierrotin de flesschen wijn

aanbracht waarmee de jonge heer de kunstenaars trakteerde, een gesprek aan te knopen over het drama van Sophonisbonia dat zou worden opgevoerd. - Dan, onder den invloed van den wijn, begon Bellegarde zijn tooneelherinneringen op te halen, want hij beweerde in zijne jeugd deel te hebben gemaakt van het gezelschap van sieur Jean Baptite Poquelin, die zich later Molière deed noemen, en had als zoodanig menige beroemde tooneelspeelster gekend, waaronder die juffer Bejard waar de oude Poquelin nog op was verliefd geworden. Ook wist hij menige anekdote te vertellen over Mejuffer de Champmeslé die, zegde hij, niemand minder dan de sinjeur Jean Racine had bemind.

Hoeveel belang een dergelijk gesprek ook kon inboezemen aan iemand die een rijmend treurspel in vijf bedrijven had geschreven, toch keek Clitander meer dan eens naar den hoek waar het zusterpaar zich met zijn opschik bezig hield... En, o wonder! telkens hij verstolen dien kant uitzag, ontmoette hij de guitig lachende blikken van Zerbinette die dan, het moet ter harer eer gezegd worden, telkens weer zedig neerblikte. Zoodat door zoo'n spel geprikkeld, Clitander meer en meer om het paar donkere oogen, zijn treurspel van Cyrus vergat dat hij van plan was geweest aan Ballegarde voor te lezen.

Het klaroenblazen van Jolifleur, het ongewoon spektakel van een zwart gesnorden matamoor die

zijn roestig rapier door de vier straten van het dorp deed rinkelen, de twee zonderling uitzierende wagens die voor de deur der Drie Koningen stonden hadden ondertusschen hunne gewone werking uitgeoefend, want langzamerhand was het dorpsplein schier heelemaal vol gevloeid met nieuwsgierigen, terwijl de een na den ander, de dorpsnotabelen het waagden de herberg binnen te treden.

Van af dit oogenblik, ondanks het belang dat hij stelde in Bellegardes' herinneringen, en dat grootere nog in de donkere oogen van Zerbinette, werd Clitander door al die binnenkomenden zoo zeer in beslag genomen dat hij er niet meer aan denken kon bij den tooneelbestuurder eene opvoering van Cyrus voor te bereiden. Vooral wanneer het gedruisch eener met twee paarden bespannen gala-koets hem de komst had aangekondigd van zijn neef, den jongen markies de la Roche Carpeau, dien men het volgend oogenblik dan ook de gelagkamer zag binnen komen, vergezeld van zijn 'gouverneur' magister Dubuisson, ofte Espinosus, lijk hij zich veel geleerder, in het Latijn te noemen verkoos.

De talrijke voorschriften der 'Civilité puérile' aan Clitander onderwezen door Espinosus' kollega, deden hem nu met de noodige plichtplegingen het gesprek aanknoopen met zijn heer neef, met eenige andere jonge edellieden van minderen rang en zelfs met de voornaamste dorpsnotabiliteiten, zoodat hij nau-

welijks nog een blik kon zenden naar de plaats waar mejuffers Zerbinette en Cydalise reeds omringd wakren - hij bemerkte het met ontsteltenis - van een ganschen troep bewonderaars. La Roche Carpeau, - minder om de 'Civilité' bezorgd, vertelde ronduit aan zijn neef dat hij, op de mare dat hier een komediantentroep was afgestapt, aanstonds het vaderlijke kasteel verlaten had om te komen zien of er ook geene mooie vrouwtjes bij mochten zijn.

Daarop liet hij zijn ontstemden neef over aan den baljuw en den procureurs-zoon die, vereerd over het hooge gezelschap, hem deelachtig wilden maken in hunne belangstelling voor den toekomenden wijnoogst die nog rijpte op de heuvelen van Saint Ildefonse. Zoodat er Clitander niets anders overbleef dan de kranigheid te bewonderen en te benijden van zijn neef die duim en wijsvinger strijkend over zijne toekomstige snor en spelend met zijn gulden degengevest, zich meester maakte van het lieve zusterpaar, waarmede hij weldra op goeden voet scheen te staan.

Nu leerde voor de eerste maal de vicomte dat het niet voldoende is vijf bedrijven lang mooie liefdesverklaringen te doen afleggen door helden uit Cyrus' tijd, doch dat men om het hart te veroveren van het schoone geslacht, ook den moed moet hebben hen dezelfde woordjes in het oor te fluisteren.

Wanneer hij over deze waarheid genoegzaam had nagedacht, stond zijn geest eindelijk stil bij een be-

sluit dat hem wonder praktisch voorkwam. Bescheiden trok hij zijn galanten neef bij de mouw, hem verzoekend een paar woordjes met hem afzonderlijk te mogen wisselen, en verklaarde dan den iets of wat verbluften markies hij hij, Clitander, steunende op de goede verstandhouding die immer tusschen hen beiden had geheerscht evenzeer als op de banden van bloedverwantschap die hen aan elkander knoopten, er op rekenen dierf dat zijn heer neef, de markies, hem wel den grooten dienst zou willen bewijzen hem voor te stellen aan de twee dames die hij zoo goed reeds scheen te kennen.

Ofschoon La Roche Carpeau het onnoodig oordeelde bij deze tooneelspelers zooveel vormen in acht te nemen, toonde hij zich bereid den wensch in te willigen van Clitander die nu eindelijk den moed en de gelegenheid vond om, ofschoon nog in zeer bescheiden mate, de mooie Zerbinette den indruk te laten vermoeden dien hare oogen geraakt hadden op zijn ontvlambaar hart. In denzelfden bloemrijken stijl meende hij voort te gaan over zijne vlamme en zijn gloed wanneer Bellegarde, zich richtend tot gansch het gezelschap dat zich nu in de gelagkamer verdrong met luider stemme aankondigde dat hij de geëerde kunstminnaars niet langer wilde doen wachten op het schouwspel, en diensvolgens iedereen verzocht hem te volgen naar de zaal waar vertoond ging wor-

den het roerende treurspel der schoone Sophonisbonia, erfprinsesse van het rijk van Turkomanië.

Dank aan de behendigheid van Larive en Jolifleur, bijgestaan door meester Pierrotins stalknecht, en onder het toezicht van messire d'Ambleteuse, had ondertusschen de ledige schuur zich veranderd in eene spektakelzaal aan wier ingang de klaroenblazer in purperen tabbaard plaats had gevat. Met de lange koperen trompet versperde hij den weg, slechts toegang verleend aan degenen die in den nevens hem op een stoel geplaatsten tinnen schotel, een klinkend bewijs neerlegden van hunne liefde tot de kunst. - Doch daar Bellegarde zelfs de minder door Fortuna's gaven bedeeden, niet berooven wilde van het schouwspel der schoone Sophonisbonia, had de getabberde Cerberus last gekregen zich ook te laten verteederen door hen die hunne gaven 'in natura' aanbrachten. Zoodat nevens den schotel, waarin tot Bellegarde's groote vreugde één goudstuk van Clitander schitterde nevens het klein allooi, zich ook een hoenders en worsten en zelfs eene mand eieren ophoogde.

Op het paar uren was meester Pierrotins schuur zoo zeer veranderd dat de eigenaar zelf het uitzicht bijna niet meer herkennen kon: de muren verdwenen achter de paarsch en purper gebloemde alkoof-gordijnen die al de welsprekendheid van d'Ambleteuse gekost hadden om bij deze gelegenheid door de ta-

vernierster te worden geleend; van achter in de schuur diende de dorschvloer tot verhoog waar men op spelen zou, en langs weerkanten daarvan stonden de met kussens voorziene banken die den adel en de notabelen uit den omtrek bleven voorbestemd.

Het tooneel werd rijkelijk verlicht door eenvoudige in den hals eener flesch gestoken vetkaarsen, welke verlichting nog werd verdubbeld door drie vier-armige luchters, vernuftig door faktotum Jolifleur vervaardigd uit kruiswijze over elkander geslagen latten aan wier uiteinde nog eene wasqaars gestoken was. Twaalf stoelen en vier banken waren er aangebracht voor degenen die het gemak van zitten nog met een extra offer vergoeden wilden; - de andere kunstliefhebbers keken rechtstaande, op hunne teenen, het spel van Sophonisbonia toe.

Den vicomte Clitander de Saint Ildéfonse, en zijn neef den markies de la Roche Carpeau, bleef natuurlijk de eereplaats op de bankjes voorbehouden. Zoo werd het den dichter van Cyrus mogelijk gedurende heel den avond met de snoezige Zerbinette een gesprek te voeren dat echter telkens werd onderbroken wanneer zij op het tooneel verschijnen moest. Eindelijk nu, voelde de vicomte zich toch nog wat meer op zijn gemak, want Zerbinette, zonder te letten op het azijn-zoete gezicht der schoone Alcydora die zich zelve de verovering van den vicomte reeds had toegedacht, had dezen vertrouwelijk bij den arm ge-

vat, wat hij uit eigen beweging nimmer had durven doen. Telkens zij op het tooneel verschijnen moest, liet zij haar kavalier een oogenblik slechts in steek, om hem onmiddellijk daarna weer in beslag te nemen.

Dit alles hinderde geenszins de belangstelling die het publiek toonde voor het lot der prinses van Turkomanië. Het liet zich hiervan afleiden noch door de luidruchtigheid der nobele jonge heeren, die met luider stemme de schoonheid der speelsters keurden, noch door den galanten la Roche Carpeau die op het meest spannende oogenblik van het treurspel, zich zelven bewonderde in het spiegeltje dat volgens de mode van den tijd in den bodem van zijn pluimhoed bevestigd was, en zich heel ongegeneerd de haren kamde met zijn zilveren kam. Wat wel een degelijk bewijs is van den invloed die Melpomene's kunst uitoefent op het menschelijk gemoed; in dit bijzonder geval de hartroerende ongelukken der schoone Sophonisbonia die beurtelings vader en moeder vermoorden zag om dan nog geschaakt te worden door den wreedten Groot-Mongool, die haar tot de laatste schande dwingen ging, zoo niet juist op dat oogenblik de dappere prins van Mezopotamië tusschen beiden kwam om het treurspel aan een gelukkig einde te helpen.

Slechts Clitander genoot weinig van al die dramatische schoonheden, zoo zeer werd zijne aandacht in

beslag genomen door de kokette Zerbinette die hem nu eens haar waaier deed vasthouden, dan deed zien of er poeder genoeg op haar kapsel overbleef, dan weer vroeg of de ‘mouche’ niet was verschoven die zij geplaatst had op den hoek van den mond. Met al die bekommelingen kon hij ook de verachtende blikken niet opmerken die de erfprinses van Turkomanië hem toezond nu hij zich verlaagde zoo minzaam om te gaan met een figurante die slechts, een vertrouwelingenrol vervullen mocht; evenmin zag hij de zachte oogen van Cydalise die hem schenen te verwijten haar over te laten aan de gemeenzaamheden van een ondernemend la Roche Carpeau, die haar ten aanzien van gansch het publiek in de kin en in de lenden kneep. Want al droeg Clitanders kostuum ook de sporen van zijn achteloozen tocht door heide en woud, en geurden zijne vingeren ook naar lavendel en thijmus-kruid, zoo had hij toch een bekoorlijk gezichtje omkransd van krullende blonde lokken en een paar groote zachtkijkende oogen waar menig meisje van droomt.

Als laat in den avond na langdurig afscheid en herhaalde beloften van wederzien, Clitander zich naar huis liet dragen in de draagkoets hem gezonden op last van mevrouw moeder de gravin, die Pierrotins koksjongen was gaan verwittigen den heer vicomte niet te verwachten daar hij naar het spel der komedianten kijken bleef, dacht de jonge

dichter evenmin aan het treurspel van Cyrus als aan dat van Sophonisbonia. Maar door het schokken heen, want de weg was moeilijk voor twee dragers, en duister ondanks den fakkeldrager die hen voorafging, - droomde hij van een paar guitig lachende meisjesoogen die hem verder beletten te slapen een goed gedeelte van den nacht.

* * *

Daar er in den omtrek van het kleine stadje veel nobele heeren waren wien er behalve het nobele jachtbedrijf niet veel verstrooiingen ten dienste stonden, zoo verbleef Bellegarde en zijn gezelschap 'comédiens de Monseigneur le Duc de Nevers' er eene gansche week lang. Gedurende deze acht dagen bracht Clitander voorzeker veel meer tijd door in de herberg der 'Drie Koningen' dan in het vaderlijk slot van Saint-Ildefonse, wat niet ging zonder neenige opmerking van de strenge mevrouw de gravin die maar niet begreep hoe haar heer zoon zich kon begeven in een gezelschap zoo verre beneden zijn stand. Om den weerspannige terdege hierover eens te be-kapittelen haalde zij er zelfs als extra-middel haar heer echtgenoot bij, een duister en vaag persoon die soms dagen lang onzichtbaar bleef achter zijn fornuizen en distilleerkolven, in een afgelegen vleugel van het kasteel waar hij, zoo heette het, naar den

steen der wijzen zocht die alle dingen in goud veranderen moest.

De zeldzaamheid waarmede de heer graaf, en dit nog slechts bij groote gelegenheden, te voorschijn kwam, zoo bij voorbeeld wanneer het gold een armen drommel op te knopen die eenig jachtmisdrijf had gepleegd, of een boer onder handen te nemen die zijne pacht niet tijdig betaald had - maakte hem tot eene geduchte verschijning; ditmaal echter droeg zijne bestraffing weinig vrucht. Overigens vergenoegde hij zich dan ook met zijn zoon in het studeervertrek te ontbieden om hem daar, terwijl hij aandachtig een mengsel gadesloeg op den bodem eener kroes, te herinneren dat een welopgevoed zoon in alles den raad zijner mevrouw moeder diende te volgen, die het ten beste met hem voorhad. Daarop keerde hij tot zijne smelkroes terug, zijn zoon nog toeroepend toch voorzichtig te zijn en niets aan te raken.

Boven vaders kroezen en distilleerkolven zoowel als boven moeders 'Armorial de Noblesse' bleef Clitander dus verkiezen het treurspel van Sophonisbonia en daarin nog wel het meest de vertrouwelingen-rol. - Zijn eigen treurspel zelf was hij bijna heelemaal vergeten, en de azuur- en lila-kleurige vierkantjes papier waarop de hexameters aan elkander regen, lagen verstrooid door zijne kamer op het slot van Saint Ildefonse.

Daarentegen had hij in die dagen groote vorderingen gemaakt in het veroveren van Zerbinette's weinig weerstand biedend hart. Den tweeden dag reeds werd het hem toegestaan binnen te dringen in het heiligste der heiligen van Melpomene's tempel, het is te zeggen in de achterkamer die Pierrotin aan de toonelespelers had afgestaan om zich daar van eenvoudige stervelingen te herscheppen tot heldenvorsten uit het rijk van den Groot-Mongool. Daar mocht hij aan de vertrouweling der erfprinsesse de spelden overgeven, hare poederdoos vasthouden, of haar spiegel terwijl zij zich de 'mouche assassine' plaatste aan het hoekje van den mond. Ter sluik vond hij zoo de gelegenheid, wanneer zij haar afgetrapte muiltjes verwiselde voor des hooggeren tooneellaarsjes, tot boven eene mooi geronde knie, het allerliefste paar kuiten te bewonderen die er zitten konden in eene roos-zij den kous.

Wanneer den volgenden dag hem reeds de eer te beurt viel dezelfde laarsjes vast te mogen rijgen, met vingers waarin duizend mieren nesten schenen te tintelen, boog hij om zijne ontsteltenis te verbergen het roos verhitte gezicht over den schoen en drukte, haastig, een kus op zoo'n lieven voet. Een heldere lach parelde door Pierrotin's achterkamer, en toen beschaamd nog over zooveel stoutheid, Clitander weer het hoofd ophief, trokken een paar armen hem dicht tegen zich aan, terwijl het guitige snoetje van Zer-

binette zijn wangen bemorste met poeder en rood.

Zooveel genoegens echter gingen niet dan gepaard met meer dan een verdriet. Eene eerste aanleiding daartoe gaven de jonge edellieden wier letterkundige opvoeding Bellegarde aan het voltooien was door het opvoeren zijner dramatische meesterwerken, en die lijk de galante la Roche Carpeau aan de tooneelspeelsters het hof maakten, Zerbinette er in begrepen, op eene min ridderlijke dan ruitelijke manier, tot groot ongenoegen van Clitander die maar niet verstond hoe men gediend kon zijn met galanterieën zoo weinig eerbiedig en van zoo'n verdacht allooi.

Een tweede reden tot ontstemming werd gegeven door Messire Cléophas, den jongen man in rooden kazak die heel wat aanspraak scheen te maken op Zerbinette's gunst als hadde hij daartoe eenig recht. Immers had Clitander beiden betrappt op eene weinig verkwikkende tweespraak, waarbij hij hen uitdrukkingen hoorde gebruiken die slechts heel weinig letterkundig waren. Wanneer zij hem bemerkten zwegen beiden stil, en Cléophas ging heen maar niet zonder hem eerst een weinig vriendelijken blik te hebben toegeworpen.

Over dit alles wist Zerbinette echter zeer klare uitleggingen te geven, die Clitander des te gereedelijker aan nam daar zij mooie oogen en een guitig snuitje had waar hij danig verliefd op was. Moest zij niet

vriendelijk zijn tegenover iedereen? en Cléophas was een vervelende rekel die haar nooit had met rust gelaten doch van wien zij nimmer had gewild.

Zijn lang opgeschoten zuster, de bruinvellige Alcydora, alias de schoone Sophonisbonia, scheen ook slechts weinig genegenheid voor den vicomte te koesteren. Moeilijk ware het te verklaren of dit gevoel voortkwam uit gekrenkte kunstenaars- of wel eigenliefde; daar zij het Clitander niet kon vergeven haar voor haar nichtje te hebben versmaad. Een betrouwbaar bondgenoot daartegen vond de verliefde jonker in den vernuftigen Jolifleur, die van het slot Saint Ildefonse naar de herberg der ‘Drie Koningen’ menige verliefde boodschap bracht, die Bellegardes en dame Sibylinne's waakzaamheid verschalken moest, de verliefde samenkomsten bezorgde en zoo meer. - Voor dit alles was de jonker hem dankbaar op vrijgevige manier, en de praktische bewijzen van dezen dank verteerde hij met zijn vriend Larive in de welvoorziene gelagzaal van meester Pierrotin.

Zoo wandelde langs bloemrijke paden Clitander's liefde acht dagen lang tot dat op een zekeren morgen Bellegarde, bemerkend dat de belangstelling in het lot der schoone Sophonisbonia begon af te nemen, besloot te vertrekken naar eene plaats waar deze prinses nog minder was bekend, om aldaar met haar meewarig lot nieuwe lauweren en ook nieuwe specieën te oogsten. Larive en Jolifleur laadden dus het too-

neelgoedje weer op de wagens, waarvan in één het vrouwelijk tooneelgezelschap plaats nam, mejuffer Zerbinette inkluis. Bellegarde nam het geleide der eerste en d'Ambleteuse dat der tweede Thespis-kar; het leger van Turkomanië nam weer piek en pertuizaan ter hand en zoo vertrok heel de groep naar een beter oord.

Twee dagen later vernam men ook het vertrek van Monsieur le vicomte Clitandre de Saint Ildefonse. Zoo zeer was de nobele mevrouw gravin in beslag genomen door 't 'Armorial de Noblesse' en zoo zeer Monseigneur door zijn smeltkroezen, dat geen van beiden de verdwijning hadde opgemerkt, ware mevrouw's kamermeisje Marinette niet zoo zeer ongerust geworden, dat zij het waagde uit eigen beweging mevrouw te komen verwittigen hoe men sedert twee dagen den jongen heer vicomte niet meer op het kasteel had ontmoet, en er op zijn kamer een verzegelde brief lag aan het adres van de genadige mevrouw.

Slechts toen Marinette het waagde ook haar persoonlijke meening mede te deelen, namelijk dat de jonge heer stellig moest zijn medegegaan met dien komediantentropen waar hij zoo verslingerd op scheen en waar er een bedorven vrouwmensch bij was dat zoo'n gemeen kijkende oogen had, bemerkte de gravin snibbig dat kamermeisjes zich niet met andere dingen dan hun dienst hoefden te bemoeien; overi-

gens was de heer vicomte waarschijnlijk voor een paar dagen op jacht gebleven bij zijn neef de la Roche Carpeau.

Ondanks die verzekering haastte zich mevrouw na den bewusten brief gelezen te hebben, naar haar echtgenoot die nu wel verplicht was zijn zoeken naar den steen der wijzen te onderbreken om aanstonds een paard te doen zadelen, met eene haast en eene onrust die geenszins gewettigd werden door de vermoedelijke gevaren die zijn afstammeling bedreigen konden gedurende eene jachtpartij. Terwijl Marinette dus bleef voortpeinzen over de blonde haren van den verdwenen Clitander, dezes herinnering vastknoopend aan het met veel minder liefde herdachte ‘gemeene vrouwmensch’, reed de heer graaf, gevolgd van een paar dienstboden, de slotpoort uit, den breeden landweg op dien de karren van Thespis korten tijd te voren hadden ingeslagen.

Toen hij twee dagen later de komedianten inhaalde, in dezelfde orde nog waarin zij de herberg der Drie Koningen verlaten hadden, bleek des heeren graven tocht nutteloos te zijn geweest. Bellegarde ontving hem met eene verwondering die zelfs bij een zoo doorslepen komediant geenszins een uitwerksel zijner kunst scheen te zijn. In allen eerbied deed hij den edelen graaf opmerken dat zoo zelfs de jonge heer vicomte aan hem, Bellegarde, den wensch moest hebben uitgedrukt om den troep ‘comédiens de Monsieur le

Duc de Nevers' te volgen op hun tocht, en dit zonder de toestemming van zijn doorluchtigen heer vader, hij dit uit alle macht zou hebben afgeraden, en desnoods zelfs belet.

Nooit ware een tooneelspeler in zoo verre te kort gebleven aan den eerbied dien men een nobel heer lijk den doorluchtigen graaf schuldig was. Ook ignoreerde hij niet waaraan hem dergelijke onvoorzichtigheid zou hebben bloot gesteld: hij wenschte niet eenige jaren door te brengen in het 'For-L'Evêque', het gevang dat voor tooneelspelers zooveel beduidde als de Bastille voor een weerspanning edelman. Zelfs liep hij kans te worden opgeknoopt wanneer men hem schuldig moest kennen aan het oplichten van een jong edelman.

Tegen dergelijke betoogen, doormengd met Bellegarde's menigvuldige betuigingen van zijn eerbied voor een zoo doorluchtig persoon als den heer graaf, had deze natuurlijk niets in te brengen; te meer, daar het hem heelemaal vrij stond de twee wagens te onderzoeken waar hij dan ook geen spoor van zijn afstammeling in vond. Terwijl de heer graaf teleurgesteld vluchtig een blik in den wagen wierp keek vrouw Sibylinne met zuurzoet verontwaardigd gezicht dit onderzoek aan; en de rapier rinkelende d'Ambleteuse verzekerde op zijn woord van edelman geen jonker Clitander te hebben gezien.

Slechts de stille Cydalise wierp een verwijtenden blik op hare zuster, die bij 't zien van het teleurgestelde gezicht van den ouden heer in zoo'n helderen lach schoot, dat deze zich voor een oogenblik den tijd weer herinnerde dat kroezen en distilleerkolven hem nog zoo heelemaal niet in beslag namen; zelfs vond hij dat zijn zoon wel dom was geweest niet liever deze snoezige soubrette te volgen dan hij wist niet welken jurk. Dus zoende hij galant der dames vingeren, verontschuldigde zich bij het gezelschap over zijn onbescheiden bezoek en lonkte nogmaals naar Zerbinette alvorens, gevolgd door zijne twee lakeien, terug te rijden naar het slot van Saint Ildefonse.

Daar hij, eens buiten zijn laboratorium niet heelemaal van verstand was ontbloot, wist hij zijne echtgenoot te doen begrijpen dat men aan dergelijke uitstapjes van jongelieden niet meer belang hoefde te hechten dan zij inderdaad verdienden. Na enkele dergelijke argumenten meer, begaven zich ieder der beideechtgenooten weer tot hunne geliefkoosde bezigheid, tot de kroezen en den 'Armorial', in de overtuiging dat een galant avontuur, want dit zou het toch wel zijn dat hun zoon zoo had weg gelokt, aan de opvoeding van een jong edelman niet schaden kon, en dat eens deze devotie tot godinne Venus wat verzwakt, hun zoon wel op eigen vleugelen zou terug vliegen naar het ouderlijke nest. Wat eigenlijk het beste was dat er hun te doen bleef, mits onder het re-

gentschap van Philippe d'Orléans slechts weinig middelen ter beschikking stonden van de zorgzame ouders die hun weggeloopte kroost tot aan de vier hoeken des lands achterna wilden zetten.

Onderwijl reed het belangwekkende voorwerp van zooveel liefdevolle ouderenzorg langs een gansch anderen weg dan dien door de komedianten ingeslagen; aldus om zijne geliefde Zerbinette te bereiken een anderen regel toepassend dan den meetkundigen volgens welke de kortste afstand tusschen twee punten eene rechte lijn zou zijn... Wie moeilijk begrijpen mocht hoe het hoofd van een achttienjarige dichter aan zooveel praktische wijsheid kwam, diene op te merken dat de schrandere Jolifleur niet vreemd bleef aan dergelijke vernuftigheden, die verliefden meer dan iemand anders dienstig kunnen zijn. Volgens dezelfde machiavelische voorschriften verreed Clitander geenszins de drukte van den grooten weg zoo lang deze de tegenovergestelde richting volgde van dien door de komedianten genomen; om met zooveel te meer zorg overal onbemerkt voorbij te sluipen van af het gewichtige oogenblik waarop hij de zijpaden begon in te slaan, die hem terug bij Zerbinette moesten brengen.

Door het nevelige September - landschap reed de verliefde jonker voort; de morgenden waren lichtblauw met in de zon glinsterende dauwdruppelen op ieder blad; de avenden waren wellustig en luw met

in mauve en violette nevels ondergaande zonnen van oranje - rood en goud. Doch daar hij verliefd was bemerkte Clitander van al die heerlijkheden heelemaal niets. - Soms hield hij stil op eene heuvelhoogte van waar de blik zich uitstreckte over een dal waarin men hier en daar de breede Loire lui en wellustig voort zal glijden voorbij rijke Renaissance-kasteelen in eene omlijsting van donker geboomt aan den voet van trapsgewijs neerdalende hellingen waarop de wijngaarden rijpten in den laatsten gloed der zon, terwijl tusschen het groen soms het rood of het blauw schemerde van een pannen of schalieën dak; dan keek hij droomend over het landschap zonder het te zien en peinsde verder op de lachende oogen van Zerbinette.

Plots herinnerde hij zich dan hoe hij hier zijn tijd te verliezen stond, terwijl ieder stap hem dichter had kunnen brengen bji het geliefde kind; dan gaf hij van de sporen aan het arme paard dat de droeve ondervinding moest opdoen van zijn's meesters ongeduld, en haastte zich voort in vollen draf. Soms wanneer een geritsel in de struiken hem herinnerde dat de wegen onveilig waren, schrikte hij op, wendde ten halve het hoofd en wierp een ongerusten blik op de aan den zadel gegespte reistasch die geruststellend bochelde op menig klinkend stuk goud, op een treurspel van Cyrus in vijf bedrijven, en nog een paar andere benoedigheden voor een dichter van minder

belang. Ternauwernood kon hij er toe besluiten meest nog om wille van zijn paard of uit vrees voor de gevaarlijke ontmoetingen van den nacht, des avonds af te stappen in de herbergen die gelukkig niet zeldzaam waren in dit rijke land.

Gedurende zijne reis sliep hij in één Sint-Markus, in twee Zonnen, in één Bekroonden Wijngaard, in één Gulden Schild, in de drie Sleutels en in de vier Evangelisten, om den achtsten avond het komediantengezelschap van Bellegarde bij te halen in den Koning van het Moorenland. Wellicht ware dezès verwondering groot geweest bij het zien van dien gelaarsden en gespoorden ruiter wiens aangezicht onder de dikke laag stof nog niet heelemaal was onherkenbaar geworden, zoo ook hier de onmisbare Jolifleur de wegen niet op voorhand hadde gebaad. - Ondanks deze voorzorgen ontving de tooneelspeler den vluchteling geenszins met denzelfden eerbied als woormede hij onlangs nog in de herberg der 'Drie Koningen' den jongen beschermer van Melpomene's kunst had welkom geheeten.

Slechts de herinnering aan het dagelijksche goudstuk door Clitander ter tinnen schotel gelegd in ruil van het kunstgenot hem door het treurspel geschonken, kon in den geest van den praktischen tooneelbestuurder opwegen tegen de vrees te mishagen aan een machtig edelman die misschien bij machte was

hem eenige jaren verblijf te bezorgen in het weinig aanlokkende For l'Evêque.

In deze omstandigheid kwam Jolifleurs' vernuft weer eens te meer voor den dag. Clitander's reistasch woog machtig veel in de schaal om Bellegarde's bezwaren lichter te doen bevinden, te meer daar Zerbinette en Jolifleur dreigden het gezelschap te verlaten om Clitander te volgen zoo deze niet bleef. - Daar dit het personeel te zeer zou hebben verminderd gaf Bellegarde eindelijk toe, en werd besloten dat de jonker hen volgen zou in hoedanigheid van 'dichter van het tooneelgezelschap' terwijl Jolifleur als belooning van zoo veel spitsvondigheid werd verheven tot des dichters lakei. Zoo vermeerderde de praktische Bellegarde zijn gezelschap en verminderde nochtans zijn onkosten tot grooten bate zijner beurs.

Dus trad de jonge vicomte Clitandre de Saint Ildefonse in een reizenden komediantentroep, om de lachende oogen eener lieve Zerbinette. Deze scheen danig verliefd op den mooien jonker, en lachte onophoudelijk wat gelegenheid gaf om tusschen de roode lippen de allermooiste tandenrijtjes te toonen. Ondeugend glimlachte zij tot de zuurkijkende Alcydora die hare vernedering verbijten moest. Ook meester Cléophas had getracht zich bij vader Bellegarde te verzetten tegen den indringer aan wiens goudstukken de overhand gebleven was.

Terwijl nog denzelfden avond, in het stadje waar zij hadden halt gehouden, Larive door de straten den bekenden tocht met de klaroen ondernam vergezeld van den rapier- en sporenrinkelenden d'Ambleteuse, terwijl in de gelagzaal Bellegarde voor een groep toehoorders zijne herinneringen opdischte uit den tijd dat hij gespeeld had in 't gezelschap van sinjeur Jean Baptiste Poquelin, dwaalden Clitander en Zerbinette in den zwoelen September-avond door de paadjes van den grooten herbergtuin. Zij gingen tusschen de moesbedden-vierkanten met palm omzoomd, onder de zwaar-beladen fruitboomen en oude rozenstruiken die van het staldak hingen, zij verdwaalden in den doolhof met zijne hooge hagen van glad geschoren hulst, die hen toch eigenlijk voerden naar de steenen rustbank in het midden waar een met mos begroeid masker eene fijne waterstraal uitspuwde met rimpelend geruisch.

Rondom de bron stonden zorgvuldig geschoren lindeboomen: bolrond of kegel- en pyramiden-vormig in twee of drie verdiepen van kunstigen arbeid. Over het met gekleurd zand bestrooid paadje stapten beiden nevens een: Clitander verlegen de punten bewonderend zijner vinger-nagels; Zerbinette koket lachend achter haar waaier waarmee zij guitig haar kavalier soms op de vingeren tikte.

Geen ongevraagde gast liep hier verloren in Dedalus tuin; op het hof hoorde men de koord krie-

pen van den bornput waar eene meid de klotsende emmers water kwam te putten. Van den kerktoeren klepte een angelus trillend door de avondlucht. Dan vond Clitander dat vermits beiden elkander zoo lief hadden, zij zoo gauw mogelijk een geheim huwelijk moeten sluiten. Daar er echter op dit oogenblik niet een weinig nauwziend geestelijke voorhanden was, geen normandisch priester, of zelfs geen galant abbé en daar beiden niet langer wachten wilden, zoo trouwden zij slechts voor God en voor hun geweten, en braken nog dienzelfden avond de rechten der kerk. Zooals het overigens ook gedaan hadden ridder Desgrieux en Manon Lescaut.

Nu volgden er voor Clitander dagen gesponnen van zijde en van goud. Zoo zeer was Zerbinette op den mooien dichter verliefd dat zoo lang als de tooneelspelers in de herberg der Vier Evangelisten verbleven, dagelijks de bevolking in tranen doende zwemmen om de droeve lotgevallen van Sophonisbonia, zij al die dagen lang zelfs vergat hare liefvallige lonken te zenden aan de jonge heeren die haar kwamen toejuichen en rond haar fladderden als vlinders rond het licht. Eene stonde zelfs verstierf de lach op haar lippen om voor een mooi-peinzend smachten plaats te maken, als de minnaar haar zijn teedere liefdesverklaringen toefluisterde in den bloemrijken stijl van la Scudéry. Terwijl 't tooneelgezelschap weer verder trok, hier en daar halt houdend in steden en groote

vlekken, slenterde ver achter den Thespis-wagen het verliefde paar; zij bleven achter de groep om liefkozend gearmd door het hooge gras te waden waarop de luie herfstzon de glinsterende droppels nog niet had gedroogd. Op de steenachtige heuvelhellingen waar onder het brons der bladeren het purper der druiven gloeide was de wijnoogst begonnen; langs de wegen die grijsachtig wit poederden in de zon, droegen de ‘vendangeurs’ de volgeladen korven naar de reusachtige kuipen waar onder den voet der dansers het druivensap wegspatte, terwijl vedel en doedelzak begeleidden het bekende wijsje van Dufresny:

Dans le vigné à Claudine
 Les vendangeurs y vont;
 On voit bien à la mine
 Ceux qui vendangeront.

Filette qui fretille
 Dit à son vendangeur:
 Grapille, ami, grapille
 La vigné de mon coeur.

Voor de groote kelders, in de volle rots der heuvelhellingen uitgehouwen verscheidene verdiepen onder elkaar, onderzocht de kuiper de groote koper-ombande eiken vaten, waarin het troebel vocht weldra zou liggen gisten en klaren. In al de dorpen waar Belle-

garde zich ophield maakte hij goede zaken; men weende bij het droevig lot van Sophonisbonia en dronk dan de ontroering weg met den versch gepersten most.

Clitander was nu heelemaal bij de tooneelspelers ingeburgerd: wel toonden Cléophas en Alcydora hem nog immer geen vriendelijk gelaat, maar keizer en keizerinne van Turkomanië mochten hem wel lijden om zijn zoo hoofsche manieren en figuur, schoon vrouw Sibylline somtijds nog wankelde tusschen vriendelijkheid en koelte, naarmate zij toegaf aan eigen goedhartigheid of overhelde tot de ijverzucht van haar beide erfgenamen.

Matamorus d'Ambleteuse's welwillendheid, - want vriendschap kon hij niemand schenken daartoe was hij al te zeer bezig met zich zelf, - had de vicomte ook weten te veroveren door zich van tijd tot tijd bij het kaartspel of het dobbelen eene kroon te laten afwinnen en dan verder al die wonderbaarlijke histories te gelooven over de heerlijkheid van d'Ambleteuse's voorvaderen, en de talrijke tweegevechten waarin hij een meer dan gewonen moed zou getoond hebben. Slechts Cydalise was stiller geworden en meer droomerig dan ooit; en als zij vroeger onafscheidbaar was van hare zuster, zoo toonde zij zich nu veel minder vertrouwelijk, aan welke vervreemding Zerbinette heelemaal niets begrijpen wou.

De rol van tooneeldichter van den troep ‘comédiens de Monsieur le Duc de Nevers’ bleef tot hiertoe nog duister en weinig bepaald, vermits er voor 't eerst geen spraak was het treurspel van Cyrus te doen opvoeren in plaats van dat van Sophonisbonia, voor wiens voortdurenden bijval het geheugen van meester Bellegarde borg bleef. Maar deze vond middel om Clitander eene plaats te bezorgen aan het hof van Turkomanië: hij wist het belangwekkende lot der prinses nog aangrijpender te maken door het inlasschen eener nieuwe episode, waarin Clitander haar uit menigvuldige en dreigende gevaren redden moest. Dit tot groot genoegen van het gansche, maar vooral van het vrouwelijke publiek, dat in geestdrift kwam voor de heldendaden van een ridder met hemelblauwe oogen en krullend goud-blond haar.

Lijk hij zoo de eerste lauweren plukte in Melpomene's tuin vertoonden zich echter ook de eerste wolken aan zijn liefdehemel, die tot nu toe smetteloos was geweest en van het helderste blauw. Want al bleef Zerbinette ook verliefd, dit was geen reden om zich onbeleefd te toonen jegens de edele jonge heeren, die haar wel mooi mochten vinden en geenszins achterwege bleven om dit te laten verstaan. Wanneer Clitander dus als hoveling van den Keizer van Turkomanië dapper den degen tegen dezes vijanden kruistte, en ondertusschen al dien dorperen land-adel rond zijn mooie Zerbinette zag fladderen

dan viel hij plots met zooveel woede op de mongoolsche roovers aan, als meende hij al die andere heeren in levenden lijve voor het punt van zijn degen te zien; zoodat Larive en Jolifleur, die natuurlijk de rooverhorden voorstelden, zich afvroegen of hij hen in allen ernst aan het spit wilde rijgen.

Zoo gelukte hij er in, een tijd lang zijne ijverzucht te verbergen om niet belachelijk te schijnen of wantrouwig tegenover Zerbinette die hem toch zoo lief had. Maar toen deze meer en meer met al die complimenten scheen gediend, en zelfs de meest ondernemenden harer galanten niet te de orde riep, waagde hij het eindelijk op heel bescheiden manier haar te doen opmerken hoe hij wel innig vertrouwen in hare liefde stelde, doch niet begrijpen kon hoe zij aan al die dorperen wilde toelaten zoo onmanierlijk galant te zijn, wanneer het zoo gemakkelijk ware geweest hen te ontsnappen met te bekennen dat zij een anderen reeds verkozen had.

Volgens gewoonte lachte het schalksche tooneelprinsesje luide om al die lamentatiën, zoende Clitander's tranen weg die reeds dreigden te voorschijn te komen en beweerde slechts hem alleen, hem heelemaal alleen lief te hebben. Doch hij moest verstandig zijn en begrijpen dat het in de tooneelwereld niet paste een zuur gezicht te trekken tegen de heeren die lief wilden zijn.

Drie dagen lang was Clitander voorkomen gelukkig tot Zerbinette opnieuw vrijgevig hare lieve lonkjes begon uit te delen. Weer verborg de jaloersche minnaar zijn spijt een tijd lang, mits men toch stellig had verzekerd hem alleen te beminnen; maar toen ook de roode kazak van meester Cléophas bedenkelijk veel rond het meisje begon te slenteren, en deze hem niet langer onuitstaanbaar scheen te vinden, kwamen de bescheiden opmerkingen opnieuw voor den dag.

Ditmaal echter lachte Zerbinette niet, noch zoende zij de tranen weg die in de diep-blauwe oogen stonden: zij zette een allerliefst pruilmondje waar iedereen op verliefd zou geworden zijn, noemde Clitander een jaloerschen en ondankbaren minnaar voor wien zij altijd veel te goed was geweest; waarop zij hem den rug toekeerde en alleen liet staan.

Zoo verminderde die mooie liefde naarmate de reistasch inslonk, tot eindelijk het handschrift van het Cyrus-treurspel er de voornaamste plaats innam. - Niet langer volgde hij kozend met Zerbinette van verre de komediantentroep, dralend in de boschjes om haar bloemen en bladeren in de lokken te vlechten of haar vluchtig te zoenen bij iederen omdraai van den weg.

Door doorweekte wegen onder looden herfsthemel volgde hij eenzaam de wagens met hangend hoofd. In de grauwe lucht smolt een bleekgele zon weg, ter-

wijl de wind die weer voor een oogenblik de dreigende wolken had voortgejaagd, in dwarrelende kringen de laatste bladeren dansen deed die hij van de boomen had gerukt; hij zweepte ze tusschen de beenen der reizigers, joeg ze tegen den wagen aan of plakte er een vast op het wiel waar het hangen bleef om telkens de ronde te beschrijven en weer te verdwijnen. Soms geraakte er een wagen vast in de diepe modderpoelen van 's konings groote baan; dan kwam heel het gezelschap ter hulp: de dames stegen uit den wagen; men duwde, trok de paarden bij den teugel, wrong tegen de raderspaken, zette den hefboom onder het wiel tot men weer uit 't diepe wagenspoor was voortgeraakt, gelukkig nog dat men in het soms twee uur afgelegen dorp niet een paar peerden ter hulp had moeten roepen.

Soms hield het slechte weer hen dagen lang in de kleine gemeente waar na eene eerste of hoogstens een tweede vertooning, alle belangstelling in het ot der schoone Sophonisbonia verdwenen was. Bellegarde verloor in die omstandigheden zijn goed humeur en de edele d'Ambleteuse werd stilzwijgender dan ooit; toch trokken zij verder, want de 'direkteur' rekende tegen het einde der maand het stadje te bereiken dat groot genoeg was om er gansch het winterseizoen door te brengen.

Soms toonde Zerbinette zich voor haar minnaar weer wat beter gezind: wanneer de flauwe zon

nog eens door de ontblaaarde boomen van den weg kwam kijken, liet zij Thespis wagen vooruit rijden met den zuurkijkenden Cléophas en zuster Alcydora om een eindje met Clitander door te stappen. Zij lachte weer aanvulliger dan ooit, zoodat de gloed harer donkere oogen hem veel warmer aan 't harte scheen dan de grillige herfstzon. In de herbergen waar de komedianten afstapten kroop zij huiverig tegen hem aan, dicht bij den haard, onder den grooten schouwmantel waar het gansche gezelschap en nog de waard en de waardin vereenigd waren, terwijl buiten regen en wind kletterden op de dicht gesloten vensterluik.

Met poesjes-manieren koesterde zij zich op zijn schoot, tot zij van de warmte aan 't geeuwen viel en eindelijk heelemaal insluimerde tegen Clitander's hart; deze bracht haar dan behoedzaam naar het gastvrije bedje, dat hij eerst zorgvuldig had doen warmen met de koperen bedpan. Half sluimerend trok zij hem tegen zich aan, legde de armen rond zijn hals hem noemend met de allerteerste namen, tot zij heelemaal insliep tegen zijn schouder; maar zooals dat van een grillig poesje zoo was ook haar humeur want even goed ontwaakte zij daarna pruilerig en slechts gezind of keerde hem den rug toe voor den ganschen nacht.

De goedhartige Jolifleur trachtte dan zijn meester te troosten, stellende eigen levenservaring en wereld-

wijshed tegenover jeugdig liefdeverdriet. Eerst ried hij hem troost te zoeken in goeden wijn, een middel beweerde hij dat bij hem zelve nimmer gefaald had zelfs in de diepste smart. Mistroostig luisterde Clitander maar proefde ter nauwer nood aan zijn immer gevuld glas. Overigens meende Jolifleur dat men veel beter zou doen de ondankbare Zerbinette te laten varen en nu, dat de reistasch zoo zeer was geslonken, liever weer te keeren naar het vaderlijk kasteel van Saint Ildefonse, waar hij met open armen zou worden ontvangen, en men hem, Jolifleur, wel het ambt van keldermeester mocht toe vertrouwen om al den tijd zoo zorgvuldig over den verloren zoon te hebben gewaakt.

Daar, zoowel als elders, zou een jonge heer lijk zijn goeden moester, mooie meisjes genoeg vinden, die niet beter vroeger dan zijn liefdesmart te heelen. Waaron wilde hij die ongelukkige liefde voor Zerbinette niet door een ander vervangen, waarom keek hij niet liever naar Cydalise die toch even mooi was, die reeds lang van hem droomde, dat zag iedereen? Hij was veel te goed voor een grillige meid die hem dagelijks bedroog; hij wist met geen vrouwen om te gaan; waarom nam hij de eerste de beste niet? En daarop vertelde Jolifleur de herinneringen van toen hij als garde-française onder den vorigen koning de veldtochten had mede gemaakt en

met de sappige boerenmeiden stoeide, ze ombuitelend in het geurige hooi.

Zonder veel overtuiging luisterde Clitander naar al die galante heldendaden, gaf Jolifleur groot gelijk... doch dacht verder aan Zerbinette. De diepe menschenkennis van den knecht ging zelfs zoover dat hij zijn meester de middelen toevertrouwde waarmede deze zijn reistasch haren vroegeren omvang kon doen herwinnen, en dus vermoedelijk ook weer het hartje van Zerbinette; middelen waar in alle eer en deugd menig edelman in benarde omstandigheden zijne toevlucht toe genomen, en ook solacie in gevonden had... Want een garde-française kende al de fijnheden der kunst, zoowel in het kaart- als in het dobbelspel; in zeer weinig tijd kon Clitander met al die knepen bekend worden en zou hij zoo de kans weten te dwingen hem gunstig te zijn, en met eenige handigheid de wisseligheden van het lot te verbeteren.

Doch lijk in de parabel van het evangelie viel al dat goede zaad langs den grooten weg waar de voorbijgangers het vertrapt en het bracht geene vruchten voort. Want op al dat gepraat schudde Clitander nog slechts weemoedig het hoofd, zoodat Jolifleur schouderophalend de nutteloosheid zijner lessen moest inzien en zich bij Larive bekloeg over de waanwijsheid der jeugd die niet meer wou luisteren naar lieden met ervaring en gezond verstand. Toch bleef hij, al deed deze zijne lessen ook geene eer aan, zijn leer-

ling genegen en, al kon hij ze ook niet begrijpen, zoo bewonderde hij toch dezes liefde voor de ondankbare schoone. Zelfs dreef hij, nu hij zijn meester in verlegenheid zag, de bescheidenheid zoo verre Clitander er nimmer aan te herinneren, dat deze hem zijn loon reeds lange weken schuldig bleef.

Door regen en winterweer bereikte de komediantentroep van Monsieur le Duc de Nevers eindelijk de kleine stad aan wier kunstliefde meester Bellegarde telken jare kwam voldoen met stukken lijk Sophonisbonia en dergelijke meesterwerken meer. Daar hij den klaroenblazenden Larive nog geen genoegzaam mededinger achtte van de honderd-mondige faam, zoo schreef op zijn last Clitander, die zich reeds gelukkig voelde tot iets nuttig te zijn, zes brieven vol mooie krulletters, waarin de bewoners de komste werd aangekondigd van meester Bellegarde met zijn gezelschap en wat wonderlijke dingen voor het kunstminnend publiek zouden worden vertoond in den schouwburg der stad. Want deze stad bezat een schouwburg, een zaal waar met feesten en kermissen de jonkheid kwam dansen, en waarvan het voor de muzikanten bestemde verhoog, mits lichte veranderingen, dienst kon doen om er de wreede dingen te laten gebeuren uit de treurspelen van Bellegarde's troep.

Deze bracht eigenhandig de met mooie kronkels versierde advijzen naar de zes voornaamste herbergen, waar zij dagen lang het voorwerp bleven der

goedkeurende nieuwsgierigheid vanwege de verbruikers en der bewondering vanwege de herbergmeiden, die geen lof genoeg hadden voor den mooien komediant die zoo'n schoone letteren malen kon... Zoo viel Bellegarde's denkbeeld heel gunstig uit, terwijl de roep van den jongen tooneelspeler snellen vooruitgang maakte bij de vrouwelijke helft der stad. Allen vonden dat hij er mooi en belangwekkend droef uitzag, welke droefheid in stilte menige mooie juffer wel hoopte te doen vergaan. De drie dagen per week dat de komedianten speelden verdrong telkens een vrouwelijk publiek zich in de zaal, en telken male wreef Bellegarde zich vergenoegd de handen, bij het zien van den tinnen schotel die zoo spoedig was gevuld.

Neen, dat was nog zoo'n slechte zaak niet geweest dien nieuwen speler aan zijn troep te verbinden, en die hem nog zoo weinig kostte op den hoop toe.

In de Gulden Ster waar het gezelschap gelegerd was, vertelde de meid de wonderste dingen over den jongen komediant: hij was niemand minder dan een verkleede prins, die met eene mooie dame was weggevlucht, en nu na de vreeselijkste avonturen komediant was geworden om te ontsnappen aan de wreede moordenaars die een versmade konings-weduwe op hem had afgezonden. - Het voorwerp van zooveel vrouwenbelangstelling bleef echter onverschillig aan

dien stijgenden roem om slechts te denken aan Zerbinette die hem meer en meer vergat.

Want talrijke nobele heeren en galante sinjeurs bekleedden dagelijks de dubbele bankenrei op 't tooneel en spaarden evenmin hunne hoffelijkheden aan de speelsters als het vrouwelijk publiek zijne bewondering voor Clitander. In het kleine kamertje, waar de spelers zich verfd en kleedden, wemelde het als een bijenzwerm van jonge edellui en rijke burgerszonen in wier rumoerige menigte de bedeesde Clitander heelmaal verloren liep, terwijl zijn Zerbinette verborgen bleef achter de groote pluimhoeden en de breed fluweelen mouwen en trosbroeken, rijkelijk voorzien van linten en fijnen valencijsche kant. Vergeten en verloren bleef hij in een hoekje, en wanneer des avonds eindelijk de gansche troep was heengegaan, keurde Zerbinette hem zelfs geen zoen of geen blik meer waardig.

Nadat op de planken de ongelukkige Sophonisbonia weer haar jammerlijk lot had ondergaan, vergezelde de galante troep de dames naar de Gulden Ster om hen daar te trakteeren onder luide bijvalsgejuich en heildronken op hen in te stellen gedurende een groot gedeelte van den nacht. Ondertusschen bleef Clitander alleen op zijn koude zolderkamerken, gezeten op een ouden koffer en zich de vingers verwarmend aan een eindje kaars; gelukkig was hij nog zoo Zerbinette als het gezelschap

eindelijk was heengegaan, geen pruilmondje zette, wanneer zij haar geduldigen minnaar daar wachtend vond, of hem onder voorwendsel van vermoeienis of hoofdpijn de deur niet wees, waar hij dan met de ijverzucht in 't harte wacht bleef houden een goed gedeelte van den langen nacht.

Als hij dan des anderen daags met roodgeweende oogen en bleek gelaat de schoone Sophonisbonia weer van de boeien der woestijnbewoners had bevrijd, vond het mooie publiek hem nog veel belangwekkender en vroeg zich af of de vermomde prins had geweend omdat zijn booze stiefmoeder hem hier verbannen hield verre van zijn vaderland. Jolifleur die trachtte hem troost te doen vinden in dikbuikige flesschen wijn, en Cydalise, die zich koeler dan ooit tegenover haar zuster toonde, begonnen meer en meer ongerust over hem te worden als zij bemerkten hoe hij er met den dag bleeker en treuriger uit zag, hoe zijne huid doorschijnender werd en zijn weemoedige oogen grooter leeken van koortsigen glans. Nog immer overstelpte hem Jolifleur met goeden raad, toch maar niet begrijpend hoe zijn meester, wanneer zoovele andere meisjes van hem droomden, denken bleef aan de ondankbare die hem openlijk bespote. Cydalise kwam hem opzoeken in zijn eenzaamheid, - hem troostend met goede woorden dat Zerbinette wel weer zou komen... maar zelve weende zij in stilte wanneer zij er aan dacht.

Nog buiten meester Cléophas, die dagelijks meer en meer in Zerbinette's gunst scheen te stijgen, had in de groep jonge flierefluiters die de tooneelspelers omringden, Clitander er één opgemerkt die hem bijzonder onaangenaam was, daar hij meer dan de anderen het jonge meisje achtervolgde met ronkende liefdesverklaringen waar zij heelemaal niet schuw van scheen te zijn. Deze, Chevalier Dorante, verheugde zich inderdaad in het bezit van eene krijgsmanshaftige snor, wier invloed hij onweerstaanbaar achtte op het vrouwelijk geslacht; dien invloed verhoogde hij nog door zijn breeden hoed wiens pluimen stellig het leven moesten gekost hebben aan meer dan eene vogelvlucht, en door ettelijke dozijnen ellen lint op alle mogelijk naden van wambuis en trosbroek aangebracht, die hem van verre zoo wat het uitzicht gaven van eene met volle zeilen opgetuigde oorlogsgalei.

Ridder Dorante zag dan ook op alle zijne mededingers neer met de grootste minachting, benam hen op voorhand reeds allen moed met de eindelooze optelling van al de gravinnen en hertoginnen wier hartje hij doodelijk had gewond. Al eerst verwaardigde hij zich niet den kleinen Clitander de geringste aandacht te schenken. Buiten al zijne voordeelen had in gansch de stad de ridder nog den naam een 'belesprit' te zijn van eersten rang, daar hij de werken van Monsieur de Voiture en Monsieur de Balzac had

gelezen waarin hij eene manier van zich uit te drukken putte die niemand begreep en die hij beweerde het toppunt te zijn van fijnen smaak volgens de groote geesten uit het hotel de Rambouillet.

Ook aanzag Zerbinette het als geen kleinigheid de verovering van een dergelijk personage te hebben gemaakt, zoodat Clitander heelemaal 't plaatsje verloor dat hij nog mocht bekleeden in haar wispelturig hart. Daar de ridder daarbij nog een gunsteling van Vrouw Fortuna was, wier gaven hij ook geenszins spaarde om zich de liefde te verzekeren van het voorwerp zijner vlam, bleek het nog slechts te duidelijker de minderheid van den armen Clitander, die tegenover zooveel voordeelen niets anders te stellen had dan een paar mooie oogen en een reistasch met nog enkel het treurspel van Cyrus in vijf bedrijven.

Nu verlichtte schier iederen avond de roode schijn van toortsen de wit besneeuwde straten, waardoor de ridder zijne aangebeden schoone begeleidde van de schouwburgzaal naar de herberg de Gulden Ster...

Des nacht weerklonk daar voor de vensters, tot groote woede der in hunnen slaap gestoorde burgers, het geluid van vedel en fluit, terwijl van uit zijn draagkoets ridder Dorante, de met rooden neus en versteven vingers toeterende muzikanten, toevloekte luider te spelen mits hij er voor had betaald; dit schreeuwde hij heel luid opdat het voor-

werp dezer serenade dat zich nu natuurlijk aan het venster vertoonde, toch ook hooren zou dat hij het was die de kosten droeg van dit nachtelijk concert.

Ja, de komedianten beleefden een plezierig seizoen dit maal, en ook de goede burgers der stad. Twee onderwerpen maakten dien winter de praatjes gaande van alle praatlustige lieden. Het eerste was de lieve Zerbinette, wie de rijke ridder Dorante op zoo'n schitterende wijze het hof wou maken; het ander de vermomde tooneelspeler die bij alle vrouwen zooveel belangstelling wekte. Maar terwijl de ster dezer eerste beroemdheid nog dagelijks steeg aan den hemel der mannenbewondering, was die van Clitander reeds aan het dalen, daar hij veel te stil en te droomerig was om langen tijd een nieuwsgierigheid te onderhouden die van hem een held maakte naar de mode van den dag.

Integendeel werd hij zelfs nog stiller zoodat de belangstelling verdween bij zijn geestdriftigste bewonderaars. Bij iedere hoofscheid en bij iedere serenade van ridder Dorante vlijmde liefde en ijverzucht bij Clitander pijnlijker door het hart tot hij zooverre kwam den ridder angstig af te spieden, telkens deze weer dringender aanhield bij de kokette, haar biddend eindelijk de vlamme te beantwoorden en zijne liefde te bekroonen, wat de hoogste zijner wenschen was.

Meermaals vereenigde in de groote zaal der Gulden Ster een glanzend feestmaal Dorante's vrienden en kennissen rond den disch, waar op de eereplaats de heldin troonde nevens haar bewonderaar, omringd van Bellegarde en dame Sibylline, Alcydora en broeder Cléophas, den zwartgesnorden d'Ambleteuse, die allen de glazen lustig klinken deden bij lied en spel; terwijl bij deze gelegenheid Larive en Jolifleur des ridders lakeien en Pierotins knechten waren toegevoegd, Jolifleur nog wel in hoedanigheid van keldermeester, welk ambt hem immer in zijn droomen had toegelachen als toppunt van het aardsche geluk. Slechts Cydalise had zich op het feest laten verontschuldigen, om het kamertje op te zoeken, waar zij wel hoopte Clitander te vinden, droefgeestig als hij nu immer was.

Deze echter beloerde ondertusschen, van in den schaduw van een deurportaal aan den overkant der straat, de hel-verlichte vensters der herbergzaal waar de ridder was gezeten aan de zijde van Zerbinette. De snijdende stofsneeuw, die het dunne tooneelpak dat hij nog niet had afgelegd, heelemaal doordrong, doorweekte hem tot op de huid; zijn slapen brandden van heete koorts telkens gezang en glazengerinkel zijn oor bereikte en boven dat alles nog uitklonk de heldere lach van Zerbinette wier schaduw hij soms lieftallig naar ridder Dorante overgeneigd zag.

Zoo stond hij daar ongevoelig voor sneeuw en koude den ganschen nacht door; bij iederen lach, bij iederen klank kromp hij ineen van pijn, en als eindelijk de feestvreugde verminderde, en Clitander voor de herberg de koets met lakeien zag stilhouden waar, als na een bruiloftsmaal, ridder Dorante en de kleine Zerbinette instegen, om met hun beiden in des ridders rijk hotel dit feest voort te zetten, wanneer onder hoefslag en zweepgeklap beiden waren weg gereden in den donkeren nacht, zakte Clitander luid snikkend ineen om eerst veel later weer recht te strompelen, nog immer den naam uitsnikkend van de geliefde Zerbinette.

In 't kleine zolderkamertje van de Gulden Ster, onder de schuine hanebalken waartusschen de spinnen hun web weefden en waaraan allerlei komediantenplunje hing met nog den roestigen degen waarmede hij zoo lange de schakers der schoone Sophonisbonia had op de vlucht gedreven, lag nu ijlend van koorts de jonge vicomte de Saint Ildefonse, reeds sedert zes dagen lang. Wanneer des morgens na het feestmaal de nog niet geheel en gansch ontнуchterde Jolifleur zijn meester was gaan opzoeken, had hij hem gevonden, gansch gekleed te bed, nog in het doorweekte komediantenpak waarmede hij den vorigen avond zijn rol had gespeeld. Hij herinnerde zich niets meer van den vorigen dag: hoe hij de ontrouwe had beloerd, noch hoe hij later zijn kamertje had weten

terug te vinden in dien akeligen nacht. Nu had hij roze visioenen vol purper en goud en droomde zelve de prins te zijn die Zerbinette als bruid medevoerde naar zijn slot.

Bij zoo'n treurig schouwspel had Jolifleur de rest van zijn roes voelen verdwijnen om zijn armen meester op te passen, wel wat onhandig zijne ruwe gebaren verzachtend zoo goed als het ging. Hij ontdeed hem van zijne natte kleeren, stopte hem warm in het bed, hem nog toedekkend met zijn ouden soldatenmantel en was juist bezig lindenthee te schenken, toen Cydalise, reeds ongerust den vorigen avond Clitander niet te hebben gevonden, hem kwam verrassen in zijn druk bedrijf en de verdere verpleging op zich zelve nam.

Nu ontwaakte weer ieders belangstelling in den mooien komediant, zoodat het naar het zolderkamertje der Gulden Ster gansch den dag eene processie was van nieuwsgierigen, die allen den armen lijder wilden troosten. Dat begon met Bellegarde zelf die toch belang in zijn discipel stelde, ging voort met de herbergmeiden en buurvrouwen en eindigde met Alcydora zelve die toch haar ouden wrok vergeten scheen. Tot Cydalise, bang voor zooveel drukte rond haar zieke, er een einde aan stelde met Jolifleur aan den voet van den trap op wacht te zetten opdat geen ongenoode gast hen meer zou komen storen.

Zelfs Zerbinette, toen zij tegen den avond per draagkoets wederkeerde uit Dorantes' hotel, kreeg voor een oogenblik berouw en steeg twee treden te gelijk den trap op, het ruischend atlas-kleed, dat de ridder haar had geschonken, voorzichtig opgeheven om het niet te bevuilen in die zolderhoeken. Juist voor de deur ontmoette zij haar zuster Cydalise, die haar weinig vriendelijk in het aangezicht keek. Een oogenblik nog vreesde Zerbinette iets pijnlijks te moeten hooren, maar hare zuster dacht op den armen Clitander die voort ijlde op zijne sponde en liet haar dus maar zachtjes begaan. Koket boog zij zich over den zieke maar de koortsljder herkende haar niet meer en droomde verder van zijn vaders slot in het welige Touraine, boven de luie Loire, die voortgleed aan des heuvels voet. Zoodat na enkel minuten Zerbinette zich hier verveelde en besloot terug te keeren naar ridder Dorante die reeds op haar wachtte voor eene nieuwe feestpartij.

Na een paar dagen lag zoo de arme Clitander weer van iedereen verlaten, en op het einde der week bleef er aan zijn sponde niemand meer over dan Cydalise en Jolifleur, die nu niet langer behoefde de wacht te houden om de nieuwsgierigen te weeren, beneden aan den trap. In het grijze schemerlicht der zolderkamer zat het meisje nu dagen lang, luisterend naar den ijlenden jonker, die in zijn dromen hare hand omvat hield, haar zijn liefste Zerbinette noemde, en

de fijne vingers zoenend, deze zachtjes aandrukte tegen zijn hart.

Voor een oogenblik dan wilde Cydalise wanen dat het tot haar zelve was dat deze liefkozingen waren gericht; inniger nog boog zij zich over het ziekbed heen en zoende den armen knaap op het koortsige voorhoofd.

Zij verpleegde hem dag en nacht en hoe pijnlijk ook al die liefdesbekenissen voor een andere bestemd haar in de ooren klonken, bleef zij liedvevol aan zijne zijde, legde koelende windsels om zijn brandend voorhoofd, en dekte hem zorgvuldig toe wanneer hij zich had bloot gewoeld.

Vol angst spoedde zij zich wanneer zij haar rol moest vervullen, om toch zoo gauw mogelijk terug te zijn, den zieke dan nog voor den tijd aanbevelende in de zorgen van Jolifleur of van de herbergmeid, hen op het hart drukkend hem geen oogenblik alleen te laten.

De gansche week waakte zij zoo bij hem, onrustiger ieder oogenblik naarmate zij de ziekte erger worden zag, en zijn toestand gevaarlijker ieder uur.

Maar tegen het einde van de week die naar Kerstmis liep, scheen er beterschap te komen in zijn toestand; de koorts verminderde, het ijlen hield op en voor de eerste maal sedert langen tijd schemerde er weer een glimlach op Cydalise's gelaat, dat door het

lange waken bleek en ingevallen was. En de goede Jolifleur kon haar eindelijk overhalen wat rust te nemen na zoo veel slapelooze nachten, waar zij slechts toe besloot na zijne stellige belofte haar trouw te vervangen al dien tijd.

Zoodat op Kerstavond toen de beterschap aanhield, Cydalise minder ongerust de ziekensponde verliet... Dien dag zou Bellegarde voor het eerste de wel wat afgenutte Sophonisbonia vervangen door een splinternieuw stuk: tot opluistering hiervan had hij het hierin voorkomende leger versterkt met nog twee stalknechten uit de Gulden Ster, zoodat men van avond noch Jolifleur noch Cydalise missen kon. Ondertusschen lag de zieke Clitander alleen in zijn zolderkamertje waarin door de enge ruit wat flauw licht viel van den December-dag. Wel had, in den beginne, op Cydalise's aandringen, de herbergmeid zich een paar keeren de moeite gegeven zoo hoog te stijgen om te zien hoe het met den zieke was, doch toen zij bemerkte dat deze te slapen scheen was zij voor goed weergekeerd naar de keuken waar men de pannekoeken begon te bakken voor het komende feest.

Daar lag nu de zieke en scheen te sluimeren tot hij eindelijk ontwaakte uit zijn heete koorts en toen hij de oogen weer opende scheen zijn blik minder strak en keek verwonderd de kamer rond. Over al de dingen begon de avond zijn grijzig webbe te spinnen: zijn weifelend oog dwaalde overal, langs den stoel

waarop in vagen menschenvorm eenige kleederen hingen, langs het kleine tafeltje waarop het wit van flesschen en kommen blonk, langs de zwarte hanebalken waartusschen als 'n groot rond oog dat hem bekeek de klaarte schemerde van het zoldervenster. Daarop vestigde zich strak het oog van den zieke; en de uren gingen voorbij, en van grijs werd het ronde oog blauw en donker blauw, en in de opening verspreidde zich zachtjes een gulden klaarte die onmerkbaar voortschoof en grooter werd: eene groote gouden ster.

Het oog van den koortsljder volgde aandachtig die grooter wordende glanzende vlek tot zij eindelijk heel de kamer vulde met haar gulden licht. Doch nu was het niet langer eene groote ster; het werd een helverlicht paleis met schitterende ramen waaruit muziek klonk en gezang en luide vreugderoepen. Men vierde er de bruiloft van 'n trotsch ridder met de mooie Zerbinette, doch de bruid was bleek en droef, en terwijl de gasten feest vierden was zij weggeslopen om langs het venster uit te zien of Clitander haar kwam verlossen; want de fiere ridder had zijne bruid geschaakt en hield haar gevangen in dit feestvierende slot.

Bij dien wenk aarzelde Clitander niet: zonder zich te kleeden rees hij van zijn ziekenlager op, daalde den trap af, ging de deur voorbij der herbergkeuken waaruit het geluid hem toeklonk der Kerstavond vierende meiden en knechten en opende tas-

tend de achterdeur. Daar lag nu voor hem de donkere Kerstnacht, dicht besneeuwd, met op het dons der vlokken wat roze schijn langs de verlichte vensters. Ginder verre lag het glanzende kasteel waaruit Zerbinette nog immer zijne hulp inriep. Voort ging hij in den donkeren nacht, den moestuin door, het bleekveld over en kwam in het open veld waar de snijdende wind hem scherpen stofsneeuw tegen de naakte beenen joeg.

Tusschen de lantaarnlichten der van de komedie huiswaarts keerende toeschouwers en naar hunne herberg gaande spelers, wien het nimmer in het hoofd kon komen dat een van de hunnen hier ronddwaalde op het open veld, waar de sneeuw alle kloven en grachten had dicht gevaagd, terwijl ginder de helling steil naar beneden glooide met hare ondergesneeuwde wijngaarden. Zware sneeuwwolken schoven over den hemel en wanneer daarachter de glimmende ster verdween stond Clitander even stil, tastend voor zich uit in de duisternis om dan weer verder te gaan in de richting waar hij ze voor het laatst had gezien.

Zijn weg werd moeilijker, en zwaarder zijn gang. Hij liep tegen de boomen en andere hindernissen doch voelde het niet; soms struikelde hij over een boomwortel, over een steenklomp der rotsige heuvelhelling, en viel. Moeilijker iederen keer stond hij op; zijne handen waren gekneusd, van zijn voorhoofd

druppelde een dun straaltje bloed. Nog eenmaal viel hij, trachtte weer recht te komen en viel terug, stond nogmaals op om weer eenige stappen verder te gaan. Daar lag aan den zoom van het veld een volgesneeuwde gracht. Weer viel hij op de donzige spreij neer; nogmaals trachtte hij zich op te richten om voort te gaan naar het glanzende paleis waar Zerbinette hem toewenkte. Hij viel terug: onder zijn handen viel de sneeuwmassa weg van den grachtboord en dekte hem zachtjes toe... daar lachte aan het venster de mooie Zerbinette.

Wanneer Cydalise, wedergekeerd, het ziekenkamertje ledig vond stond zij zoo verwonderd dat de werkelijkheid haar voor een oogenblik ontging: hoe had de zieke, die weken lang met de koorts had gelegen nu plots de kracht gevonden om op te staan, en hoe was men onvoorzichtig genoeg geweest om dit toe te laten vooral nu dat hij, aan de beterhand, nog veel meer zorgen noodig had? Maar toen zij de meid had ondervraagd en deze beweerde dat de zieke nog immer op het zolderkamertje moest liggen waar zij hem rustig slapend had gelaten, veranderde hare verwondering in radeloos angst. Haastig zocht zij Jolifleur die nog bezig was van zijn aangezicht de laatste sporen schoensmeer te wasschen die hem veranderd had in een koning van het Moorenland, en met stijgenden angst begonnen beiden de herberg te

doorzoeken, bijgestaan door een behulpzaam stalknecht die nu voor een oogenblik wel zijne feestvierende makkers had willen verlaten.

Steeds angstiger rees de vraag waar Clitander toch mocht gebleven zijn, tot eindelijk de knecht aan de achterdeur in den sneeuw de sporen ontdekte van een naakten voet. - Cydalise weende niet hoe akelig de waarheid nu ook mocht blijken; zij riep Jolifleur en voorgelicht door den ronden stallantaarn, volgden zij het spoor in den sneeuw. Het licht wierp een dansende roode vlek op het witte kleed, achter hen gingen hunne reusachtige schaduwen verloren in den donkeren nacht.

Zij volgden het spoor door den moestuin, over het bleekveld, dan door de akkers waar het onzekerder en onregelmatiger werd. De tooneelmuiltjes van Cydalise met hun hoogen hak doorweekten in den sneeuw; haar dunne taffetas-kleedje rukte de wind bijna van het lijf, doch even als daar straks Clitander bemerkte zij niets. Hier moest hij gevallen zijn, de half gesmolten sneeuw behield nog den indruk van zijn freele jongenslijf; - hier was hij gestruikeld over een boomwortel en hier over een steen... op het witte sneeuwkleed vlekten enkele druppels bloed; hier was hij weer gevallen en voortgekropen nog eenige stappen verder tot waar het spoor verloren liep in een breede gracht... en daar ondergesneeuwd lag Clitan-

der half naakt, de oogen gesloten met nog op het aangezicht een weerglans van den laatsten lach zijner Zerbinette.

Over het witte sneeuwkleed bewogen hier en daar donkere schaduwen vergezeld van een dansend licht; het waren de burgers die nu ter kerke gingen naar de middernachtmis waarvoor plots de klokken begonnen te zingen over het winterveld. En ter zelfder tijd zongen zij het doodslied van den jongen Clitander van Saint Ildefonse, den kleinen dichter van een treurspel in vijf bedrijven, getrokken uit den Cyrus - roman van Mademoiselle de Scudery.

Eene garouillade van La Camargo.

Eene garouillade van La Camargo.

Weer danste La Camargo eene ‘gargouillade’ in het Opera, en van de duizenden toeschouwers die zich verdrongen in de ruime zaal waarop zwoel de atmosfeer drukte van het overal schitterende kaarsenlicht, van af de vergulde logieën waar hoog-adellijke dames en heeren troonden nevens schatrijke ‘traîtants’ en ‘fermiers généraux’ tot aan de veraf-gelegen diepten van ‘t ‘parterre’ waar een minder publiek rechtstaande opeen gepakt was, van al die duizenden kijkers was er niet één man die niet vol bewondering en verlangen opzag naar de beroemde danseres, was er geene vrouw die haar niet bekeek met een glimpje van afgunst in het hart. Onder de blakende weerkaatsing van ‘t voetlicht dat van avond dubbel vlamde; in de schittering der luchters waarop bij de gelegenheid de kaarsen drievoudig lichtten straalde de kunstnares in volle glorie als godin van den dans, een levend beeld van schoonheid en licht.

Want heden vierde men haar triomf; het was bijna een afscheidsdans dien zij uitvoerde voor allen die haar nogmaals hunne bewondering kwamen betoonen. Terwijl zij over de planken zweefde dacht de kunstnares half weemoedig aan de zoo lang vervlogen jaren toen zij danste in den bloei harer

jeugd. Glansrijker nog dan dien van heden avond waren toen hare triomfen: met den aartsbisschop van Parijs zelve had zij twist gevoerd over het weinig kanonieke onderwerp, hoe lang eigenlijk de jurken eener danseres hoefden te zijn, zoodat de gestreng prelaat in vollen predikstoel der Notre-Dame was uitgevaren tegen de goddelooze kunst dier ontuchtige komedianten; waarop de luitenant van politie, Monsieur d'Hérault, een bijzonder reglement uitvaardigde waar bij de lengte in kwestie behoorlijk werd bepaald.

De danseres had de rechten en vrijheden harer kunst verdedigd tegen de vereenigde geestelijke en wereldlijke macht: de stad verdeeld in gestreng jansenisten en vrijzinnige molinisten die toegaven dat lange jurken den dans belemmerden en de kunst niet tot volle waarde lieten komen. Daar de Camargo zich aan geen politie-reglementen had gestoord, ging zij den weg op dien voor haar reeds andere muit-zieke komedianten gegaan waren. Monsieur d'Hérault deed haar naar den For l'Evêque brengen, het kleine gevang bij de kerk van Saint Germain l'Auxerrois, de Bastille der tooneelspelers die het ongeluk hadden gehad door hun spel of schimpscheuten te mishagen aan een of ander machtig heer, in welk verblijf echter deze discipelen van Momus een niet minder vroolijk leven voerden den de edellieden opgesloten in het gevang van den Faubourg Saint-Antoine.

Maar het werd een echte triomftocht eerst toen de danseres hare kortstondige verblijfplaats verliet: luitenant d'Hérault had gerekend zonder het parijzer publiek dat zijn geliefde kunstenaar niet ontberen kon en dat, zoo men haar niet weder in vrijheid stelde, dreigde de barrikaden op te richten als in den tijd van de 'Ligue' of der 'Fronde' onder Richelieu en Mazarin. Zoodat op het einde de politiemacht wel wijken moest voor een theater - prinses. Juichend was het volk haar komen afhalen aan de gevangenis, had de paarden der koets ontspannen om haar te brengen naar het opera waar zij had gedanst met een jurk wel een ganschen span korter dan voorgeschreven door het gehaatte reglement, waar zij had gedanst voor een even als heden avond begeesterd publiek.

Nu weer danste de Camargo: op wolken tulle en gaas zweefde zij vooruit in het teer-roze licht; het lichaam plooid tot de slanke lijnen eener amfoor; tot een grieksch godinnenbeeld; het was eene bloem die ontloek in den wellustigen zonnestraal, een wind die wuifde over het golvend koren.

La Camargo danste: door het donkere woud dwaalt eene eenzame nimf soms beschenen door het gulden licht der zon; het is het trillen der bladeren, het ruischen van verborgen vlieten, de stap van een sater die behoedzaam sluipt door het riet; en dan de vlucht

door de struiken, de angst der vervolging, het haastig kloppen van een hijgend hart.

La Camargo danste: het was de wellust die geurde uit ieder gebaar, het verlangen dat brandt en de begeerte die zengt; het is een dier dat voortsliuip op fulpen tred, een tijger die zich krimpt en weer rekt en alle spieren spant tot den sprong.

La Camargo danste: duizend oogen volgden iedere beweging; duizend toeschouwers bewonderen, en leven, en verlangen, en hijgen met ieder der gebaren mee; en van al die menschen niet één man die niet brandend van verlangen iedere beweging dier wondere kunstenaars gade slaat, niet ééne vrouw die niet afgunstig haar benijdt.

Ja toch! eene enkele was er die op dat oogenblik geen nijd voelde voor de in volle glorie stralende Camargo; nog wel een onbeduidend figurantje, een heel klein danseresje uit de ‘espaliers’, een nimfje dat in de derde figuur van het ballet slechts heel in den achtergrond een paar passen te maken had om daarna weer onmiddellijk onbemerkt terug te treden in den groep volgelingen die zich bewogen in de schaduw der koningin.

Zoo de kleine Javotte geen tijd vond om de gevierde benijdtend te bewonderen kwam dit doordat zij heelemaal in beslag genomen werd door een andere bezigheid die haar tusschen een paar danspassen in, telkens een blik deed werpen tusschen den derden en

vierden tooneelscherm waar er een vicomte Anthéonor de Lanteyrac met zooveel aandacht den dans der Camargo gade sloeg dat hij er zelfs niet aan dacht de blikken te beantwoorden die hem door het figurantje zoo liefdevol werden toegezonden op vreeze door den ballet-meester te worden beknord of beboet. Zoo zeer boeide hem de kunst der danseres dat al die vlammeende liefdelonken zelfs heelemaal niet werden opgemerkt.

Nochtans was 't het figurantje zelve die met veel aandringen bij ballet-meester en choryphée en tot bij den opera-portier, er in gelukt was haar mooien minnaar deze bevoorrechte plaats te bezorgen hier op het tooneel zelve waar anders slechts de jonge edelen van allereersten rang, ofwel de heel rijke 'partisans' toegelaten werden sedert de hun voorbehouden bankjes langs weerkanten van het tooneel zelve waren afgeschafft.

Want ondanks zijn ronkenden naam was de 'vicomte' slechts een kadet van zeer bescheiden huize die pas enkele weken de zon-beschenen hoogvlakten van zijn Languedoc - daar hoorde hij thuis zooals men gissen kon aan zijn sonoor klinkenden naam - verlaten had om hier te Parijs eer en fortuin te beproeven. Tot nu toe waren hem geen dezer beide godinnen zeer gunstig geweest zoodat hij troost had moeten zoeken in de liefde van de kleine Javotte die hij nu zoo ondankbaar vergat.

Doch vicomte Anthenor behoorde tot dat soort lieden die ongestoord jegens eene vrouw ondankbaar mogen zijn daar zij weten dat hen alles vergeven wordt. Onder de wuivende pluimen van zijn breeden vilt golfd en tot op de schouders krullende bruine lokken rond een frisch blozend gezicht dat er mannelijk uitzag door een krijgshaftig omhoog gestreken snor. Hadde hij onder Louis XIII geleefd, men had hem voor een luitenant der mousquetaires kunnen houden, met zooveel zwier drapeerde hij zijnen mantel over den linker schouder wanneer hij de hand aan het gevest van zijn vademlangen degen sloeg om dezen tegen de reusachtige sporen te doen rinkelen.

Dat hij deze zoo groot droeg, was geenszins om de drift in te toornen van eenig vol-bloed hengst doch om den ronkenden ridders-titel hoog te houden, al bleef de weelde van een rijdier hem heelemaal onbekend. Zelfs scheen tot nu toe dame Fortuna den jongen edelman weinig toe te lachen en zou hij zich in een droeven toestand hebben bevonden ware het voor de kleine Javotte niet eene groote eer en geluk haar kamertje met een zoo mooien jonker te mogen deelen, en zelfs haar sober maal wanneer de nobele vicomte niet was uitgenoodigd bij een of ander prins van den bloede, bij een groot-hertog of ander machtig heerschap, dat niet nalaten kon hem weldra eene gelegenheid te verschaffen zich te verheffen tot eene der hoogste waardigheden van het rijk.

Zoo was hij zelf er ook innig van overtuigd eene groote eer te bewijzen aan het onbeduidende danseresje met dit liefdevol voor hem te laten zorgen: hem van helderwit innen te voorzien, het sijk van zijne met strikken en linten beladen wambuis en trosbroek te laten borstelen, degen en sporen, die zoo'n grooten rol in zijn toilet speelden, blinkend te laten oppoetsen, de pluimen van zijn vilt te laten krullen en ook zijne eigen veroverende snor. - Soms, maar dan zonder dat de vicomte het wist, ging hare liefderijke zorgzaamheid zoo ver dat zij van haar eigen, bij operadanseresjes zoo karig voorhanden spaarpenningen, het een of ander kleedingstuk vernieuwde in de maar sober voorziene garderobe van haar mooien vriend; wat deze haar stellig tiendubbel vergelden zou eens dat hij maar de hooge waardigheid bekleedde die hem toekwam.

In afwachting daarvan dwaalde hij den ganschen dag door de stad, slenterend rond de hotels der nobele heeren, de rijke financiers van het eiland Saint-Louis; maakte uren lang 'anti-chambre' bij de heerschappen die er een gevolg op nahielden en drong met andere sollicitanten door tot in de eetzaal dergenen die open tafel hielden. En wanneer koning Louis le Bien-Aimé niet te Versailles was, of niet in het kasteel van La Muette, of niet bij zijne geliefde dochter Mademoiselle Adelaïde, of niet bij de Marquise de Pompadour, trachtte hij met de schaar hovelingen

door te dringen in het Louvre-paleis om daar het ‘lever’ van den vorst af te wachten. Wat hem tot heden toe nog niet was gelukt waarom dan ook het verwachte hooge ambt altijd op zich wachten deed.

Mademoiselle de Camargo eindigde haren dans en onder het gejubel der menigte, onder de juichkreten van ‘roués en talons rouges’ zweefde zij op den achtergrond van het tooneel; terwijl achter de voorste schermen vier zwaargespiede machinisten zich aan de tegen-gewichten spanden die piepend en knarrend de met in blauwe wolken zwevende Amors beschilderde gordijn deden zakken waarachter de kunstenaars voor het oog der bewonderaars verdween.

Nu het doek gevallen was en het daar juist nog zoo schitterende tooneel in halve duisternis werd gedompeld haastte zij zich weg tusschen de schermen waar nieuwe hulde wachtte, terwijl een ‘duc et pair’ die hare gunsten betaalde in klinkend goud zijne met ringen overladen vingers verwelkomend uitstak en nog daarbij van fierheid eene hooge borst opzette onder zijn met diamanten bezaaid jabot.

Maar zie, het scheen wel dat het dansjurkje wiens lengte vroeger zooveel strijd had gekost nog immer niet voldoende was gekortvleugeld want terwijl zij nog dansende tusschen de schermen zweefde haakte het vast aan vicomte Athenor's reuzenrapier en zoo scheurde de fijne tulle van boven tot beneen.

Javotte slaakte bijna 'n kreet van angst toen zij de onhandigheid van haar minnaar bemerkte. Gansch het danseressen-korps beefde voor het naderende onweer der weinig verdraagzame godin, en de balletmeester schoot reeds toe om dien onbeschofterik aan de deur te werpen, toen de Camargo die zich had omgekeerd om in weinig vleiende bewoordingen dien toeschouwer zijne onhandigheid te doen gevoelen of hem misschien zelfs met eene oorveeg die onbeschaamdheid dieper in het geheugen te prenten, toen zij tot andere gedachten kwam bij het zien van den mooien Anthenor die, op hoofsche manier, trachtte zich te verontschuldigen terwijl hij op overwinnende manier zijn mooie zwarte snor in de hoogte streek.

De woede der Camargo tegenover zoo'n onweerstaanbaar jongeling zakte plots... Integendeel lonkte zij hem vriendelijk toe, hem slechts met den waaier welwillend op de vingers tikkend, luisterend naar het ingewikkeld compliment dat de vicomte ondertusschen had samengebracht en in bloemrijke wendingen zoo omtrent moest beduiden dat de goddelijke danseres er zich geenszins mocht over verwonderen dat zijn zwaard haar den krijg had aangedaan mits zij zelve eerst de vijandelikheden had geopend met door de vuurschichten harer oogen den brand te ontsteken in de versterkte stede van zijn hart.

Nu het door zoo'n mooien jongeling werd uitgebracht vond de danseres dat het compliment niet an-

ders dan ten uiterste geestig kon zijn; en daar eene groote kunstenaars zich immers eene hofhouding vormen moet van fijne geesten vond zij niets beters dan een zoo veelbelovend jongmensch uit te noodigen haar ten spoedigste te komen opzoeken in het keurige hotel dat haar nog onlangs door een bewonderaar geschonken werd.

Het wisselen van zooveel hoofschheden had juist den tijd geduurd om den met bloemen en diamanten beladen hertog toe te laten nader te komen en op een meer praktische manier dan Anthénor, de danseres ook zijne bewondering te betuigen. Nu eerst kwam ook de kleine Javotte, vrij en gelukkig haar minnaar aan het dreigende gevaar te zien ontsnapt meende zij aanstonds met een zoen al haar angst te verjagen. Maar zij had schoon zich naar omhoog te hijschen aan zijn arm, zij had goed zich uitrekken op de punten van haar dansschoentjes, zij kon het niet hoog genoeg brengen om de armen rond zijn hals te slaan en zoo haar wit bepoederd snoetje aan te wrijven tegen zijn kriebelende snor. Ook toonde hij zich geenszins geneigd om, zooals hij anders wel meer deed wanneer hij bijzonder goed geluimd was, het figurantje plots beet te pakken en dan halveling te versmachten in zijn forschen arm.

Gelukkig vond zij reden genoeg om hem te vergeven dat hij minder liefvallig was ditmaal: zooveel menschen verdrongen zich hier op het tooneel, zoo

veel nobele heeren in wier aller aangezicht een edelman als Anthénor de Lanteyrac zich toch niet mocht vernederen te toonen dat hij verliefd was op een simpel figurantje, al had deze nog zoo graag vooral hier in aanwezigheid van al hare gezellinnetjes met haar mooien minnaar gepronkt.

Reeds moest zij zich haasten om heen te gaan, de andere danseresjes hadden hunne nimfen-kleedij afgelegd om zich te spoeden in gezelschap van een dier 'talons rouges' die hier rondzwermden, of om haastiger nog een vriend op te zoeken die hen bescheiden afwachtte in een koetspoort ergens in den omtrek of onder den zuilengang van het opera-gebouw dicht bij de kleine zijdeur langs waar de figuranten en spelers van minderen rang buiten gingen.

Nu men de lichten begon te dooven was Javotte spoedig klaar; in het door een gordijn afgescheiden hoekje, dat de figuranten tot kleedzaal diende verwisselde zij het dansjurkje tegen een bescheiden kleedje van verkleurd zinzolijn met groote lila-bloemen, wierp om de schouders een eveneens bebloemd halsdoek, draaide de dansschoenen zorgvuldig in een doek en haastte zich dan met Anthénor door de ingewikkelde gangen van den schouwburg, langs steile trappen die op ladders geleken, tusschen gapende diepten nevens de zeilen en touwen en hefboomen van het machinerie - werk, haar weg te zoeken.

Op de blauw donkere avondlucht lichtte aan den grooten ingang de rosse toortsen - schijn van fakkeldragers en lakeien, kleurend met oranje gloed de frontons der witte gevels die onder den Zonnekoning waren opgetrokken, en daar nevens een paar nieuwere keurige hotels met teer-gebogen ornamenten in den rokoko-stijl die Madame de Pompadour in de mode begon te brengen.

Uit de hooge sierlijk-lijnende vensters van een dier huizen viel tot op de hobbelige straatkeien de klaarte van helder kaarsenlicht: het was een dier nieuwe inrichtingen waar men een vreemden zwarten drank schonk, den onlangs uit Arabië ingevoerden koffie, van wien herbergiers en wijnverkoopers wisten te vertellen hoe schadelijk hij voor de gezondheid was.

Daar gingen de mode-jonkers van den dag bij eene walmenden kop het laatste nieuws te leden uit de 'Gazette de Hollande' of de 'Mercure de France'; hoe de Grootte Heer gevaarlijk ziek was geworden wat wellicht den op handen zijnden krijg met de Venetiaansche republiek tot het naaste jaar kon doen uitstellen.

Met vluggen stap snelden de dmenschen over de modderige straat, voorzichtig om de witte kousen niet te bespatten of de mooie kleur niet te bevuilen van den rooden hak. Voor de deur wachtte eene lange rei van draagkoetsen; een drager doofde tegen den grond strijkend zijn fakkel zoodat de vonken als eene schit-

terende vlucht sterretjes over de straat werden gevaagd, tot grooten schrik van een groep uiteen stuwende figurantjes wien de wind de gensters juist tegen de kuiten joeg. Andere jonkers gingen naar de verder gelegen koffiehuisen: den beroemden Procope tegenover de Comédie Française of den niet minder bekenden Caveau, op den anderen oever van de Seine gelegen tegenover het Palais-Royal.

Door al die drukte en beweging heen zocht ridder Anthénor voor de klein Javotte een weg; zij voelde zich wel wat ijverzuchtig op de weelde van al de groote tooneelprinsessen die zich een stoet van goud-betreste lakeien konden veroorloven maar troostte te zich al gauw met de gedachte aan haar mooien minnaar, een zoo keurig en galant kavalier dat mademoiselle de Camargo, wier rijtuig nu juist voorgereden kwam, haar dezen voorzeker benijden zou.

Het geestdriftig publiek had de paarden reeds uitgespannen en holde nu juichend voort, zoodat het danseresjes een schuilpaats achter den bornpaal moest zoeken om door de menigte niet te worden omvergeworpen. En zie, juist op het oogenblik dat de stoet hen voorbij snelde hief de beroemde Camargo het roomkleurig en roos - bestikte gordijntje der koets naar omhoog, om haar bewonderaars met een innemend lachje te danken en knikte vriendelijk in hun richting uit, naar de mooie jonkers en hovelingen aan de ramen van het koffiehuis waarvoor Ja-

votte nu stond; en kijk welk een galant en hoofsch gemanierd ridder Anthénor toch was, hij gaf de doorluchtige kunstenaress haar groet weer met sierlijk en breed gebaar, de linkerhand op de borst en de andere wuivend met den breed bepluimden vilt.

Dan gingen beiden voort voorzichtig om bij de duisternis die slechts hier en daar werd verbroken door de aan een over de straat gespannen touw bengelende lantaarns, niet te recht te komen in de goot die zoo breed als een gracht door het midden van den weg liep.

Gelukkig moesten zij niet ver: den Pont Neuf slechts over. De groote brug met hare reuzenbogen was heelemaal verlaten; hoe talrijk in vollen dag de voorbijgangers ook waren, des avonds stond deze plaats in geen goeden reuk, wellicht wegens de beurzensnijders die er niet het minste bezwaar in zagen den uitgeschudde wandelaar eenvoudig in de Seine te gooien. Doch was het nog de herinnering aan de strenge luitenanten van politie, d'Argenson of La Reynie, die lang reeds verdwenen door hun naam alleen nog de fielten in bedwang hield, of was het omdat de brug werkelijk haar kwaden naam niet verdiende, Javotte had nog nimmer eenige vrees gevoeld en dus wel allermint nu dat zij in gezelschap was van een zoo dapper ridder als Anthénor de Lanteyrac.

In het midden der brug waar deze rust op het punt van het eiland der Cité en op het ingedijkte ‘île du passeur aux vaches’ waar 't ruitersstandbeeld pronkt van den goeden Henri IV sloegen beiden af om het eiland op te gaan. Over de hooge puntgevels in rooden baksteen met de witte hoek- en kant-ornamenten uit den tijd van Louis XIII, viel lichtend op de driekanten Dauphine-plaats een teer blauw manelicht, - verzilverd tot het schaliegrauw der daken en zeevend door de naakte boomtakken die binnen kort in den knop ouden staan.

In een hoek van het pleintje was eene taveerne voor ‘sergents-recruteurs’, door de groenige in lood gevatte ruitjes viel rooden kaarseschijs op de rondbollende keien der straat. Tegen de klaarte stak donker af de schaduw van een ‘garde-française’ herkenbaar aan zijn driekanten steek met kokarde en de zwierige snit van zijn kleed. Met de een hand hield hij het glas in de hoogte en in de andere zijn aarden pijp waarmee hij de maat sloeg van het liedje terwijl allen in koor het refrein herhaalden, begeleid van een piepende vioolstem en luide vuist- en pintslagen op den disch:

Dans les gardes-françaises
J'avais un cavalier...

of vroolijker en luchtiger nog het oud bekende refrein van ‘La Marjolaine’:

Qu'est ce qui pase dans la nuit si tard?
 Compagnons de la Marjolaine.
 Qu'est ce qui passe dans la nuit si tard,
 Gai, gai, dessus le quai!

Nog klonken in hunne ooren de laatste woorden van het wijsje wanneer beiden het huis bereikten waar boven onder de hanebalken Javotte's kamertje gelegen was. Verlicht door een dansend kaarsenvlammeken bestegen zij den steilen trap waarbij een oud touw alleen tot leuning diende, terwijl hier en daar een zoldervensterken uitzag op de naakte tuinen achter het Paleis en op den maan-verzilverden Seine stroom.

Sedert dien avond waarop vicomte Anthéonor al was het dan ook nog zoo vluchtig, met de beroemde Camargo had kennis gemaakt, vonden de figuranten en danseresjes uit de 'espaliers' van het opera dat hunne vriendin de kleine Javotte veel minder vroolijk geworden was. Zeker kwam het doordat haar minnaar ze tegenwoordig minder dikwijls wachtte aan het bekende achterdeurtje, zoodat zij minder met haar mooien Anthéonor kon pronken en hare gezellinnetjes niet langer jaloersch maken.

Nochtans had Anthéonor haar daarvoor aanneembare redenen weten uiteen te doen. 't Pastte immers niet voor een afstammeling van zoo hoog adellijk huis als dat der Lanteyracs, zich te vertoonen in gezelschap

van danseresjes van geringen rang; dit kon hem schade veroorzaken in zijne toekomst die, zegde hij, althans men ernstig aan 't voorbereiden was.

Daarom was hij afwezig een groot gedeelte van den dag; dan moest hij het hof maken aan bekende machtige financiers die stellig de verwachte vette plaats of 'bénéfice' moesten bezorgen; of wel aan hooge edellieden, graven en hertogen, oude vrienden van zijn heer vader die hem eene betrekking konden bezorgen in hunne hofhouding en later zouden voorstellen te Versailles.

Dit alles maakte dat hij zich minder verliefd en minder aandachtig kon toonen jegens het figurantje dat zich deze onverschilligheid zeer ter harte trok en meer dan eens met roodbekreten oogen hare plaats innam bij de 'espaliers'. - Wat haar dan regelmatig eene berisping bezorgde vanwege den balletmeester of van de oude danseres Mademoiselle Prévost.

Javotte was stilzwijgend geworden en afgetrokken; niet langer babbelde zij met hare vriendinnetjes over allerlei nieuwsjes van den dag. Zelfs boezemde het haar geen belang niet meer in wanneer men geschiedenissen vertelde over de meesteres: hoe die oude Prévost met rimpelgezicht en stramme trippelbeentjes die de eerste grondbeginselen leerde van de 'pavane' en het 'menuet', vroeger eene beroemde danseres was geweest, even beroemd als nu de Ca-

margo die toen hare leerlinge was; met den tijd had de leerlinge de meesteres heelemaal op den achtergrond gedrongen; die Prévost had rijke minnaars gehad, de dichters van dien tijd hadden haar Terpsichore genoemd wat vroeger bij de heidenen de godin van den dans had beteekend. Wat al kuiperijen had zij in het werk gesteld om haar mededingster uit het Opera te bannen, toen zij gezien had wat groot talent dreigde haar in den schaduw te stellen.

Evenmin luisterde Javotte naar de schandaal-historietjes van den dag, uit den mededingenden schouwburg den Opera-comique waar de oud-pasteibakker meester Favart nu tooneelspeler wou zijn en operateksten wou leveren op den hoop toe; zijne makkers vertelden dat zoo mogelijk zijn spel nog slechter was dan zijne vroegere pasteien, zonder zelfs te gewagen van zijne opera-teksten, al werden deze ook nog zoozeer nagezien en verbeterd door den galanten abbé Voisenon, die daarvoor op de dankbaarheid mocht rekenen van de mooie mevrouw Favart; eene dankbaarheid die stellig den dichter-pasteibakker-echtgenoot minder aan moest staan.

Noch luisterde zij naar de laatste avontuurtjes van Mesdemoiselles Le Duc of Duthé van welk nieuw minnaar dezer laatste parelsnoer mocht komen, of aan hoeveel aanbidders zij de deur van haar slaapsalet had geopend om zich een mooi vierspan appelgrauwe paarden te veroorlooven. Noch praatte zij

mee over dien anderen schouwburg 'la Maison de Molière' waar nu de Clairon het hooge woord voerde sedert zij Mademoiselle Gaussin in de schaduw had gesteld; noch over die oude komediante Mademoiselle Quinault die nu zij begrepen had dat haar tijd van koketteeren toch voorbij was een 'bureau d'esprit' had geopend en die iedereen noemde 'François les Bas-Bleus'.

Al die geruchten en nieuwtjes deden hun omloop in het ballet-korps, tusschen twee 'pirouette's' door, terwijl Mademoiselle Prévost de 'loure' en de 'musette' leerde dansen. Maar de vroeger zoo luidruchtige en praatzieke Javotte was heelemaal veranderd, het scheen zelfs dat de ondeugd der ijverzucht haar niet vreemd was gebleven. Stellig zou 't bij al hare makkertjes den grootsten spotlust hebben gewekt zoo zij hadden moeten weten van wie zoo'n figurant jaloersch durfde zijn: die kleine onbeduidende Javotte! Men raadde het in geen honderd jaar. Van niemand minder dan de aller-eerste, de aller-schitterendste Opera-ster, niemand anders dan de eerste danseres: Mademoiselle Marie-Anne de Cupis de Camargo.

Het dagteekende van voor eenige dagen na den bekenden triomf der danseres, toen deze bij de babbelgrage figuranten het onderwerp van alle gesprekken was en Javotte alles aan haar minnaar had overgebabbeld: hoe men zegde dat de vicomte de Ju-

milhac er in gelukt was in de gunst van La Camargo den baron de Viomesnil op zijde te schuiven, die gevolgd was op Beaumont en op d'Aubigny, die zelve den markies de Croixmare was opgevolgd, die weer als voorgangers had gehad den beroemden hertog Richelieu, en den graaf van Clermont en anderen en anderen nog, die waren opgevolgd aan den graaf van Melun die misschien wel haar eerste minnaar was geweest ofschoon men dit met geen zekerheid kon zeggen. De meeste danseressen zelfs herinnerden zich dit alles niet meer en namen in deze kwestie hun toevlucht tot 't geheugen der oude Prévost. Deze nog immer hare oude ijverzucht niet vergeten, besloot het pleit met te vertellen hoe de graaf van Melun de jonge Camargo had geschaakt uit haar vaders huis; wat daarom geenszins als bewijs kon gelden dat hij de eerste minnaar zou zijn.

Al dat gebabbel van zijn liefje scheen ridder Anthénor weinig te behagen, want ruw had hij doen verstaan dat zij zich veel beter met eigen zaken zou bemoeien in plaats van immer en over iedereen kwaad te spreken. Daarop was hij heengegaan, de deur achter zich toebonzend met zwaren slag, en de kleine figurante jaloersch latend van niemand minder dan de danseres.

Of Javotte daarin zoo heelemaal ongelijk had ware te betwijfelen want nadat de mooie Anthénor woedend de deur van 't zolderkamertje had dichtgeslagen

daalde hij den trap af om de Dauphine-plaats over te gaan, dan den 'Pont-Neuf' over om daarna terwijl hij met de vingers zijn mooien snor omhoog streek, regelrecht naar het keurige, in nieuwen stijl gebouwde hotel waar niemand anders woonde dan Mejuffer de Camargo.

Het was de eerste maal niet dat hij den dorpel betrad van Terpsichore's tempel, die nochtans gesloten bleef voor menig minder gelukkig aanbidder. Eene danseres als Marie-Anne de Cupis de Camargo hield er een gansche hofhouding op na, zooals het betaamde aan eene dame van haar hoogen adel; zij liet niet na bij iedere gelegenheid te herhalen dat haar eigen vader, wijlen de heer Fernand de Cupis de Camargo een geboren grande van Spanje was, wien slechts zijn heelemaal negatieve inkomsten er toe hadden bewogen in dienst te treden van den prins de Ligne te Brussel.

De danseres had de bijeenkomst niet vergeten den avond van haar triomf in het Opera gesteld aan den mooien ridder die zich zoo galant wist te verontschuldigen over eene kleine onbehendigheit waar men geen wrok over kon behouden mits hij zoo'n flink figuur wist te slaan door een mooi gedraaid compliment.

Daar de Camargo als groote kunstenares het zich tot plicht achtte talent en 'bel-esprit' aan te moedigen, had zij ridder Anthénor de Lanteyrac verzocht haar te komen bezoeken. - Wel stellig

wist zij dat hij komen zou want wie ontsnapte er ooit aan den invloed harer donkere gloedvolle oogen? Zij had hem dus afgewacht in het wit en gouden 'boudoir' waar aan de muren haar portret hing geschilderd door Pater, den erfgenaam der kunst van den grooten Watteau; verder hing er een ander door Lancret en in haar salon nog een derde groot doek geschilderd door Carle Van Loo, dat haar voorstelde in groot opera-kostuum.

In afwachting van den ridder speelde zij op de gamba-viool, wat ten volle de schoonheid van haar ronden arm deed uitkomen een wijsje van Rameau of van Philidor, den jongen muzikant die pas in de mode begon te komen. Soms onderbrak zij het spel om voor de groote psyché, waarvan de zwaar gulden omlijsting was gesneden naar een model van Guillaume Coustou, den pas te herhalen voor 'n nieuwe gargouillade waarmee zij hoopte niet minder bijval te behalen dan den vorigen dag, nu dat die lichte zwevende pas heelemaal de oude hofdansen begon te vervangen: de langzame majestatische 'pavane' en het minder statige maar meer gracieuze menuet.

Zoodat toen ridder Anthénor de Lanteyrac werd toegelaten. hij gelegenheid had haar in volle glorie te bewonderen en dus heelemaal niet op het gedacht kon komen dat deze beroemde vrouw reeds den leeftijd begon te naderen die een galant man bestempelen mocht met den nog mooi-klinkenden naam van

rijpere jeugd. Een zoo vurig bewonderaar als ridder Anthéonor merkte daarvan niets, al was zij ook zoo heelemaal frisch niet meer als in den tijd dat de graaf de Melun twee jonge danseressen had geschaakt die met zooveel bijval debuteerden in het Opera, toen nog de ‘Académie royale de danse et de musique’ genoemd.

Want Melun schaakte niet slechts de twintig-jarige Marie-Anne die niet beter vroeg dan te worden opgelicht, doch ook de jongere zuster Sophie die haar niet verlaten wilde en dus ook mee moest.

Over al deze herinneringen van nog niet heelemaal vervlogen roem praatte nu de Camargo met haar bezoeker, zonder nochtans te laten hooren hoe lang die dagen reeds vervlogen waren. Gansch de stad was toen vervuld van haar dans, zoo dat zij den toon aan de mode gaf en de eleganten hunne haren ‘à la Camargo’ droegen; juist zooals er kleederen en schoenen, en linten, en strikken, alles ‘à la Camargo’ waren.

Lichter gleed zij heen over de schaking zelve, zoo lichtjes dat zij daar zelfs heelemaal niet over sprak, al had dit ten minste evenveel ophef gemaakt als haar wonderen dans; wellicht oordeelde zij voor messire Anthéonor dergelijke onderwerpen minder belangwekkend. Zijne heldendaad nochtans was den verliefden Melun bijna duur te staan gekomen want Monsignor Fernand de Cupis de Camargo liep hoog op met zijn

grandezza en de ronkende eer van zijn onbevlekt geslacht.

De hoveling van prins de Ligne zond een smeekbrief aan den volmachtigen minister Kardinaal Fleury, hem verzoekende streng den schaker te straffen die twee minderjarige meisjes opgesloten hield in zijn hotel van de rue de la Culture Saint-Gervais en hem te dwingen de oudste dochter te huwen en een bruidschat aan de jongste te geven. Doch daar de danseres goed bevriend was met den ouden ministerkardinaal nam de geschiedenis een veel minder tragisch einde: zij liet haar vader de traktementen over die zij won in de ‘Académie de danse et de Musique’ wat de woede bedaren deed van den grande van Spanje die rijker was gezegend met nakomelingschap dan met de gaven der fortuin.

Schoon ridder Anthéonor de Lanteyrac al deze geschiedenissen kende - want wie in de gansche stad kon onbekend blijven met de avonturen der operadanseres vooral wanneer hij de minnaar was eener figurante van dezelfde ‘Académie’ - was het niet zonder zekere zelfvoldoening dat hij haar zijne compliment maakte daar daar hij wist dat zij eene vrouw was die veel had bemind en dus zeker mocht zijn van den invloed dien hier hadden uitgeoefend zijne lange bruine lokken, zijn harten-roovende snor en zijn veroverende mousquetaire-manieren.

Allerhoffelijkst wist hij den noodigen tol bewondering te betalen aan die alles overtreffende godin van den dans, maar ook niet minder aan dezer jeugdige schoonheid. Want, zoo deed de vleier opmerken, wijzende op het portret dat door de open salon-deur zichtbaar was, Carle Van Loo wanneer hij dergelijke schoonheid had geschilderd was verre ten achter gebleven bij 't werkelijke model. Geenszins had hij weten weer te geven dien gloed der donkere oogen die schitterden onder het ravenzwarte haar, noch hun wellustigen glans die zelfs de 'mouche assassine' niet noodig had om zooveel harten te ontvlammen, noch had hij weten rond de lippen te leggen dien onweerstaanbaar bekoorlijken lach.

Zooveel hulde moest allergunstigst stemmen eene vrouw voor wie het schoonste deel harer geschiedenis reeds in het verleden lag; al schitterde de ster van haar zinkenden roem weer voor een tijdje aan den opera-trans toch was het de tijd niet meer dat edellieden met getrokken degen elkander de eer betwistten om de danseres naar huis te begeleiden. Noch vervaardigden alle dichters madrigalen ter harer eer, waaronder op de eerste rij dien ondeugenden Arouët die sedert hij zoo beroemd was geworden zich Monsieur de Voltaire noemen deed; noch smeekten haar alle schilders hen als model te willen dienen. Wel was zij nog steeds een glorie van den dag, doch eene nieuwe ster scheen reeds op te rijzen, de jonge Mademoi-

selle Guimard van wie alle muziek- en dansliefhebbers zooveel lof vermeldden.

Ridder Anthénor moest zich wel hoofsch hebben gedragen om zoo in de gunst van Mejuffer de Camargo te staan dat deze beroemde vrouw dagelijks meer belang in zijn gesprek begon te stellen. Zoo zeer dat zij na korten tijd iederen dag den mooien ridder verwachtte telkens met meer ongeduld; en dit gewoonlijk nog wel op een uur dat het bezoek van Monsieur d'Aubigny of eenig ander officieel beschermer weinig te vreezen was.

Slechts de kleine Javotte ergerde zich over die menigvuldige afwezigheden. Wel had zij in den beginne begrepen hoe een hoog-geboren vicomte die zijn weg wil banen zich dikwijls moet begeven naar het eiland Saint Louis, waar vroeger bouwmeester Christophe Marie voor de twee groote aannemers Poultiers en Le Regrattier zooveel rijke financiers-woningen had gebouwd; of andermaal naar den nobelen Faubourg Saint Germain waar, zoo vertelde Anthénor het immers toch, zooveel machtige vrienden woonden zijner familie die dikwijls waren te gast geweest op het hypothetieke slot der Lanteyracs; na eenigen tijd verdween al het vertrouwen der kleine danseres.

Eene tweede maal nog had zij haar minnear geloofd; maar toen hij enkele dagen later voor den derden keer uitging, sloeg Javotte het zinzolijnen manteltje om de schouders en eer nog de ridder gansch

den hoogen trap was afgedaald had zij voorzichtig de deur van het kamertje achter zich gesloten om zachtjes hem te volgen. Zij wist dat men een man niet verder moest vertrouwen dan noodig was; en daarin was zij een echt meisje van het Opera.

Wanneer zij beneden kwam verdween aan het uiteinde der Dauphine-plaats de hooge gestalte van Anthéonor; een paar oogenblikken later zag zij hem weder als hij den Pont-Neuf overstapte en verloor hem van dat oogenblik niet meer uit het oog. Hij ging de brug over, liet ter rechter zijde het bronzen paard en den niet minder beroemden watertoren waar alle liedjeszangers en verzenmakers den omtrek deden weergalmen door hun luid geschreeuw.

Eens deze drukte voorbij had hij recht moeten afslaan, langs den Quai de Gèsvres om zoo het eiland Saint Louis achter de Notre Dame te bereiken; de weg langs de andere Seine-kaai ware korter geweest, maar ridder Anthéonor ging geenszins naar de woning van een beschermer. Aan de Samaritaine sloeg hij integendeel links af door het dwarrelnet kleine steegjes die zich verwarden in de schaduw der zwarte torens van Saint Germain L'Auxerrois. - Javotte had moeite hem hier te volgen; zij zag hem voorbijgaan langs de muren van het kleine gevang de For l'Evêque, hetzelfde waar Mademoiselle de Camargo was opgesloten geweest tijdens haar strijd om den korten jurk; dan ging hij de marktplaats over en sloeg

langs de sombere Louvre-gebouwen de Sint-Honoréstraat in.

De kleine Javotte voelde hoe hij haar bedrogen had, haar hartje kromp ineen maar vlugger nog vervolgde zij haar weg om den ridder niet te verliezen in het drukke gewoel. Zij ging hem achterna de lange Saint-Honoréstraat door zonder zelfs een blik te gunnen aan de uitstallingen van haarkappers en mode-winkels die anders zoo zeer hare aandacht wisten te boeien.

Daarna volgde zij weer door engere straatjes waar zij voorzichtig van den eenen kei op den anderen moest springen om haar hoog-gehakte muiltjes niet te bevuilen. Een galant abbé met kort zwart manteltje en fijn geplooid jabot keurig geschoeid op de mooie zijden kousen, een die stelig veel meer Crébillon-fils dan wel zijn bevier moest lezen en met den neus in den wind langs de huizen sloop om het hof te maken aan de mooie modistjes of verkoopsters die gezellig achter hun toonbank zaten, kreeg Javotte in 't oog en haastte zich al zijne bewonderaarsters in den steek te laten om 't lieve danseresje achterna te zetten. Doch deze wees hem zoo beslist af en vluchtte zoo spoedig weg dat hij niet verder aan kon dringen en even vlug getroost zich weer tot de winkeljuffertjes wendde.

Nog ging zij eenige straten door om te recht te komen in eene mooie wijk met talrijke heldere witte

gevels waarboven de dubbel grijsblauwe schaliedaken den keurigen bouwtrant verrieden van meester Mansard, of soms wat ouder en stijver een hotel gebouwd door Perrault of Philibert Delorme. Hier was zij aan de Porte de Chaillot met keurige kleine hotels gebouwd door rijke machtige heeren voor de theaterprinsesjes of opera-sterren die het voorwerp hunner bewondering uit maakten.

Neen, het figurantje had zich niet vergist: daar wat verder in de wit steenen omlijsting eener rijkgebeeldhouwde deur stond ridder Anthéonor de Lanteyrac voor een sierlijk paviljoen met hooge koepeldaken rijk van kornissen voorzien, en in wiens ronde ‘oeil de boeuf’ de roode gloed schemerde der zinkende zon. Met een hand streek de ridder natuurlijk de snor in de hoogte terwijl hij juist de andere legde op den deurklopper in gedreven koper die een nimf voorstelde, zooals deze in 't groot werden vervaardigd door den beeldhouwer meester Jean Goujon.

Het was als voelde het kleine danseresje zwaar de de slagen weerklinken door haar eigen hart, of liever als ware iedere slag met den klopper een scherpe degenstoot haar toegebracht juist in het hart daar onder het lichtbauwe neusdoekje van fijne tulle. Tegen een deurpaal moest zij aanleunen, de kleine vuistjes drukkend tegen hare borst vast op de gewonde plek; boven haar klapperde de lantaarn piepend aan zijn katrol.

Een waterdrager die voorbij kwam keek medelijdend naar het meisje dat hij dacht plots te zijn ziek geworden; eene ‘fille galante’, die nu den avond zijne grijzende assche in den hemel begon te strooien waarschijnlijk naar het Palais-Royal ging, bleef belangstellend staan, vroeg wat er scheelde, haar voorthelpend en vergezellend terug de Saint-Honoréstraat door tot aan den Pont-Neuf waar Javotte nog slechts enkele stappen verder moest.

Daar, op het kleine kamertje door wiens ronde zoldervensterken men de grillige zwarte lijnen kon volgen der daken en torens van het Paleis, weende Javotte heel heel lang totdat de duisternis begon binnen te dringen en neerhurkte in hoeken en kanten van het vertrek. Eerst later wanneer het donker zoo verder en verder de kamer binnen was geslopen hield zij met weenen op, begrijpend hoe een klein figurantje het recht niet heeft jaloersch te zijn van een mooi ridder die den ronkenden naam droeg van Lanteyrac de hoog-edele familie uit Languedoc en nog veel minder dus van de eerste Operadanseres de Camargo.

Van dien dag af, telkens de ridder zijn minnaresje alleen gelaten had lijk hij dat nu deed iederen achternoen, bleef Javotte eenzaam op haar kamertje, terwijl zij ieder oogenblik over het driekanten Dauphine-plein uitkeek of de ontrouwe nog niet wederkwam.

Onder haar mooie oogen die van het weenen rood werden, teekenden zich de zwarte kringen van het lange waken op den mooien Anthénor.

Soms nog, - doch hoe zelden gebeurde het nu, - wanneer zooals vroeger de vicomte haar vergezeldde tot aan het opera-gebouw, klaarde zij voor een tijdje op en lachte en praatte vroolijk zooals weleer. Doch terwijl zij danste in de espaliers en tusschen de schermen de Camargo vooruitzweefde op het tooneel, om een nieuwe ‘gargouillade’ uit te voeren, of wel haar ouden ballet ‘Les Caractères de la Danse’ die haar eersten triomf was geweest, versomberde plots het gelaat der figurante, die opnieuw terneer geslagen bleef.

Terug op de kleine kamer viel zij dan weenend den vicomte om den hals, vroeg hem of hij haar zeker wel heel zeker lief had en haar wel alleen; waarna zij zonder spreken lange bleef voortsnikken, het hoofdje leunend tegen zijne breede borst. Wat vicomte Anthénor zeer ergerlijk vond: eerstens omdat hij op vroolijkheid was gesteld en dus liever lachende gezichten zag; tweedens omdat in deze houding Javotte hem hinderlijk voorkwam en wellicht met hare tranen het goudborduurzel kon beschadigen van een splinternieuw wambuis waarmee niemand minder dan Mejuffer de Camargo hem had begiftigd.

Zoo was het niet te verwonderen dat hij het nare, droeve zolderkamertje verliet om meer vroolijkheid te zoeken in het mooiere 'boudoir' aan de 'Porte Chaillot' wel te verstaan op de uren dat hij verzekerd was er niet te ontmoeten een heer de Croixmare of de Viomesnil.

Het gezelschap eener groote dame lijk La Camargo was aangenaam en nuttig voor een jong edelman die zijn weg te maken wenscht. Vicomte Anthéonor de Lanteyrac begreep dat het niet paste voor iemand van adellijken huize zich op te houden met onbeduidende figurantjes, vooral wanneer ze daarbij als die kleine Javotte nog immer droefgeestig en vervelend zijn. Nu reeds begon hij te ondervinden welke vruchten het opleverde wanneer men verkeert in hogere klassen der maatschappij. Had de danseres niet gevonden dat een keurige gala-degen met edelgesteenten ingelegd veel beter zou staan dan zoo'n verouderd rapier dat jaren lang had liggen roesten op den zolder van het kasteel van Lanteyrac? Had zij tevens niet gemeend dat zijne verouderde plunje zeer gunstig kon vervangen worden door het rijk - bestikte wambuis dat hij nu droeg? Wist zij hem niet te bewegen soms een of ander bescheiden geschenk aan te nemen: een kostbaar juweel of een welgevulde beurs waarmee hij zich dan maar liever het geschenk verschaffen kon dat hij verkoos.

Naarmate vicomte Anthéonor minder behoefte had aan de kleine diensten van Javotte, begon zijne liefde voor haar ook danig te verminderen, en kon hij haar dus wel verwaarlozen om het hof te maken aan de zooveel nuttiger verovering. De reeds rijpende maar nog immer mooie kunstenaress bereidde buitendien een nieuwen dans, waarvan ridder Anthéonor stellig getuige moest zijn. Zoo woonde hij iederen namiddag de herhaling bij in het wit en gouden boudoir.

Voor de hooge psyché, waarvan de trumeelen geschilderd waren door Boucher beproefde zij den dans die haar een niet geringen bijval bezorgen moest: zij zweefde licht lijk de zwaluw; hare kleine voeten weefden het ingewikkelde net der passen; zij trad vooruit en weer terug, hare armen lijnden zich tot een sierlijke lier, hare heupen rondden zich tot de volle amfoor; haar gansche lichaam was een heerlijke bloem die deinde met den wind, de bloem van wellust wier geur bedwelmend opsteeg uit den wonderen dans.

Vicomte Anthéonor bewonderde die kunst juist zooals men bewonderen moet: genoeg om de ijdelheid te streelen van het voorwerp zijner liefdevlam; niet te veel nochtans opdat zij al de waarde gevoele van karig toegemeten lof. - Want de vicomte kende het vrouwelijk hart en wist hoe zeer een bescheiden aanmerking de liefde prikkelen kan.

Ten volle was dan ook de danseres op haar aanbieder verliefd. Weinig scheelde het zelfs of even als hare kleine mededingster uit de 'espaliers' had zij met het kranige uitzicht van haar minnaar's lange lokken en snor overal willen pronken vooral bij hare zusteren in Terpsichore's kunst, hadde niet eenig opzicht voor meer praktische minnaars lijk Croixmare en Viomesnil haar weerhouden.

Maar dan vond zij dat eene kunstenaars zich niet hoeft te kommeren over het oordeel der menigte, zoodat Marie-Anne de Camargo eindigde te besluiten dat vicomte Anthénor toch wel den triomf van den nieuwen dans zou deelen, niet bedoken achter de schermen lijk den bescheiden minnaar dien men niet erkennen durft zooals dien van een of andere Javotte of Manon, maar in de loge der danseres zelve ten spijte van alle andere minnaars 'traîtants' of 'fermiers généraux' waar zij de brui om gaf.

Terwijl de Camargo alles gereed maakte voor dien triomf, bereidde zich eveneens voor denzelfden avond de passen herhalend die zij moest dansen in den achtergrond, de kleine Javotte op haar zolderkamertje waar sedert langen tijd vicomte Anthénor niet meer verschenen was... Als de groote dag meer en meer naderde ging zij met al de andere danseresjes herhalen in de zalen van het gebouw der 'Académie de Musique' onder de streng proevende blikken van Mademoiselle Prévost die zoo kregelich werd als

ooit bij de gedachte weer eens te moeten medehelpen aan den triomf harer mededingster van weleer.

Doch de kleine Javotte was al te droefgeestig gestemd om er zelfs aan te denken dat zij zelve zou medewerken aan den triomf van haar die den minnaar ontnomen had. Zij deed haar bescheiden plichtje, woonde regelmatig de herhalingen bij om niet beboet te worden en leerde op haar best de passen in den achtergrond die dienen moesten om de volle glorie der eerste danseres te doen uitkomen.

Soms nochtans was zij verstrooid, onachtzaam voor een stond om terloops uit te kijken in de richting der loge van de Camargo of zij langs dien kant niet een manhaftigen stap hoorde en het rinkelen van sporen tegen een gala-degen. Daarna weer deed zij uitermate haar best zoodat toen de groote dag daar was ieder figurantje het zijne zou kunnen bijdragen tot den grooten triomf.

En weer danste in de schitterende verlichte operazaal, de goddelijke Camargo, weer gng gansch de zaal op in bewondering voor de groote kunstenares. Zij zweefde sierlijk en licht, verlokkelijk de zonde, de wellust van haar heerlijk lijf. Rondom haar bewogen de 'espaliers' lijk gratie-volle reien nimfen rond de schitterende godin. Zij volgden ieder harer bewegingen, plooiden open of bogen weer toe, keerden en zwenkten, traden vooruit of naar den achtergrond, en in hun midden lijk de glansrijke Phoebe

te midden van het gesternte straalde de glanzende Camargo.

De zaal barstte los in daverend gejuich; de markiezen met gepoederde pruiken juichten toe, trommelend op den vloer met hun goud-beknopte rottings en trampelden op hunne schoentjes met rooden hak; de fijne 'marquises Célimène en Amarinthe' met breede 'paniers' en hooge kapsels juichten even hard om hunne afgunst te verbergen, wuivend met de waaiers naar de gevierde kunstenaars.

Lachend en stralend verdween deze achter de schermen waar opnieuw gansch een leger bewonderaars en aanbidders haar eere - wacht vormde. Maar boven hen allen uit koper-klaroende de klinkklare stem van markies Anthénor de Lanteyrac - hij had het noodig geacht zijn bescheiden titel van ridder of vicomte tot markies te doen stijgen sedert de danseres hem zoo vrijgevig in staat stelde een hooger titel te handhaven - en scheen er meester te spelen over gansch die groep als ware hij zelf veel meer dan de Camargo de held geweest van dit feest.

Zoo gelukkig voelde zich de danseres aan den arm van haar mooi kavalier dat de voorliefde die zij hem betoonde openlijk alle hoop ontnam aan de overige bewonderaars die anders wellicht elkander luidruchtig de eer hadden betwist de gevierde naar huis te vergezellen. Nu kon er dienaangaande geen twijfel meer bestaan. De Camargo zelve voerde den gelukki-

gen minnaar mede in haar eigen ge-armorieerde koets die voor de groote opera-deur te wachten stond, en de twee verliefden spoedden zich naar 't hotel der Porte Chaillot waar tot laat in den nacht allerlei koetsen en draagstoelen de uitverkorenen brachten, door de meesteres des huizes uitgenoodigd op het feest gegeven ter gelegenheid van dezen grooten triomf.

Terwijl in volle glorie de gevierde het opera verlaten had, hadden in de lage donkere zaal de minder beduidende danseressen en figurantjes zich ontkleed, waaronder ook de kleine Javotte; zij had het licht tullen danseressenkleedje afgelegd om het zinzolijnen manteltje om te slaan en alleen haar kleine zolderkamerken op te zoeken.

Al was zij ook bevreesd op haar korten weg door een dronken 'garde-française' te worden aangesproken, toch haastte zij zich niet: op den hoek van het opera-plein had zij juist het vierspan gekruist der danseres en achter het half weggeschoven gordijntje van roomkleurige zijde meende zij het zelfvoldane gezicht te ontdekken van Anthéonor, bezig als hij was met breede gebaren eene verduidelijkende beschrijving zijner liefdevlam te geven.

Met de nieuwe maan scheen weer voor een tijdje de strenge winter teruggekeerd: door de avondstraat blies een scherpe oosterwind die door 't helder manelicht beschenen straten wit had berijpt en strak-gevrozen vliesjes over de waterplassen gespan-

nen had. Javotte volgde den korten weg langs de schaduw van hooge gevels en puntdaken uit het oude gedeelte der stad, de brug en het Dauphine-plein over waar in de herberg van den hoek - zij herinnerde het zich nog duidelijk - een garde-française lustig het liedje van 'la Marjolaine' zong dienzelfden ongeluks-avond waarop de ontrouwe Anthénor voor het eerst Mejuffer de Camargo zien dansen had.

Op haar zolderkamertje - een hoorn van de heldere maan drong door het ronde dakvenster langswaar men wit en zwart belicht zag de daken en huizenruggen - ontstak Javotte en eindje kaars dat dansende schaduwen deed bewegen op den muur: eene lange gestalte spookte in den hoek waar nevens danseresses-jurkses als 'n laatste herinnering was opgehangen de mantel en de breed bepluimde vilt van den ridder nevens zijn nutteloos geworden rapier. - Dan schoof het figurant je zorgvuldig den grendel dicht; even zorgvuldig stopte zij de reten van deur en venster wellicht om den kouden adem buiten te houden van den scherpen wind.

Dezen morgen was zij houtskolen gaan halen beneden bij den 'charbonnier'; zoo laat nog ontstak zij het kleine komfoor en vulde het heelemaal tot den rand. En daar 't benauwend werd in de kleine kamer wilde zij zich nog eens mooi maken: zij deed het wit tullen dansrokje weer aan, wond om hare schouders den langen sluier van gepailetteerd gaas, stak in de

haren eene kanten roos, deed poeder op het gelaat en roodsel op de bleeke lippen, zonder 'la mouche assassine' te vergeten aan den hoek van 't oog, en voor het kleine spiegeltje aan den wand danste zij zoo voor zich zelve nog eenmaal den dans dien zij daar straks had uitgevoerd in de 'espaliers' van het opera.

Voor het hotel aan de 'porte Chaillot' bleven de late voorbijgangers stil staan op straat om te kijken naar de talrijke feestvierende gasten die zich aan de hel verlichte vensters vertoonden, terwijl golvingen muziek met liederen en juichkreten vermengd tot daar buiten stroomden. Tegen de gordijnen teekenden zich donker af de schaduwen met in de hoogte geheven bekers ter eere der gastvrouw die aan het hoofdeind der tafel troonde met haren gelukkigen minnaar aan de zijde.

Een hofdichter las verzen voor ter eere der moderne Terpsichore en het epithalaam dat hij gedicht had voor het benijdenswaardige paar; een 'abbé' vertelde het weinig stichtend mythologisch verzinsel over deze feesten dat zou verschijnen in den 'Mercure Galant'. Onder zooveel bijval, op ieders aandringen, maar vooral op het zeer uitdrukkelijk verzoek van markies Anthéonor, herhaalde onder de schittering der bronzen luchters de Camargo nogmaals den dans die haar weer zooveel triomf had bezorgd. Daarop steeg de geestdrift zonder einde: bekers gingen in de hoogte, ridders en abbés en markiezen juichten om

het luidst onder aanvoering van Anthénor; - men strooide de kunstenaars de bloemen en de rozen die in fijn geslepen kristallen vazen de tafel tooiden of in slanke festoenen langs de wanden hingen.

En zoo dansten om wille van den mooien markies de Lanteyrac, op hetzelfde oogenblik in haar eenzaam zolderkamerken de kleine figurante Javotte, en in haar keurig hotel van de Porte Chaillot, de beroemde kunstenaars Marie-Anne de Cupis de Camargo.

De profetie van Jacques Cazotte.

De profetie van Jacques Cazotte.

Les feuilles tombent tôt cette année...
(Lodewijk XVI op 5 Oct. 1789.)

Door de zware blauw-zijden gordijnen van het salon der mooie Fanny de Beauharnais drong slechts heel gedempt het laatste geluid dat weerklonk op de nachtelijke straat. Reeds moest het heel laat geworden zijn want sedert lang hadden de gasten de eetzaal verlaten om naar het salon te gaan. Daar had mij heer Restif de la Bretonne een hoofdstuk voorgelezen uit zijn roman: 'Monsieur Nicolas'; lang en heftig had men over dit vreemde werk gepraat tot eindelijk het gesprek op een ander onderwerp was afgedwaald.

Het was het oogenblik van na den maaltijd waarop geprikkelder stemming te heerschen begint: onder het fijne poeder kleurden de gelaten met lichten blos, de oogen schitterden, een glimlach speelde rond menige lip, de geest was verfijnd en verscherpt, aardigheden en geestige zetten perelden op den mondhoek als in de fijn geslepen glazen de champagne-wijn.

Ondanks de hoffelijke beleefdheid die hier heerschte, broeide en giste het in de luwe atmosfeer; de stemmen klonken zoo luid en hartstochtelijk dat meer

dan eens de heeren zich dienden te herinneren dat zij zich bevonden in het salon van mevrouw de Beauharnais, en niet in een politieke klub of zelfs in een koffiehuis. Dit was niet meer de vroolijke luchtige toon der salon-gesprekken onder Louis XV, niet meer de geestige paradoks of het ondeugend nieuwtje; het galante verhaal en het verliefde vers waren verdrongen door zware ernstige theorieën over wijsbegeerte of politiek.

Een encyklopedist verkondigde met innemenden lach een leer die de haren had doen ten berge rijzen van een nochtans weinig preutsche dame uit den Régence tijd: men sprak over eene omwenteling die alle bestaande instellingen omver werpen, heel de maatschappelijke orde veranderen zou; men sprak luider en driftiger dan een goede toon wel had toegelaten.

Want het was een erg gemengd gezelschap dat de kreoolsche gastvrouw rond zich had weten te scharen; beroemde mannen van alle gezindheden kwamen hier, aangelokt door de liefalligheid der mooie dame.

Geen andere gastvrouw, hoeveel moeite zij zich ook gaf om een schitterend gezelschap in hare salons te verzamelen, mocht er zich over verheugen zooveel beroemdheden, zooveel doorluchtige geesten bijeen te brengen. Zonder zelfs te rekenen de mindere salons lijk die van een mevrouw d'Auberval, of d'Aligre, of

d'Astorg, of van de markiezin de Sauval, van mevrouw de Signy, de Symiane of de Broglie, - allen nochtans van hoogen adel - was ook het gezelschap van mevrouw Vauban en van mevrouw d'Angivilliers van veel minder belang.

Noch mevrouw Necker - van wier echtgenoot men verwachtte dat hij het rijk in deze moeilijke omstandigheden redden zou - had een salon dat bij dat der Beauharnais kon vergeleken worden; dat was het salon der ekonomisten door wie het boek van den heer des huizes 'des Impôts' druk besproken werd; niemand minder dan de geleerde Condorcet, dan de onbescheiden Grimm wiens Journal zooveel opgang maakte, dan de wellustige dichter Parny, bezochten dezen kring in wiens midden ook nog de dochter des huizes zelve schitterde, die later zou beroemd worden onder den naam van haar echtgenoot: madame de Staël.

Noch het hoog aristokratische salon van den prins de Lambescq, noch de avonden van Madame de Montoissieux of van den maarschalk Duras, van mevrouw de Créqui, de gravin de Seignelay; noch zelfs het vroolijke drukke gezelschap van de markiezin de Chambonas waar men den geestigen Rivarol ontmoette met zijn vrienden Champcenez en Suleau die later de 'Actes des Apôtres' zouden opstellen, het blad dat zoo geestig het oude regiem tegen de omwenteling zou verdedigen.

Noch het salon van de ‘geleerde mevrouw’ van madame de Genlis, dat bijna gelden kon als eene voorkamer van het Palais-Royal en waar men dan ook al de vrienden aantrof van den lateren Philippe Egalité: Choderlos de Laclos, schrijver van 't verderfelijk boek ‘Les liaisons dangereuses’; Louvet de Coupvray, schepper van den zedeloozen Faublas; en daarop afstekend Bernardin de Saint Pierre, schrijver van den teederen ‘Paul en Virginie’; verder trof men daar nog aan een onbekend maar talentvol jong advokaat zonder processen: Camille Desmoulins.

Noch in dat van mevrouw Helvetius te Auteuil, waar de oude groep der nog levende encyklopedisten kwam: Volnay, Cabanis, de abbé Syjès. Noch in dat van mevrouw Pancoucke, echtgenoot van den uitgever, en waar men dus vooral letterkundigen vond, zooals Marmontel, Sedaine, La Harpe, Fontanes, Arnaud Baculard, Garat en Barère - welke twee laatsten in de Konventie een koning zouden ter dood veroordeelen. Noch evenmin in het salon van Julie Talma waar men vooral dichters en kunstenaars trof: Ducis, André Ohenier, de schilderes Vigée-Lebrun, den chemikus Lavoisier, den lateren girondijn Roland.

Geen van al die gastvrouwen was er in geslaagd een gezelschap te vereenigen zoo schitterend als datgene welk zich op de Vrijdagen van mevrouw de Beauharnais verdrong; haar salon had den roem en de bezoekers geërfd van de oudere ‘bureaux d'es-

prit' van maman Geoffrin en van mademoiselle de Lespinasse. De door de dames zoozeer geprezen galante dichter Dorat had in het salon der Beauharnais verkeerd met Collé, Pezay en Collardeau; de Crébillons vader en zoon, de abbé Mably en zelfs Buffon waren daar geweest.

Geleerden en letterkundigen elders door den stijven toon eener mevrouw Necker afgeschrikt, voelden zich hier beter gestemd door de aanvalligheid der mooie kreoolsche die zelfs de helden uit andere salons ook onder hare gasten telde. Zoo vond men er nu de twee schitterende 'causeurs' Chamfort en Rivarol, twee gelijke krachten en doods vijanden tevens; ieder van hen de fijnste geest van gansch Parijs, had hij in den andere geen mededinger gevonden. Ook trof men er aan de reeds genoemden: Condorcet, La Harpe, van wien men vertelde dat Voltaire hem als zijn opvolger had aangeduid; den geneesheer der koningin, Vicy d'Azyr, den bekenden sterrekundige Sylvain Bailly, den dichter Roucher, wiens mooi poëem over de seizoenen zoo algemeen bewonderd werd.

Somber afstekend op zoo'n glanzenden kring - de gastvrouw keek minder naar den stand harer bezoekers dan naar hun geest - vond men er ook twee bescheiden personen, eenvoudig in grijs-bruin pak gekleed. weinig pratend als voelden zij zich hier eenigszins misplaatst: de een was de vruchtbare romanschrijver Restif de la Bretonne, die zoo straks een

hoofdstuk uit zijn werk had voorgelezen; de andere op wiens plompe vierkante schoenen nog het slijk kleefde der straat was Sebastien Mercier, schrijver van de zoo zeer opgemerkte ‘Tableaux de Paris’. - Verder waren er nog talrijke anderen, vrouwen zoowel als mannen: de fijne mevrouw de Grammont, zuster van den oud-minister Choiseul, en van wien men vertelde dat zij zoo goddeloos als een encyklopediste was; mijnheer de Malesherbes, mijnheer de Nicolaï en nog meer.

Zeer laat in den nacht was het geworden; het gesprek daar straks nog zoo levend begon ietwat te kwijnen, Als afleiding had Chamfort een paar zijner ondeugende vertellingen voorgelezen die de dames slechts aanhooren durfden het gelaat verborgen achter door Greuze en Fragonard beschilderde waaiers telkens het verhaaltje wat al te ver gewaagd leek. Daarna was het gesprek weer opgesprankeld als een knetterend vuurwerk, schoten de fijne zinnen als vuurpijlen omhoog, barsten de woordspelingen los als raketten, telkenmale begeleid door een verdoofd lachen in ieder pratend groepje dat zich had gevormd; dan verminderde het, lichtte nog even op in een afgezonderden hoek, om eindelijk zachtjes weg te sterven.

Maar nu het uur vorderde en over het gezelschap zich de loomheid van den laten nacht verspreidde, werd het weer ernstiger: men had het over de pas verschenen boeken, over de laatste uitvinding der ge-

broeders Mongolfière die de natuurwetten overwonnen hadden en 't waagden in de hemelen op te stijgen, over de Amerikaansche republiek en mijnheer Lafayette die de opstandige burgers geholpen had de vrijheid te veroveren.

Zoo was het gesprek terug op het brandende vraagpunt geraakt, op de onvermijdelijke omwenteling die ook hier uitbreken zou, die alle misstanden zou doen verdwijnen en een nieuwe staat oprichten in navolging der strenge republieken van Grieken en Romeinen. Deed niet alles voorzien hoe het bestaande spoedig baan zou ruimen voor een nieuwe regeling. Had de spot van Voltaire niet reeds de oude goden onttroond, en hadden Rousseau, Diderot en D'Alembert niet verder de omwenteling in de geesten der menschen voortgezet.

Hoog werd de naam geroemd van alle Encyklopedisten die 't menschedom van dweepzucht en duisternis hadden bevrijd. Zooals hun geslacht de omwenteling in de geesten had gebracht, zoo zou het volgende die omwenteling voortzetten op staatkundig terrein, de nieuwe orde scheppen waar Rede en Wijsbegeerte zouden heerschen in plaats van verouderde begrippen vol willekeur en tyrannie; een staat vol eendracht en tevredenheid van algemeene liefde en verdraagzaamheid.

De geestdrift voor zoo'n heerlijk toekomstbeeld vervulde het gezelschap: men sprak over de heer-

schende misnoegdheid, over het schoone voorbeeld dat de nieuwe wereld aan het oude vasteland had gegeven; uit ganscher harte riep men de omwenteling die ook hier deze nieuwe orde van dingen instellen moest; men sprak over den tijd die er tot dan vervliegen moest. Enkelen achtten dat er nog eeuwen verlopen zouden eer zoo'n heilstaat kon ontstaan; anderen meenden hem heelemaal onmogelijk, doch verreweg de meesten verwachten die omwenteling binnen enkele jaren reeds. De oudsten betreurden het dien toestand niet meer te zullen beleven; de jongeren verwachtten hoopvol dat zij zelf het hunne tot die omkeering zouden bijdragen.

En monsieur de Chamfort hief vervoerd zijn glas in de hoogte om te drinken op de omwenteling die de maatschappij der toekomst brengen moest, dat heerlijk rijk van de rede en van het licht.

Slechts een ouderling, een weinig afgezonderd in een hoek gezeten, bleef koel bij al die geestdrift en leek vreemd aan het gesprek dat zoo'n algemeene belangstelling vond. Hij was een mooie grijsaard wiens lange lokken langs de schouders golfd; zijn groote blauwe oogen die ondanks den ouderdom wonderhel waren gebleven, staarden droomend over het gezelschap zonder iemand te zien.

- En gij, mijnheer Cazotte, wendde met een licht zweempje van spot in de stem, Condorcet zich tot den ouderling, wiens verstrooidheid hij had opgemerkt,

gij wien men beweert een weinig tovenaard of profeet te zijn, kunt gij nu de toekomst voorspellen en zeggen of ons geslacht die omwenteling nog beleven zal, of één van ons hier aanwezig dat rijk der toekomst zal zien?

Bij die luid gestelde vraag vestigde plots de algemeen aandacht zich op den aangesproken man; eene beweging van nieuwsgierigheid was ontstaan bij het hooren van dien naam Jacques Cazotte over wien zoo'n vreemde geruchten liepen als zou hij tot die geheimzinnige sekte der 'Illuminés' behooren, welke beweerden de hermetische wetenschappen te hebben overgeërfd van middeleeuwsche roze - kruisridders en tempeliers. Anderen wisten dat hij een der laatste leerlingen was van Mesmer en Cagliostro en van den vreemden graaf Saint Germain; dat hij bekend was geweest met de geheime leer ontvangen van Martinez de Paschalis en van Jacob Boehm.

Uit zijne mijmering gewekt hief de grijsaard het hoofd op om zijn rustigen blik te laten dwalen over heel het gezelschap, zoodat op menige lip de spotlach verstierf die er den zonderlingen droomer gold; een oogenblik dacht de oude man na alvorens te antwoorden:

- Stellig zal zij komen, de groote omwenteling die gij allen verwacht en veel vroeger dan menigeen denkt en zelfs dan hem lief zal zijn... het rijk van rede en van verdraagzaamheid...

Men keek een weinig vreemd op bij deze uitwijkende verzekering, doch Chamfort hernam spottend:

- Oh, mijnheer Cazotte, men hoeft geen groot profeet te zijn om dergelijke waarheden te voorspellen; wij allen weten dat er een omwenteling komen moet, dat zij reeds een aanvang nam in den menschelijken geest, doch kunt gij ook voorspellen wie van ons zoo gelukkig zal zijn die dagen te beleven, wie er dan eene rol zal spelen en helpen zal dat toekomstrijk op te bouwen?

Een voor een, lang en nadrukkelijk, als wilde hij ieder gelaat in zijn geheugen prenten, bekeek Cazotte de aanwezigen, en onder den doordringenden blik van die groote heldere oogen voelde menigeen zich onrustig gestemd:

- Die onwenteling nadert veel rasscher dan men denken kan, want wij allen, zooveel wij hier aanwezig zijn, zullen die dagen van rede en verdraagzaamheid nog kennen leeren; maar wee ons dan dat wij zoo lang hebben geleefd!

- Zie zoo, dat is reeds beter, mijnheer de profeet, hernam weer Condorcet; zelden hoorden wij een orakel dat op zoo duidelijke wijze zijn waarheden wist te verkondigen, want zelfs de uitspraken van Delphi bleven gewoonlijk duister en vaag... Maar mag ik nu ook weten wat er verder met mij gebeuren zal gedurende de omwenteling die gij, de eenige van ons allen, zoo somber schijnt in te zien?

Een korte stilte viel in, nu iedereen's aandacht zich had gevestigd op den man die antwoordde:

- Wel zeker, mijnheer Condorcet, gij zult vallen als een der slachtoffers van de omwenteling waar gij zoo zeer naar hebt verlangd; gij zult sterven binnen de enge muren van een gevang kruipend over den grond na den langen nacht te zijn gefolterd door het vergift dat gij als eene welkome dood, in dit vooruitzicht steeds bij u zult dragen om desnoods te ontsnappen aan het schavot.

Het was als gleeed er een donkere wolk over het gezelschap dat door deze ongepaste aardigheid uit zijn luchtig gesprek was opgeschrikt. Nog wist men niet of de grijsaard die daar zoo bedaard bleef zitten, slechts een spotter was dan wel of zijn profetie ernstig werd bedoeld; slechts den doordringenden blik voelde ieder gast onaangnaam op zich rusten. De prettige stemming was verbroken; alle andere gesprekken hadden opgehouden, iedereen had zich belangstellend tot den spreker bewend die het middenpunt van gansch het gezelschap geworden was.

- Ach, mijnheer Cazotte, spotte Chamfort, terwijl hij een korreltje tabak wegknipte van het goudgalon zijner mouw en de snuifdoos weergaf aan zijn geboor Sylvain Bailly, ziehier nu een sprookje dat veel minder vermakelijk is dan uw 'Diable Amoureux', al schijnt het wel dat de overgebleven leerlingen van Cagliostro dat dingetje als ernstig hebben aanzien...

Doch wat heeft deze griezelige voorspelling te maken met de omwenteling die ons een toekomst-rijk moet brengen waarvan gij heelemaal geen voorstander schijnt te zijn.

- Neen! stellig. Niet zooals gij allen verlang ook ik naar dat rijk van wijsbegeerte waar men, juist in naam van vrijheid en verdraagzaamheid zooveel gruwelijke dingen zal plegen, wanneer men tempels zal wijden aan de godin der Rede...

- In dien tempel ten minste schijnt gij geen prieste te zullen worden, merkte Chamfort droogjes op, en met deze aardigheid lichtte weer een glimlach op menigen mond.

- Neen, mijnheer de Chamfort, ik niet doch wel gij zult er priester zijn; gij zult daarom niet ontsnappen aan het lot dat u allen wacht. Ook gij zult zelfmoord plegen om te ontsnappen aan het gevang; en daar een paar kogels u nog niet spoedig genoeg de dood zullen brengen, zult gij met het scheermes u de anderen doorkerven om uw einde te vinden.

- Wat al gruwelijke dingen wij nog hooren moeten, zoo mengde Vicq d'Azyr zich in het gesprek. Gelukkig dat de droomen van 'illuminés', zooals onze goede vriend Cazotte, maar zelden tot werkelijkheid worden.

- Ook gij, heer dokter, wendde zich tot hem de onverbiddelijke profeet, zult een geweldige dood sterven. Zelf zult gij u de aderen niet openen, een vriend

zal u dien laatsten dienst bewijzen. Gij, mijnheer Sylvain Bailly die ongeloovig het hoofd schudt, zult sterven op het schavot; gij ook zult vallen als een slachtoffer van dien tijd; gij, mijnheer de Nicolaï op het schavot... mijnheer de Malesherbes... op het schavot.

De spotlust verdween bij ieder aanwezige als zijn naam door den ouden man werd genoemd. Sprakeloos staarden de gasten elkander aan met een heel bleek lachje dat trachten moest de innerlijke onrust te verbergen. De jonge dichter Roucher wilde nog met een aardigheidje een luchtiger stemming wekken.

- Men zou zeggen dat de profeet het vooral op onze akademie-leden gemunt heeft: Condorcet, Chamfort, Vicq d'Azyr, Bailly, Malesherbes... allen echte beroemdheden uit Richelieu's huis! en ons, gewone stervelingen, is ons eender lot beschoren?

- Gij ook, waarde dichter, zult sterven op het schavot en met u nog een ander dichter wiens werk, schoon nu nog onbekend, u beiden overleven zal.

Roucher zweeg, en nu drukte de stilte loodzwaar op allen. Nog meer drukkend werd de zware atmosfeer door de hoogbrandende kaarsen die men vergeten had te snuiten en wier flikkerend licht nu vreemde schemer-spelingen wierp op de gepoederde gezichten.

De gastvrouw Fanny de Beauharnais voelde zich ontstemd tegen den vreugde - stoorder wiens onwelkome voorspellingen dit onaangename gevoel had-

den gewekt; vruchteloos trachtte zij, de pijnlijke stilte verbrekend, het gesprek op een ander terrein te brengen; hare vriendin, mevrouw de Grammont, kwam haar ter hulp en vergoelijkte met een glimlach:

- Uwe geestigheid, mijnheer Cazotte, heeft nu lang genoeg geduurd. Zeker voorspelt gij ons een inval van Barbaren, Turken of Mongolen. Hoe zouden anders zoovele griezelige dingen mogelijk zijn?

- Daartoe zouden er wel mirakelen moeten gebeuren en aan mirakelen gelooven wij niet meer, ondersteunde een vriend, de jonge schrijver La Harpe, ongeloovige spotter en groot bewonderaar van Voltaire, wiens leerling hij was.

- Neen, heeren, dat alles is geen spot, alles zal in werkelijkheid geschieden; zelfs zullen er mirakelen gebeuren want de ongeloovige en goddelooze La Harpe zal dan christen geworden zijn.

Het onwaarschijnlijke dezer laatste voorspelling verlichtte eenigszins de drukkende stemming en mevrouw de Grammont ging voort:

- Zoo, nu worden wij toch wat vroolijker; de heer Cazotte had ons allen nog den angst op het lijf gejaagd. Maar ik weet dat hij een hoffelijk man is, en de dames meer dan de heeren verschoonen zal. Ons wil hij geene griezeling dingen meer voorspellen.

Die woorden werden schertsend gezegd, doch eene onzekerheid in de stem verried den angst dien zij niet te verbergen vermochten. Lang zweeg weer Jacques Cazotte; een flikkerende kaars wierp een rozigen schijn op de bleeke wang.

- Vermits gij het verlangt wil ik ook u het lot voorspellen, mevrouw; gij eveneens zult sterven op het schavot - hoe onheusch eene dergelijke profetie voor een mooie dame ook schijnen moge.

Stellig, ditmaal ging hij te ver; dergelijke aardigheden werden ongepast en men had het den ouden man zeker doen opmerken, ware de indruk door zijne woorden teweeg gebracht, niet zoo groot geweest.

Toch wilde mevrouw de Grammont nog tegenwerken, al klonk hare stem ook onzeker en al kon men merken hoe zij was bleek geworden onder de wolk poeder die haar gelaat bedekte; eene laatste maal wilde zij de meesteres des huizes ter hulp komen om de gezelligheid te redden van deze samenkomst die heelemaal dreigde bedorven te worden door een bijgeloovig ouderling.

- Wat een onheusch profeet die ook de dames het schavot voorspelt, glimlachte zij ofschoon heel bleekjes; zelfs geen medelijden met ons zwakke geslacht. ik wed dat hij mij zelfs geen biechtvader zal laten... En dit was wel een zeer onbehoorlijke scherts want iedereen wist dat mevrouw de Grammont eene vrij-

denkster was, even als La Harpe eene bewonderaarster van Voltaire en de Encyklopedisten.

- Neen, mevrouw, u zal zelfs geen biechtvader worden toegestaan, evenmin als aan zooveel aanderen die u zullen voorgegaan zijn en nog zullen volgen. Den laatste wien een biechtvader zal worden toegestaan is niemand anders dan Louis XVI, koning van Frankrijk.

Allen keken op, staarden elkander aan, sprakeloos en ontroerd... Iets vreemds en beangstigds zweefde door de zaal; het was alsof de geest des doods hen allen beroerde met onzichtbare vlerk. Meer dan eens had men wel voorspellingen gehoord doch nooit met een dergelijke nauwkeurigheid, zoo stellig bevestigend ieder feit. Slechts de profeet zat daar kalm, afwezig schier. - De grijsaard zat onbewogen, lijk iemand die slechts verhaalt wat hij ziet, het vreeselijk tafereel schildert dat zich voor zijne oogen ontrolt.

In de stilte die gevallen was hoorde men slechts het knetteren der hoog-brandende kaarsen in de gulden luchters en het luide tikken der saksische penduul. Plots, daarboven uit, klonk, lijk het trillen van van een kristallen beker in de duisternis, eene heel freele stem die te vragen waagde wat geen ander te vragen dierf:

- En de koning dan... zal ook die...
- Hij ook zal sterven op het schavot...

Nu rezen de vragen heftig en dringend afgedwongen door den niet te overkomen angst die zich van allen had meester gemaakt... Vele bezoekers waren rechtgestaan en verdrongen zich rond den grijsaard die zwijsend in de toekomst staren bleef. De vragen klonken luid en ongeduldig, zonder nog den spottenden toon waaronder men eerst gepoogd had de innerlijke ontroering te verbergen: de koning zou sterven op het schavot... en de koningin, en mevrouw Elisabeth... op het schavot... allen op het schavot...

Dof klonk telkens het onverbiddelijk antwoord, lijk reeds den weerklink van den gevallen slag.

Weer viel de stilte; zij die hun lot kenden bleven neergedrukt onder den angst dien een voorgewend ongelooft niet meer kon verbergen; de anderen waagden het niet den profeet te ondervragen uit vrees dat hen ook het wreed antwoord treffen zou.

Nogmaals verhief zich dezelfde zilverklare kinderstemme van daar straks:

- En gij zelve, mijnheer Cazotte, welk zal uw lot zijn in die verschrikkelijke tijden die gij ons voorspelt?

Een oogenblik slechts aarzelde de ziener; heel helder keek hij voor zich uit, en eene onzegbare rust lichtte in zijn oogen, terwijl hij, de witte lokken van van zijn voorhoofd wegstrijkend, vervolgde:

- Ten tijde van het beleg van Jeruzalem door Titus, nadat Jezus de goede boodschap had verkondigd

aan de Joden die hem kruisigden, kwam er een andere profeet, ook Jezus genaamd, die nu aan het volk de kwade boodschap brengen zou: de verwoesting der heilige stad en het uiteendrijven van gansch het Joodsche volk. En terwijl de romeinsche legers de stad omringden, ging hij rond, roepende: Wee! wee u Jeruzalem! wee over uwe kinderen!... Eens echter, toen hij alzoo roepende onder de muren der stad ging, voegde hij er aan toe: Wee u, Jeruzalem, en wee ook over mijzelve. En terwijl hij zoo sprak viel er een steen van den muur en doodde den profeet. Zoo roep ik ook nu: Wee over mij zelve, want ik ook, als zooveel anderen, zal eindigen op het schavot.

En toen hij dit gezegd had, zonder verder nog een woord te spreken of van iemand afscheid te nemen, stond Jacques Cazotte haastig op en ging heen, heel het gezelschap latend onder den indruk van deze wondere gebeurtenis.

* * *

Toen na den val der Girondijnen Condorcet buiten de wet was gesteld, gelukte hij er in acht maanden verborgen te blijven bij eene vriendin; doch vreezend ook haar aan het gevaar bloot te stellen ontvluchtte hij het gastvrije huis. Twee dagen lang dwaalde hij door het woud van Clamart om Bourg-la-Reine te bereiken waar hij in eene herberg werd herkend en

gevangen. Als men hem den volgende morgen op 8 April 1794 naar Parijs meende te voeren, vond men het lijk van den geleerde op den vloer van het gevang, hij had het gift genomen dat hij immer bij zich droeg in den steen van zijn ring.

Nicolaas Roch de Chamfort, een eerste maal aangehouden besloot te sterven als vrij man; toen hij zijne vrijheid ten tweede male zag bedreigd schoot hij zich twee kogels door het hoofd om daarna den dood te vinden in het gevang waar hij het verband van zijne wonden zou rukken.

Dokter Vicq d'Azyr deed zich door een vriend de aderen openen in een bad en stierf zooals de romeinsche stoicijnen, zooals de oude Seneca.

Op 12 November 1793 stierf op het schavot Sylvain Bailly die den eed van 't kaatsbalspel had voorgelezen, - eerste voorzitter was geweest van de 'Assemblée Nationale' en maire van Parijs. Het schavot eene eerste maal opgebouwd werd weer afgebroken om op een mesthoop te worden geplaatst, terwijl onder een killen winter-regen Bailly wachtte op de dood.

Verder stegen op het schavot Monsieur de Nicolai; en op 7 Thermidor van het jaar II der Republiek de dichter Roucher in gezelschap van André Chénier.

En op 21 Januari 1793 werd Lodewijk XVI onthoofd, koning van Frankrijk, den laatste wien men een biechtvader heeft toegestaan; verder stierf de Malesherbes, die den koning voor de Conventie had

verdedigd; verder stegen op het schavot de koningin Marie-Antoinette, des konings zusters Madame Elisabeth, en ook nog de mooie mevrouw de Grammont.

En reeds lang voor dat alles op 25 September 1792, was op het schavot gestorven Jacques Cazotte de ziener dezer profetie. En van al gasten die op dien Vrijdag avond zich verdrongen in de salons van mevrouw Fanny de Beauharnais, is er slechts een levende gebleven van wie ook de voorspelling is vervuld. En het is de schrijver La Harpe die later deze wondere geschiedenis heeft verteld.

Op de baan van Montivilliers.

Door het bronzend wijngaardloover waaronder de rijpe druiven blauwden zeefde één enkele schuine zonnestraal door de aschblonde schemering van het zomerprieel waar de drie vrienden zaten, om al de zeven kleuren van den regenboog te ontsteken rond den voet van den hoogen kristalroemer waarin nu ook de groen-gulden Vouvray-wijn met rijker tintelingen aan het parelen en sprankelen ging.

Van de Seine, die beneden aan het zacht hellende grasperk haar wateren van uitgegloeid metaal waarin heel de hemelbrand weerspiegeld lag, onhoorbaar zacht tegen het oeverlich voortschuurde, voer reeds een koeler adem over den laten tuin en ritselde in een eerste dorrend blad; de bladermuur die ginder verre aan den overkant steil en hoog-op uit het water rees, lag in blauwe lommerschaduw, - maar de hooger gelegen heuvelkam was nog geel en groen met witte huizenblokjes en een blanker torenvierkantje daar boven uit.

De gastheer knipte zijn linker-oog dicht om in dien laatsten straal den wijn nog eens met kennersblik te monstere; dan dronk hij met klein slokjes, de lippen vooruit gerond en luid smakkend met de tong; 'monsieur l'abbé' dronk met diepe lange teugen, tus-

schen zware zuchten heen, het hoofd achterover en de vijf vingers van de linkerhand wijd open gespalkt op zijn ronden buik; terwijl ‘monsieur le bailli’, die zijn roemer in een teug reeds had geledigd zijn zware zilveren snuifdoos te voorschijn haalde en aan zijn beide vrienden presenteerde.

- Voorwaar, voor een christen mensch, is dit wel een verschrikkelijke dood, beaamde ‘monsieur l'abbé’, terwijl hij de snuifkorreltjes van zijn bef wegknippte en een grooten rooden zakdoek aan het ontplooien ging, maar wij mogen hopen dat de Heere in Zijne barmhartigheid het den armen zondaars niet te scherp zal aanrekenen. Zoo de man ook in zijn jeugd en mannelijken leeftijd heeft gefaald, moge zijn latere levenswandel de jaren des aanstoets doen vergeven, toen hij het kleed dat hij droeg ontheiligd heeft.

- Zoo gruwelijk als dit door den gemeenen volke wordt verteld, vervolgde nu de ‘**bailli**’, is dit einde toch niet geweest. De man is een natuurlijken dood gestorven. Den volgenden morgen, toen het gerucht van deze vreemde zaak mij ter oore kwam, ging ik gelijk mijn ambt mij zulks voorhoudt, van mijn schrijver vergezeld, naar het huis van den houtvester, waar het lijk zich nog steeds bevond, ten einde aldaar het protokol op te stellen volgens usancie en costum. Ik vond er den armen ‘monsieur’ Prévost

dood uitgestrekt op het praalbed onder den baldakijnhemel met de gordijnen van groen damast...

- Zoo is hij heengegaan, zonder dat de laatste sakramenten van onze Moeder de Heilige Kerk, hem tot troost en steun konden zijn op de lange reis, onderbraken de 'abbé'. Want een half uur later, heer baljuw, heb ik u dan ook bij het sterfbed aangetroffen, waar wij beiden slechts konden vaststellen dat alle hoop vervlogen was. Doch daar ook een leven van dwalen en falen nimmermeer 't oorspronkelijk priestermerk uitwischen kan, en 'Monseigneur de Conti' hem zelfs tot z'n huiskapelaan had aangesteld schoon hij dit ambt slechts zelden vervulde, zoo hebben wij zij stoffelijk overschot - de Heer moge de ziel indachtig zijn - ter aarde besteld, met al de eer die wij daarbij den priester, den dienaar der Kerke, verschuldigd zijn.

- Maar, zoo vroeg nu de gastheer, terwijl hij opnieuw de glazen vulde en een zomermug wegjoeg die gonzend het prieel was binnen gedreven, vertelt men dan niet dat hij slechts schijndood was en de dorpsbarbier, die voorgeeft de snij kunde te beoefenen, van de gelegenheid gebruik willende maken om het lijk te bestudeeren, den ongelukkige levend zou hebben gevild, zoodat deze toen men hem het ontleedmes door de ingewanden dreef, met een schreeuw uit zijn verdooving ontwaakte om nog levend den dood voor oogen te zien?

- Verwonderen kan het ons niet, dat als een leven zoozeer bewogen is geweest, de volksmond daar ook het voorbeeld van een verschrikkelijk uiteinde aan vast knopen wil. Maar ik zegde het reeds; dit zijn praatjes; zoo erg is het niet geweest: ‘monsieur Prévost’ had den avond doorgebracht bij enkele vrienden te Chantilly, en toen hij door het bosch naar Saint-Firmin keerde, waar hij een huisje bewoont dat hem door zijn uitgever Firmin Didot werd afgestaan, werd hij door een beroerte getroffen. Een voerman die bij 't kriecken van den dag een vracht tarwe naar de molens van Creil voerde, vond het lijk reeds koud en versteven dat hij dan aanstond naar de houtvesterswoning heeft gebracht. Deze liep naar den dorpsbarbier die, ofschoon volkomen nutteloos, nog een aderlating heeft beproefd, wat wellicht als aanleiding tot deze praatjes heeft gestrekt. De ware toedracht der zaak is zooals ik ze u heb verteld, en waarvan het geloofwaardig relaas door mijn schrijver opgemaakt werd in het protokol, dat ik dan ook bezegeld en bekrachtigd heb.

Een tijd lang loomde de stilte door het prieel waarin nu een groene schemering gleed sedert ook de laatste zonnestraal verdwenen was. - De paarlemoeren knopen aan het bombazijnen ondervest van den gastheer glimden zachtjes terwijl hij de wit bepoederde pruik schudde, en hernam:

- Voor onze nationale letteren is deze dood wel een verlies, want het kan geen van u beiden onbekend zijn dat de boeken van ‘Monsieur Prévost d'Exiles’ ten hoogste werden geprezen en gewaardeerd.

- Maar voor velen zijn zij een voorwerp van ergernis geweest, zoodanig zelfs dat ware zijn inkeer niet zoo duidelijk gebleken, ik er voorwaar niet toe had mogen besluiten 't stoffelijk overschot een plaats in gewijde aarde te gunnen. Niet slechts heeft hij het kleed dat hij droeg onteerd door eerst ‘le grand seminaire de Saint-Sulpice’ en later nog herhaalde malen het klooster te ontvluchten om onwaardige deernen achterna te loopen, maar hij heeft zich niet geschaamd dat liederlijk gedrag, ten aanzien van geheel de wereld, in zijn boeken bloot te leggen, zoodanig zelfs dat een dezer werken, als verderfelijk voor de goede zeden, op de ‘place de Grève’ te Parijs, openlijk door beulshanden werd verbrand.

- Als ik mij niet bedrieg, dan zijn ‘Les Aventures du Chevalier Desgrieux et de Manon Lescaut’ het boek dat gij bedoeld; maar ofschoon het mij, als baljuw, dan ook allerminst past de ordonnanciën en sentenciën dier hooge heeren van het parlement met een vermete le lichtvaardigheid te beoordeelen, mogen wij, onder vrienden, toch wel bekennen dat deze niet altijd de uitwerking hebben die men er van verwacht. Inderdaad, het valt niet te ontkennen dat ‘monsieur Prévost’, grootendeels aan dat boek juist, de ver-

maardheid te danken heeft die hij in de wereld der fraaie letteren genoot, noch dat dit vonnis wel veel personen zal hebben aangezet om deze avonturen te lezen.

Verboden vrucht smaakt immer zoet: heb ik zelf niet - het is nu jaren geleden, ik was toen pas getrouwd en nog prokureursklerk bij dit baljuwschap dat door mijn zaligen heer vader werd bekleed - eens het kamermeisje van mijn vrouw betrapt terwijl zij bezig was met dit boekje te lezen. Zij trachtte het onder haar schort te verbergen, maar de tranen die haar over de wangen stroomden, bewezen hoezeer de avonturen van den 'chevalier' en van Manon haar hadden ontroerd. En toen ik haar een strafpredikatie wilde houden over het lezen van zoo'n verderfelijk boek, bekende zij al snikkend dat zij het van mevrouw zelf had ter leen gekregen en zij beiden met elkander, zoo dikwerf over het lot dier ongelukkige minnaars hadden tranen gestort. Zelf heb ik dan ook deze avonturen willen lezen en, ik schaam mij zulks te bekennen, ondanks de levensondervinding die ik bij mijn ambt heb opgedaan, heeft deze lezing mij meer dan eens ontroerd.

- Het is een werk dat voorzeker alle gevoelige harten treffen moet, deed de heer des huizes opmerken; niet zonder reden beweren velen dat de schrijver nimmer deze aandoenlijke tonen zou gevonden hebben zoo hij zelf dat alles niet had beleefd. Wel be-

grijp ik dat ‘monsieur l'abbé’ hier, het alles behalve stichtelijk vindt als iemand die het geestelijk kleed gedragen heeft aldus het schouwspel zijner dwalingen ten aanschijn van heel de wereld ontdekt, maar de minnaars der fraaie letteren zullen 't Monsieur Prévost veeleer als 'n voortreffelijkheid aanrekenen dat hij het leven in zulke kleuren geschilderd heeft. Ook heeft menigeen zich afgevraagd welke vrouw hij met Manon heeft bedoeld, en in hoeverre de eigen levenservaring van ‘l'abbé Prévost’ gelijken tred met de avonturen van ridder Desgrieux heeft gehouden. - Zelf heeft hij daarover nimmer gesproken, zoodat ik ook nooit heb verteld dat ik hem vroeger reeds eenmaal heb ontmoet, toen wij beiden nog jonge lieden waren en dat in een omstandigheid die mij toelaten zou over deze zaak eenige opheldering te geven. Daar gij dus, ‘monsieur l'abbé’, en gij ‘monsieur le bailli’ beiden het boekje kent waarvan de schrijver gisteren ten grave werd gedragen, zoodat ik niet langer vreezen moet met dit verhaal eenige onbescheidenheid te begaan, wil ik u thans vertellen hoe ik op de baan van Montivilliers naar Le Havre-de-Grâce, ‘monsieur l'abbé Prévost’ of liever ridder Desgrieux met Manon Lescaut heb ontmoet.

De spreker schikte zich gemakkelijk in zijn leunstoel terwijl zijn beide vrienden aandachtig nader schoven. Aan den gezichteinder dreef in de Seine nog het purperen bezinsel van de ondergaande zon, maar

overal elders werden de wateren staalgrauw terwijl het hooge struikgewas en de dicht-beblaarde boomenkruinen daar stonden als blauwe schaduwen in het weifelend licht van den dag. Aan gene zijde van de hulsterhaag, waarboven regelmatig de gladgeschoren pyramiden van een rei laurierboompjes uitstaken, klonk het klappen van een zweep en het geschok van een late kar over den landweg. Als het laatste geluid in de verte verklonk, begon de heer des huizes:

- Niet altijd heb ik, zooals gij weet, het geluk gehad mijn dagen te kunnen slijten in deze rustige omgeving die mij door het verkeer met trouwe vrienden nog zooveel dierbaarder geworden is; huis en landgoed heb ik door eigen arbeid moeten verwerven, - want ik behoor tot den 'tiers-état', iets waar ik minstens evenzeer trots op op ga als een edelman op den naam dien hij met het vaderlijk erfdeel slechts in ontvangst hoefde te nemen. Mijn vader woonde in het 'Quartier du Marais' te Parijs, waar hij een uitgebreiden linnenhandel dreef, en ofschoon hij zijn zaken welvarend mocht noemen, moest ik hem toch, als eenige zoon, reeds van mijne prille jaren ter zijde staan, zoodat ik wel zeggen mag dat ik, nauwelijks van de schoolbanken verlost, het eerste deel van mijn leven in den winkel achter de toonbank ofwel achter de kantoorboeken heb gesleten.

Toen ik ouder werd gebeurde 't vaak dat mijn vader mij de zaken toevertrouwde die hij buiten de stad

en ook op verder afgelegen plaatsen te verhandelen had, daar hij, behalve dat't reizen te paard of per postkoets voor zijn jaren te vermoeiend werd, oordeelde dat een handelaar reeds van jongsaf moet leeren in alle omstandigheden zich terecht te helpen. - Zoo kwam het dat ik meermaals met gewichtiger opdrachten werd belast dan die welke men gewoonlijk aan jongelieden van mijn leeftijd toevertrouwt, waarbij ik tot mijn voldoening mag bekennen dat ik nimmer het vertrouwen dat er in mij was gesteld heb beschaamd.

Eens gebeurde het - ik was toen ongeveer negentien jaar oud - dat mijn vader mij gelastte naar Le Hâvre de Grâce eenige balen Indisch goed te gaan afhalen die daar per schip werden verwacht. De bonte doeken van Calcutta en Madras werden toen door de Parijzer schoonen zeer gegeerd, zoodat elke Oost-Indiër die binnenliep van een aanzienlijke keus was voorzien. Gewoonlijk werden die schepen bij hun aankomst reeds overgeladen, of zooniet te Rouaan waar de groote markt voor die goederen was en vanwaar men ze dan verder verscheepte met de lichters die de Seine opvaardden naar Parijs.

Maar mijn vader die een fijn handelaar was, had berekend dat als ik in Le Havre de Grace, aan boord zelve mijn keus wist te doen om de aangekochte goederen per as te bezorgen, hij minstens veertien dagen voor zijn konkurrenten de laatste nieuwigheden

ter markt kon brengen en hen allen in de schaduw stellen. Het was een lange reis en een moeilijke taak voor een jongeling van mijn leeftijd, maar niet de eerste opdracht van dien aard die ik reeds had volbracht, zoodat mijn eigenliefde zich slechts gestreeld gevoelde door de verantwoordelijkheid die er op haar woog.

Van Parijs tot Rouen ging de reis per postkoets en overnachtte ik telkens in de gasthoven waarvan mijn vader, die zelf de reis reeds menigmaal had gemaakt, mij een lijstje had meegegeven. Dan, daar de diligencie mij voldoende door elkaar had geschokt, besloot ik het tweede gedeelte te paard af te leggen, ten einde aldus eenige afwisseling in dien langen tocht te brengen.

Het was in het begin van het najaar, ongeveer het zelfde tijdstip als nu, een overheerlijk weer om te reizen, en ik was een uitstekend ruiter bovendien, want mijn vader die in alles mijn toekomst had voorzien, had ook dit gedeelte van mijn opleiding niet vergeten. Een dubbele weg lag voor mij open naar de haven aan den Seine-mond; beneden, eerst een tijd den stroom langs, tot aan Caudebec, Lillebonne en Saint-Romain de Colbosc, ofwel hooger op, langs Motteville, Yvetot, Bréauté en Montivilliers.

De eerste weg is de kortste en de meest gebruikte ook; het is de groote baan, 'le pavé du Roy' van Le Havre de Grâce over Rouaan naar Parijs. Maar voor-

al in dit jaargetijde joegen de Noordwesterwinden de stormen en herfstnevelen door deze Seine-vallei, terwijl verder nog van Lillebonne en Tancarville tot aan Gonfreville l'Orcher deze baan door de ongezonde moerassen van de Seine - monding loopt, zoodat het, bijzonderlijk voor den reiziger te paard, geraadzamer is den langeren weg over de hoogten te kiezen.

Zoo vertrok ik met het aanbreken van den dag uit Rouaan en liet al spoedig het spitse torentje van Malaunay rechts liggen om, bij den flinken stap van mijn draver, tegen den noen Yvetot te bereiken vanwaar ik, na er het ontbijt en een paar uren rust te hebben genoten, nog voor den avond gevallen was, te Bréauté het mij door mijn vader aanbevolen gasthof vond.

De reis van Rouaan naar Le Havre kan in twee dagen gemakkelijk worden afgelegd; ik had reeds de twee derden achter den rug, zoodat dit laatste gedeelte slechts een plezierrit werd. Het weder was standvastig mooi gebleven van af mijn vertrek uit het 'Quartier Saint-Martin'; in den vroegen morgen was het een genot onder den blauwen hemel over het witte lint van de breede baan te rijden, terwijl de dauwdroppen glinsterden op het gras van de grachten bezijden den weg.

Van af Bréauté volgde ik de groote baan van Fécamp naar Montivilliers, over zacht golvende heuvelruggen waarop het Normandische landschap lag uit-

gespreid; de appeloogst was nog niet begonnen; het loover had een kleur van roestend metaal waarop de roode vlekken van rijpe vruchten lichtten; de groote hoeven lagen diep verscholen, midden in hun boomgaard, achter den hoogen met dubbele rei boomen beplanten aarden wal, maar de kleinere huisjes vertoonden op de helling van bruin en groen hun witte en roze gevels, volgens den sierlijken Normandischen bouwtrant met zwarte balken doortrokken.

Het zal u, mijne heeren, wellicht verwonderen, mij aldus over deze dingen te hooren spreken op een wijze die u veeleer aan de taal van ‘monsieur Prévost d'Exiles’ zelve, of aan die van de heeren der ‘Encyclopédie, gelijk ‘monsieur Diderot’ of ‘monsieur Jean Jacques Rousseau’, dan aan die van een handelaar doet denken. Maar die morgen is mij met al zijne bijzonderheden zoo helder voor het geheugen gebleven dat ik heden, nu mijn vrije uren mij meer oorlof laten om mij met de dingen des geestes bezig te houden dan dit het geval was toen ik geheel door mijn handeldrijven in beslag genomen werd, wellicht zonder het te willen in mijn redeneering de woorden en gezegden gebruik uit de boeken met welker lezing ik thans mijn tijd tracht te slijten.

Even voorbij het dorpje Epouville, waarvan men den doffen slag der watermolens door het geboomte heen tot op de groote baan vernemen kan, moet men de brug op de ‘Lézarde’ over, waarvan de wateren

een tijd lang, beneden in de vallei, langs den weg heen vloeien. De 'Lézarde' is slechts een kleine rivier, die even voorbij Harfleur, aan de 'pointe du Hoc', in de Seine uit gaat monden, maar haar grijsgroene wateren hebben de kronkelende vlugge bewegingen van de hagedis welke naam zij draagt, om wat verder weer lui door het gras te schuiven met gulden glanzende in het zonnelicht. En ik ken, voor den reiziger op de baan, geen aangenamer schouwspel dan daar beneden in de diepte, die glinsterende golfjes ga te slaan als spartelde er in het groen een vischje met zilveren en gouden schubben door het gras.

Vroeg in den morgen nog, bereikte ik Montivilliers met zijn fonteintje naast de kerk en in de schaduw van een paar oude kastanjeboomen het vermaarde gasthof waar ik een laatste maal pleisteren wilde alvorens de havenstad te bereiken. De forellen die men in de 'Lézarde' vangt, worden wijd in den omtrek geroemd, en ik wil niet ontkennen dat het vooruitzicht op dien fijnen disch, begoten met eene flesch ouden cider die in meer dan een opzicht de vergelijking doorstaat met het Vouvray-wijntje dat ik de eer heb u thans te schenken, ten slotte nog gekruid met een glaasje brandewijn van Calvados, niet geheel vreemd was aan het humeur waarmee ik zoo vroeg al mijn reis had ondernomen.

'L'Auberge du Lion d'Or' te Montivilliers is een dier oude, eerbare gasthoven, die daar als een ware

lust voor den reiziger langs de baan schijnen te liggen; ik gaf mijn paard aan den stalknecht die al eerst geen verdere bevelen behoefde, daar hij dadelijk bemerkte dat het goede dier een flinken rit achter den rug had; dan bestelde ik het maal en wandelde het kerkplein op om in afwachting de merkwaardigheden van het stadje te bekijken.

Toen ik uit de blauwe schaduw van de koetspoort weer het helder zonlicht van de straat in trad, werd mijn aandacht plots getroffen door een man die daar, aangeleund tegen den paal van de poort, luide te snikken stond. Het was een jong mensch die ongeveer van mijn leeftijd kon zijn, sober maar netjes gekleed, al droeg zijn pak ook de sporen van een lange reis; hij was stemmig in het zwart, met wit kanten lubben en jabot, en ware 't niet de gespoorde rijlaarzen en de degen aan de zij, had men hem voor een jong geestelijke genomen. Zijn zwarte drie-steek was op den bornpaal gevallen; hij hield het aangezicht half afgewend achter den voorarm verborgen; hij droeg geene pruik maar zijn lichtbruine haren waren saamgebonden met een lint dat telkens op en neder rukte bij de zware zuchten die hij loosde.

Dit ongewone schouwspel van een man die zich aldus in volle straat overgeeft aan zijn smart, wekte natuurlijk mijne bevreemding; - heel zijn uiterlijk trouwens droeg die niet te bepalen kenteekens die dadelijk een 'homme de qualité' verraden; er lag

iets zoo innemends in die smart dat ik mijn hart bewogen voelde en zachtjes de hand op zijn schouder legde om hem mijne diensten aan te bieden.

Hij keerde zich vlug om en voer met de hand over het gelaat; dan groette hij met heusche 'révérence'.

- Vergeef, 'seigneur', zegde hij, deze overmatige smart die u voor een man onwaardig moet schijnen. Maar gij ziet hier een ongelukkige dien de goden met hun gramschap vervolgen. Gelieve het u, laat mij over aan mijn lot; dit is toch al te wreed opdat menchenhulp er iets tegen zou vermogen...

Deze woorden wekten niet slechts mijn medelijden maar, ik wil het graag bekennen, prikkelden mijne nieuwsgierigheid. Ik nam hem bij den arm, raapte zijn steek op en voerde hem zoo mede onder de boomen voor de kerk, terwijl ik trachtte hem moed in te spreken met de woorden die het harte, bij dergelijke gelegenheden ingeven kan.

Het was kort voor den noen, zoodat het plein en de straat verlaten lagen en geen onbescheiden oog er aan dacht dit tooneel gade te slaan; de stilte lag met de schaduw op het plein. Een haan kraaide in de verte, het gemurmel der fontein stoorde alleen den zwaren zucht waarmee de vreemdeling mijne troostredenen beantwoordde. Dan, toen ik bleef aandringen, en steeds verder vroeg of ik niet op de een of andere wijze behulpzaam kon zijn, antwoorde hij:

- 'Seigneur', gij zijt wel goed u aldus het leed van een vreemdeling aan te trekken; uwe gevoelens bewijzen slechts 't verhevene van uw gemoed. Dankbaar aanvaardde ik dus uwe hulp, doch ik zou deze onwaardig zijn, zoo ik u niet het vertrouwen schonk dat uwe heusche bejegening verdient. Helaas! het verhaal mijner wederwaardigheden zou u slechts vervelen; zoolang reeds word ik door een gruwelijk noodlot achtervolgd dat de geschiedenis er van eentoonig wordt en zonder eenig belang voor een vreemde...

Deze woorden, zooals gij denken kunt, waren voor mijn weetgierigheid een prikkel te meer. Ik verzekerde den jongen man van het aandeel dat ik in zijn droefheid nam, er bij voegend, dat het voor hem ook een verluchting zou zijn, zijn boezem uit te storten in het gemoed van iemand die niet beter vroeg dan van dienst te zijn.

En daar ik oordeelde dat de waard uit de 'Lion d'Or' op dit oogenblik ongeveer met de forellen klaar moest zijn, noodigde ik den vreemdeling uit mijn maal te deelen opdat hij mij aldus rustig zijn wedervaren zou verhalen, wat de onbekende dan ook na een korte aarzeling aannam.

Ik had de tafel achter in den tuin doen dekken war deze uitgaf op de snel vlietende rivier; aanvankelijk raakte de vreemdeling nauwelijks de spijzen aan doch staarde somber in het water, als dacht hij

er aan in deze ondiepe beek een einde voor zijn leed te zoeken; maar nadat ik hem, met het glas in de hand, gedwongen had mij een paar malen bescheid te doen, bekwam de natuurlijke levenslust de bovenhand op het droefgeestig gemoed en toen, na het maal een paar glaasjes ‘Calvados’ de hoofden hadden verhit en de tongen sneller deden slaan, begon hij van zelf zijn verhaal.

- Al ziet gij mij ook hier in een toestand, die zoowel mijn staat als mijne afkomst onwaardig is, zoo ben ik toch een kind van goeden huize en heb ik een opleiding ontvangen die met mijne geboorte in overeenstemming is. Ik heet Antoine François Prévost d'Exiles en werd geboren in Artois te Hesdin waar mijn vader prokureur van het baljuwschap was...

Ik zal u, ‘monsieur l'abbé’ en u ‘monsieur le bailli’, de lange geschiedenis niet herhalen van den jongen man die, zooals gij het reeds hebt geraden, niemand anders was dan de schrijver die hier een paar dagen geleden, in het woud van Chantilly, een droeven dood heeft gevonden... En het verhaal dat hij mij deed hebt gij reeds gelezen: het was de historie van ridder Desgrieux en Manon Lescaut.

De jonge man bekende mij hoe zijn ouders hem tot den geestelijken staat bestemden en hij steeds een voorbeeld van vlijt en godsvrucht was geweest, tot hij nu ruim een jaar geleden, toen hij na de vakantie terug naar het seminarie keerde, terwijl hij

te Amiens op de postkoets wachtte, het meisje ontmoette, waarvoor hij plots heel zijn toekomst vergat. Hij moest naar het seminarie en zij naar het klooster; maar beiden verkozen de vrijheid om samen hun liefde uit te leven tot, na enkele maanden de prokureur van Hesdin het verblijf van zijn zoon te weet kwame en dezen naar huis, zijn liefde echter naar de 'Salpêtrière', het 'Grand Hôpital' te Parijs deed voeren.

Gij kent het vervolg van de geschiedenis: de jonge Desgrieux keerde naar het seminarie terug, met alle goede voornemens bezield, zoodat hij zelfs in 'St-Sulpice' op glanzende wijze zijn thesis in de theologie verdedigde. Maar de naam zelf dien de jonge geestelijke had verworven, werd hem noodlottig, want Manon, die, aangelokt door den bekenden naam van den theoloog, de disputatie had bijgewoond, kwam hem na den afloop in het 'parloir' gelukwenschen en dan... ja... 'monsieur l'abbé' zelf zou voor zoo'n zonde wat gemakkelijker de absolutie verleen.

Meer dan eens had de jonge man zijn verhaal onderbroken om vrijen loop aan zijn verdriet te laten, nu de herinneringen hem weer zoo levend voor den geest traden; slechts mijn vriendelijk aandringen deed hem telkens weer besluiten voort te gaan. Ik weet niet in hoeverre hij rechtzinnig was, want ik was jong nog, en onervaren, en weinig met de wereld bekend; maar aan wat hij verhaalde en verder

verzweeg kon ik bijna raden wat er nog meer was geschied; hoe de geldmiddelen van het jonge paar al spoedig ten einde raakten zoodat de ‘chevalier’ zijn toevlucht had moeten nemen tot allerlei ‘industries’ die hem geenszins ter eere konden strekken en waarover ik hier liever een menschlievend stilzwijgen bewaren zal.

De straf bleef trouwens niet lang uit, want een der gepluimde slachtoffers, die fermier général was deed zijn beklag aan den ‘lieutenant de police’, die hen beiden in het gevang deed werpen.

- Juist een week geleden, zoo besloot de jonge man dit verhaal waarin hij veel minder getracht had zijn eigen dwalingen dan het gedrag van Manon te verontschuldigen, gelukte ik er in uit mijne gevangenis te ontsnappen, doch helaas! slechts om te vernemen dat Manon Parijs verlaten had, onder geleide van en piket ‘gardes françaises’ en in gezelschap van een groep ‘filles perdues’, zooals zij zelve tot de ballingschap naar de nederzettingen in de Nieuwe Wereld veroordeeld. Een paar dagen geleden slechts warren de ongelukkigen langs de groote baan op Rouaan naar Le Havre de Grâce vertrokken, waar zij voor ‘Les Iles’ zouden worden ingescheept. Wat kon ik doen? Ik verkocht alles wat ik bezat; een vriend was zoo goed mij met zijn beurs behulpzaam kon zijn, zoodat ik mijn ongelukkige Manon achterna kon snellen om ten minste met haar de ballingschap te deelen.

Nog voor Rouaan haalde ik de ballingen in die ik sedert dien stap voor stap heb gevolgd. Maar mijn middelen waren weldra uitgeput; ze dienden slechts om het lot van Manon wat te verzachten, welke gunst ik aan haar bewakers dan nog telkens in klinkende munt betalen moest. Nu heb ik hier mijn paard in pand moeten laten terwijl Manon heden morgend met de andere gevangenen werd verder gevoerd.

Terwijl hij zijn verhaal eindigde was de jonge Prévost weer zoozeer door zijn smart overmand dat ik vruchteloos trachtte hem nieuwen moed in te spreken.

Wat zal ik u zeggen, mijne vrienden; ik zelf ook was jong, en schoon mijne opleiding als handelaar mij al vroeg geleerd had den tocht des harten te bedwingen, kon ik niet dan met een innig medegevoel en, ja ook wel met eenige verdoken bewondering, opzien naar mijn kennis, die op mijn leeftijd reeds zoozeer de liefde had gekend en dergelijke avonturen had beleefd. Op die jaren komt de vriendschap even snel als zij verdwijnt; ik zegde het u reeds, er lag iets zoo aanminnigs in dien jongen man, hij was zoo bescheiden van voorkomen en zoo zachtmoedig in zijn optreden, zijn verhaal had mij, ondanks de enkele versluierungen zoo oprecht in de ooren geklonken, dat ik mij dadelijk zijn vriend gevoelde en niets onbeproefd wilde laten om hem nu uit den nood te helpen.

Behalve de som die hij mij voor den handel had toevertrouwd, had mijn vader mij ruim van reisgeld voorzien, zoodat het mij niet moeilijk zou vallen om bij te springen. Toen ik ‘monsieur Prévost’ mededeelde wat ik voor hem dacht te doen, wilde hij mij eerst niet gelooven; dan viel hij mij om den hals, noemde mij zijn weldoener en zijn redder, en overlaadde mij met duizend dankbetuigingen, een bij voegende dat ik, door Venus voorspraak, niet anders dan gelukkig in mijne liefde kon zijn.

Wij waren spoedig overeengekomen wat er te doen stond. Aan den waard uit de ‘Auberge du Lion d'Or’, wien hij zijn paard had verpand, betaalde ik de achterstallige schuld, zoodat hij zijn reis kon vervolgen en stelde hem verder nog eene kleine beurs ter hand voor de eerste noodwendigheden. In de havenstad zouden wij verder zien hoe hij de reis naar de Nieuwe Wereld in gezelschap van zijn beminde Manon volbrengen kon.

De afstand tusschen Montivilliers en Hâvre de Grâce bedraagt slechts een paar mijlen, zoodat wij ons moesten haasten indien wij de groep nog wilden inhalen voor hij de stad had bereikt, al zou het ons desnoods ook daar niet moeilijk vallen de ballingen voor de Nieuwe Wereld terug te vinden. Maar sedert ‘Monsieur Prévost’ weer in bezit van zijn paard gekomen was, kende zijn ongeduld geene palen meer.

Op een flinken draf togen wij op weg, zoodat wij enkele minuten later reeds het dorpje Rouelles, aan den ingang van het woud van Mongeon bereikten, waar wij vernamen dat de ballingen gepleisterd hadden. In het woud zelve vertraagden wij een weinig want onze beide paarden begonnen vermoeid te worden van de lange reis, en wij beiden, ondanks onze haast, voelden ons rustiger onder de gewelven van de breede kruinen waarvan de bladeren de kleur begonnen te krijgen als waren ze lange doordrenkt door de gulden najaarszon.

Toen wij, op de hoogte, den zoom van het woud bereikten, lag heel de Seine-monding daar plots aan onzen voet, in den lichten herfstnevel die uit het water begon op te rijzen en waardoor, aan den overkant van de baai de kust van Honfleur nog even zichtbaar werd. Voor ons lag Graille Sainte-Honorine, met den korten vierkanten stomptoren der abdij waarvan de trappen en terrassen zich in de helling te verschuilen trachten. Links in het Oosten lag Harfleur reeds half in den snel stijgenden Seine-mist verloren, waardoor de 'Lézarde' nog als een smal donkergrauw lintje zichtbaar bleef, maar voor ons rechts, lag de door François I gebouwde havenstad in volle pracht, met haar magazijnen en pakhuizen, kaaien en werven, waar schepen en lichters, en korvetten en fregatten, Indië-vaarders en slavenhalers zich verdrongen of met bolle zeilen voorbij den ronden toren stевenden

die den ingang van de haven verdedigt. Verder, naar het Westen toe, boog de lijn van de baai, met hier en daar een op het strand getrokken visscherschuit, zich naar den ‘Cap de la Hève’ toe die zwart en loodrecht, zijn voet midden in den Oceaan schijnt te zetten. Achter de kaap was de zon juist ondergegaan, zoodat een paar visschershutten daar op de hoogte, niet grooter dan een dobbelsteen, nog in den rozen weerglans lagen van het laatste licht.

Wij reden nu de gemakkelijke helling af naar de stad; even de kapel van de kleine voorstad, ‘le bourg d’Ingouville’ voorbij, daar waar de weg plots links afslaat, aan het klooster van de ‘pénitents’, haalden wij de groep bannelingen in, waaronder de beminde Manon, die voor mijn vriend zooveel meer dan zijn eigen leven was.

Een half dozijn ‘gardes françaises’, aangevoerd door een sergeant, begeleidden een grooten open wagen waarop een tiental ongelukkige ‘filles perdues’ deels op een paar schoven stroo gezeten waren; enkelen keken uit den wagen op straat waar uit de eerste huizen van de stad het volk kwam toegelopen om den vreemden stoet te zien voorbijtrekken; anderen schertsten ongegeneerd met de soldaten of riepen tot het volk allerlei onbehoorlijke aardigheidjes die ik hier, uit respect voor ‘monsieur l’abbé’ maar niet herhalen zal.

‘Monsieur Prévost d'Exiles’, als hij mij de gracie en de liefalligheid van Manon geschilderd had, had zich door zijn liefde niet laten verblinden, noch zich aan eenige overdrijving schuldig gemaakt, want onder al deze ruwe vrouwen herkende ik haar dadelijk, ook ondanks het grove kleet en de vernederende omstandigheden, zoodanig deed haar ingetogen bescheidenheid en ondanks alles nog onmiskenbare distinctie haar onder de anderen opmerken.

Zij was in een hoek van den wagen, op een bundel stroo gezeten, het gelaat in beide handen verborgen om aan al die ruwe nieuwsgierigheid te ontsnappen; zoodat onder de witte kap slechts de aschblonde haren op den blanken hals zichtbaar waren. Ondanks den droeven toestand waarin mijn vriend zich bevond moest ik hem op dat oogenblik - bedenk dat ik zelf nog jong en dus licht ontvlambaar van harte was - bijna benijden om de liefde die hij van zoo'n bevallige ‘demoiselle’ genoten had.

‘Monsieur d'Exiles’ had zich dadelijk tot den sergeant gewend die hem blijkbaar scheen te kennen en reeds ruw ter zijde wilde dringen, toen een paar geldstukken hern tot betere gevoelens brachten, zoodat de ‘chevalier’ nu langs den wagen op kon rijden, waar hij met zoete woordjes Manon trachtte moed in te spreken. Wij waren nu midden in de stad, zoodat de toeloop volk om de ‘filles perdues’ te zien die naar de Nieuwe Wereld gingen, steeds grooter werd, ter-

wijl het ongewone uitzicht van den jongen man die daar naast de kar reed om de schreiende Manon te troosten, nog meer de nieuwsgierigheid wekte.

De ‘chevalier’ scheen dien oploop zelfs niet te bemerken, maar zelf kon ik niet nalaten te bedenken dat zich in die menigte misschien de korrespondent van mijn vader bevond, of zooniet wellicht iemand dien ik de volgende dagen, bij het afhandelen mijner zaken ontmoeten kon en het hem dan geen goed denkbeeld van de eerbaarheid van mijn persoon noch van de soliditeit van ons huis kon doen opvatten, mij in dergelijk gezelschap te zien. Ik nam dus mijn vriend terzijde om hem, misschien wel wat onverwachts mede te deelen dat mijn zaken nu mijn dringende aanwezigheid vergden, zoodat ik afscheid van hem nemen moest, waarbij ik hem echter het gasthof opgaf waar ik zinnens was te vertoeven en ik mij verder tot zijnen dienst ter beschikking hield.

Mijn volgende dagen werden in beslag genomen met het kwijten van de opdracht die mij naar de havenstad had gevoerd, waarin ik dan ook naar voldoening slagen mocht, zoodat dit avontuur eenigszins op den achtergrond was geraakt. Ik had mijn intrek genomen in het ‘quartier Saint-François’ nabij de haven, met al zijn kantoren en pakhuizen en gasthoven voor de talrijke vreemdelingen; door de smalle straatjes woei de zeewind met den harsgeur der geteerde schepen die aan de kaaien lagen vastgemeerd, of be-

zwangerd met de vreemde geuren van kruiden en specerijen die zij uit verre landen hadden aangevoerd.

In de overwelfde kelders van de groote magazijnen stapelden de sjouwers de balen goed opeen; tusschen de hooge huizenrijen was het een dooreenwemelen van personen van allen landaard, zooals ik te Parijs, in het nochtans zoo drukke ‘quartier du Marais’, nimmer de gelegenheid had te zien: zeelui en handelaars, Lombaarden en Levantijnen, Joodsche wisselaars, - bootsgezellen uit Bretanje, of ook wel een donkerkleurigen Moor, die aan een Normandische vischverkoopster uit de streek in een breeden glimlach zijn helderwitte tanden liet zien.

Eerst den derden of den vierden dag, terwijl ik in het gasthof ter stamtafel zat, zag ik mijn vriend terug. Ik voelde mij wel een weinig beschaamd om mijn geringe belangstelling, zoodat ik mij trachtte te verontschuldigen door mijn drukke bezigheden die geen uitstel duldden. Maar ‘Monsieur Prévost d'Exiles’ zag er veel opgeruimder uit dan toen ik hem voor de eerste maal ontmoette; hij sprak niet over de drie dagen waarin wij elkander niet hadden gezien, doch aan zijn manieren bemerkte ik dat hij een dienst van mij verlangde.

Ik stond op en verzocht hem mij naar mijn kamer te volgen, waar wij rustiger zouden praten; daar vertelde hij dat hij het schip ontdekt had waarmede de bannelingen naar de Nieuwe Wereld zouden worden

gevoerd en dat dezes kapitein geneigd was hem aan boord te nemen, mits betaling van een zekere som gelds waarom hij me nu verzoeken kwam. Hetgeen ik hem reeds had geleend was nagenoeg verteerd om de bewakers van Manon wat handelbaarder te maken, om haar lot te verzachten en ook om den kapitein gunstig te stemmen. Hij behoefde nog slechts de noodige middeeln voor de reis, en ook een kleinigheid om daar in de Nieuwe Wereld den eersten tijd door te brengen.

Ofschoon mijn belangstelling in dit liefdesavontuur mij daarmede op een prijs kwam te staan dien ik er nimmer aan had kunnen besteden zoo mijn zaken minder gunstig uitgevallen waren, was het mij toch een vreugde mijn vriend met deze som behulpzaam te kunnen zijn. Hij viel mij weer om den hals en herhaalde nogmaals de duizend dankbetuigingen die hij me, op de baan van Montivilliers reeds een eerste maal had uitgedrukt toen ik hem mijn diensten aanbood: mijn edelmoedigheid redde hem het leven, nimmer zou hij den bewezen dienst vergeten; nu ijlde hij voort om Manon het goede nieuws te melden, nog zou hij me voor hij vertrok, zijn dankbetuigingen komen herhalen en tevens afscheid nemen...

Ik heb 'monsieur Prévost d'Exiles' sedert dien nimmer weergezien, mijn zaken waren nagenoeg afgehandeld en reeds den volgenden dag had ik de gelegenheid een vrachtrijder te vinden die mijn balen

Indische stoffen onmiddellijk naar Parijs brengen kon; ik zegde u reeds van hoeveel belang het was deze stoffen onmiddellijk ter markt te brengen, zoodat ik niet langer vertoeven kon. Den volgenden morgen vroeg was ik met de vrachtwagens op de baan naar Rouaan; bijna een halve eeuw later heb ik eerst vernomen dat het toeval, mij hier in de nabijheid van mijn jeugdkennis gevestigd had, die ondertusschen een vermaard romanschrijver geworden was...

De verteller zweeg.

De avond was nu heelemaal gevallen. De bolrondgeschoren laurierboompjes donkerden als zwarte vlekken op den zomernacht. Men hoorde de Seine tegen het oeverlisch. In de hoogte, aan den overkant, glommen enkele roode lichtjes rond de plek waar daar straks het witte torentje zichtbaar was.

- Zoo heeft dan de jonge Prévost zijne Manon slechts naar les 'Iles' gevolgd, om daar eerst door de dood van haar gescheiden te worden? vroeg de baljuw na een wijl stilzwijgen.

De rijk geworden handelaar lachte zachtjes.

- 'Monsieur Prévost d'Exiles' is nimmer in de Nieuwe Wereld geweest. Hij keerde eenvoudig naar Parijs terug, waar hij dan het boek geschreven heeft dat gij beiden kent, de geschiedensi die hij mij op de baan van Montivilliers had verhaald, maar met het mooie slot, 'monsieur le bailli', dat mevrouw uwe echtgenoote en derzelve kamermeid zooveel tranen

storten deed, en dat er wellicht nog zooveel zal doen storten, zoo lang als jonge harten ooit door roerende liefdehistories worden bekoord.

- Een gemeen oplichter dus, die Prévost, die eenvoudig uw onervarenheid misbruikte om u een ronde som afhandig te maken; wat wel overeenstemt met allerlei geruchten die er op zijn rekening in omloop waren, en met het liederlijke leven dat hij in dat boek zelve beschreven heeft.

- Zooals te verwachten was van den weggelooopen monnik, den man die zijn priesterkleed ontheiligde en wiens gedrag zoowel als zijn geschriften een ergernis voor alle weldenkende personen zijn.

Maar de gastheer glimlachte weer zachtjes en legde links en rechts een hand op den arm van zijne beide vrienden.

- Laat ons niet oordeelen, mijne vrienden; - gij, 'monsieur l'abbé', spreekt als priester en als zedemeester, en gij 'monsieur le bailli', als rechter; - maar bedenk dat een eenvoudig handelaar zooals uw dienaar, in zijne lange loopbaan ook heel wat menschen ontmoet, wier harten hij leert doorgronden, al schijnt dit voor hem ook minder dan voor rechter en biechtvader het geval. Wie zegt ons dat 'Monsieur Prévost' mij bedrogen heeft. Kon het schip met Manon niet te vroeg zijn afgevaren, of heeft men hem, op het laatste oogenblik, de reis met haar misschien ontzegd? Of heeft mijn eigen vervroegd vertrek hem

niet belet mij van alles te onderrichten? En zoo zelfs, op het laatste oogenblik, de liefde te zwak bleek en hij terug deinsde voor de verre reis. Laat ons niet oordeelen. Prévost is terug gekeerd naar Parijs om het boek te schrijven dat zooveel menschen zoo diep ontroerd heeft. Hij deed wellicht beter dan in de Nieuwe Wereld een avontuurlijk einde te zoeken, waar nooit iemand verder van hem had gehoord...

De stilte loomde in het donker prieel. Een gegalonneerde kamerknecht bracht een zilveren luchter met brandende kaarsen waarvan de dansende vlammetjes zijn eindeloos lange schaduw in fantastische lijnen over het grasperk deden schuiven. Toen stonden de drie vrienden op en volgden hem naar de eetzaal waar de tafel reeds lang gedekt was.